

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

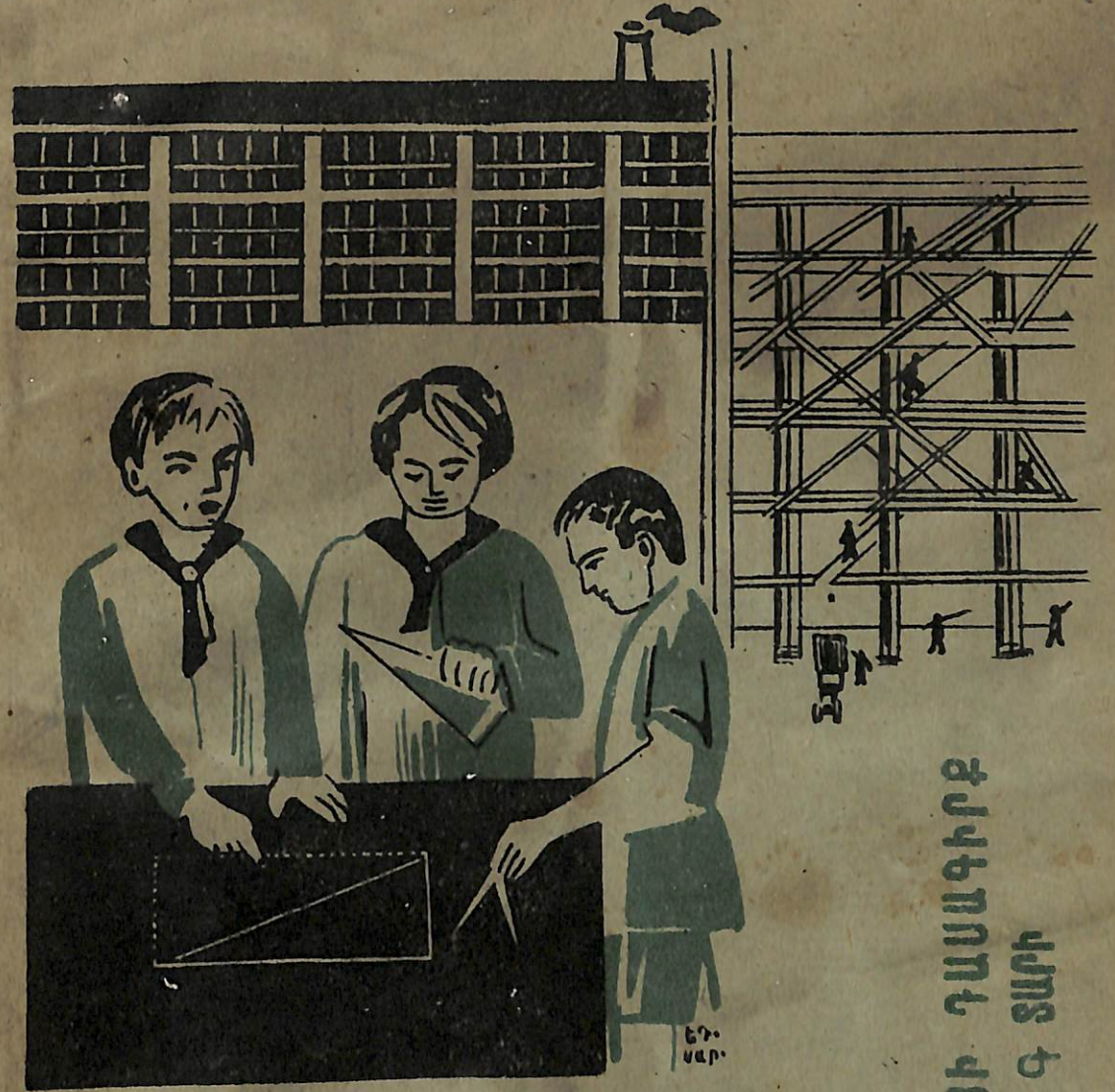
2420

2

511(075)

C-34

204

**ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՆ
ՆԱԶԻԿ**

585/15/11x

ՅԱՐԱՆԱՑՈՒՄ ԴԵՐԻՍՏՈՂԱԳՈՐ
ՎՈՒՄ ԵՎ ՏՈՒՆՄԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒՄԻ ՄԻՆԻՍՏԵՐԱՆ
1932 ՆՆԵՐԻ

27 JUN 2005

4-84a

Апр.

4-84a

511 (075)

6-34

ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՀԱՇԻՎ

ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

ՈՒՍՄԱՆ Գ. ՏԱՐԻ

Կ Ա Ջ Մ Ե Ց Ի Ն՝

Ա. ՇԱՎԱՐՇԱՆ

Լ. ՎԱՐԱՆԴՅԱՆ

Շ. ՔՈՉԱՐՅԱՆ

ԿՈՒՅ. № 22535

2013 JUL 2013

2420

Այս գրքի մասին ունեցած
դիտարկումներդ ուղարկիր
Յերեվանի ԲաՑՑԻ № 29,
Պետհրատ — Ուսման կիսաբաժին:

618-1

3999767

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Յերբորդ ուսման տարվա մաթեմատիկայի ծրագիրն ընդգրկում է նախ՝ 1000-ի թվաշրջանը, ապա ամեն մեծությունների թվերի (մինչև միլիոն) չորս գործողությունները և տասնորդական ու հավասար հայտարար ունեցող հասարակ կոտորակների գումարումն ու հանումը:

Հաղարի թվաշրջանի հաշվումներն սկսվում են Բ. խմբից, ուստի Գ. խմբում այդ նյութերը մասամբ հանդիսանում են կրկնողություն, վորն անհրաժեշտ է նախկին տարում սովորածը վերհիշելու և ավելացնելու գրան նոր կուրսը: Այդ հատվածում ել տրված են և ավարտված բոլոր տեսակի մետրական չափերն ու նրանց աղյուսակները:

Բազմանիշ թվերի թվարկությունն ու գործողությունները սահմանափակված են հարյուրհազարներով, չորբորդ ուսման տարվանը թողնելով միլիոնավորների հաշիվը: Հաշվային ունակություններին զարկ տալու նպատակով այստեղ կարևոր տեղ է հատկացված ինչպես թվական վարժություններին, այնպես և խնդիրներին, վորոնք վերաբերում են մեր յերկրի և առաջին հերթին Հայաստանի սոցիալիստական շինարարություն տարբեր բնագավառներին, հատկապես պոլիտեխնիկ գիտելիքների հարստացման և տեխնիկական կարողությունների զարգացման—չափումներին, գծագրումներին, կառուցումներին: Խնդիրների բովանդակությունը վերաբերում է ինչպես գյուղին—կոլտնտեսություններին, խորհրտնտեսություններին և այլն, այնպես և քաղաքի սոցշինարարությանը: Խնդիրներն իրական թվական տրվյալներով կազմելու համար ոգտագործված են մի շարք աղբյուրներ, վորոնք են. «Սորհրդային Հայաստան» լրագիր՝ 1932 թ., «Ուղեցույց Հայաստանի Սոց. Սորհրդային Հանրապետության» 1932 թ., գանազան ժուռնալ—դասագրքեր և այլ պարբերականներ (1931 թ.), ինչպես և հետևյալ դասագրքերը «Число на стройке» III год, 1931 г., «Труд в числе» III г. 1931 г., Зенченко и Эменов—«Жизнь и знание в числах» III г. 1931 г. Մաթեմատիկայի այդ դասագրքերից քաղված են և «Կառուցման հաշիվ» Գ. տարվա աշխատանքի գրքում զետեղված նաև ուրիշ նյութեր:

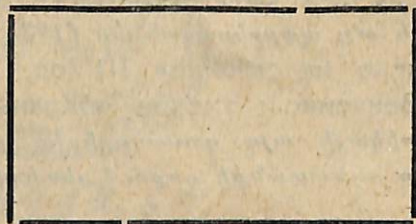
Կազմողներ.

Հունիս 1932 թ.

ՉՈՐՍ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 1000-Ի ԵՐՋԱՆՈՒՄ

ՔԱՌԱԿՈՒՍԻ, ՈՒՂՂԱՆԿՅՈՒՆ

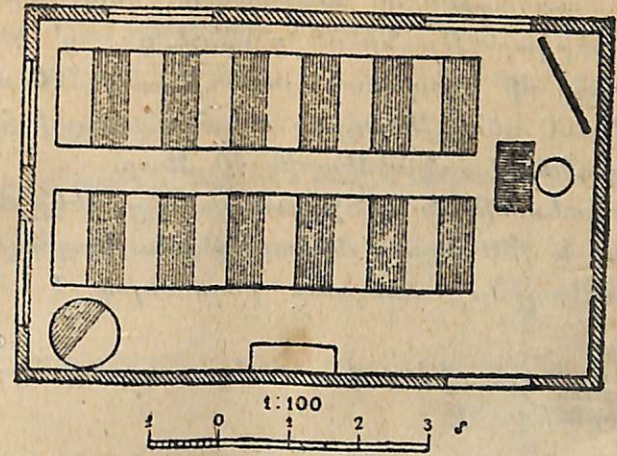
1. Գծագրերը մի քառակուսի և մի ուղղանկյուն, վորի լայնութիւնը հավասար լինի այդ քառակուսու կողմին:
2. Թղթից կտրեք մի այնպիսի ուղղանկյուն, վոր ծաւելով ստանաք 2 քառակուսի:
3. Գծագրեք ուղղանկյուն 3 և 6 սանտիմետր կողմերով: Այդ ուղղանկյան 2 կողմերը մեծացրեք կամ փոքրացրեք այնքան վոր դառնա քառակուսի:
4. Գծագրեք քառակուսի և դրա 2 կողմերը մեծացնելով կամ փոքրացնելով ստացեք ուղղանկյուն:
5. Գծագրեք իրար անհավասար 2 ուղղանկյուն 6 սանտիմետր լայնութիւն:
6. Թղթից կտրեք իրար անհավասար 2 ուղղանկյուն 8 սանտիմետր լայնութիւն:
7. Թղթից կտրեք ներքևի գծագրածի մեծութիւն քառակուսի և ուղղանկյուն ու համատեղելով՝ ասացեք, ի՞նչ նմանութիւններ ու տարբերութիւններ կան քառակուսու և ուղղանկյան միջև:

ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ ՅԵՎ ՄԱՍՇՏԱՒ

8. Չափեք ձեր դասարանի լերկարութիւնն ու լայնութիւնը և գծագրեք տետրում, ամեն մի սանտիմետրն ընդունելով 1 մետր:

Գծագրած պատկերը կլինի դասարանի հասակագիծը: Հասակագիծը շենքի կամ հողամասի փոքրագիր պատկերն է:

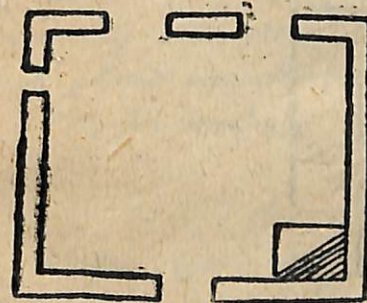

9. Չափեք ձեր դպրոցի շենքի լայնութիւնն ու լերկարութիւնը և գծագրեք դրա հասակագիծը:

Նկատի ունեցեք, վոր հասակագծերում վերևի կողմն արտահայտում է հյուսիսը:

10. Դասարանի լերկարութիւնը 8 մետր է, լայնութիւնը՝ 5 մետր: Ուսուցչական սեղանը գտնվում է հարավային լերկար պատից 3 մետր, իսկ արևմտյան պատից 2 մետր հեռավորութիւն վրա: Կազմեք այդ դասարանի հասակագիծը և վորոշեք ուսուցչական սեղանի տեղը՝ 1 մետրն ընդունելով 1 սանտիմետր:

11. Ներքևի հասակագծերով վորոշեք սենյակի և հողամասի իրական մեծութիւնը և իրերի տեղը:

1 սանտիմետրն ընդունել 6 մետր:

1 սանտիմետրն ընդունել 2 մետր:

Վերևի հասակագծերում 1 սանտիմետրն առաջին դեպքում արտահայտում է 2 մետր, լերկարը դեպքում՝ 6 մետր: Այդ պայմանական չափը կոչվում է մասշտաբ:

Մասշտաբը ցույց է տալիս, թե հասակագիծը քանի անգամ է փոքրացրած իրական մեծութիւնից:

Մասշտաբն իբրև պայմանական չափ, տարբեր է լինում:

12. Մասշտաբ ընդունեք 1 սանտիմետրը 10 մետրի փոխարեն և գծագրեք հատակագիծը մի ճանապարհի, վորի լայնութունը 10 մետր է, իսկ լերկարութունը տնից մինչև դպրոց՝ 100 մ:

13. Քաղաքի մի հրապարակի լայնութունը 100 մետր է, լերկարութունը՝ 160 մետր: Գծագրեք այդ հրապարակի հատակագիծը, մասշտաբ ընդունելով սանտիմետրին 20 մետր:

14. Կոլտնտեսության բանջարանոցներից մեկը 60 մետր լայնութուն ունի և 150 մետր՝ լերկարութուն: Կազմեք այդ բանջարանոցի հատակագիծը, մասշտաբ ընդունելով 1 սանտիմետրին 30 մետր:

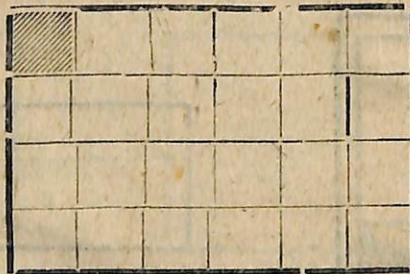
14ա. Մասշտաբի միջոցով վորոշեք քարտեզի վրա 2 քաղաքների հեռավորութունը:

ՄՍԿԵՐԵՍԻ ՉԱՓՈՒՄԸ

15. Թղթից կտրեք 4 սանտիմետր լայնության և 6 սանտիմետր լերկարության ուղղանկյուն: Կտրեք նաև մի քառակուսի սանտիմետր և դնելով այդ ուղղանկյան վրա՝ չափեք, թե քանի քառակուսի սանտիմետր է դա:

Մակերեսները չափում են քառակուսի մետրով, քառակուսի դեցիմետրով, քառակուսի սանտիմետրով, մեծ տարածութունները՝ քառակուսի կիլոմետրով:

16. Քառակուսի սանտիմետրով չափեք ներքևի ուղղանկյան մակերեսը:

Քանի քառակուսի սանտիմետր է այս ուղղանկյան մակերեսը:

17. Քառակուսի դեցիմետրով չափեք սեղանի լերեսը:

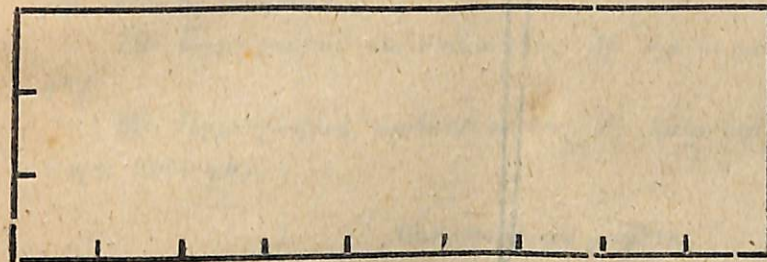
18. Քառակուսի մետրով չափեք ձեր դասարանի հատակի մակերեսը:

19. Չափեք դպրոցի միջանցքի կամ հարևան դասարանի հատակի մակերեսը—քանի քառ. մետր է:

20. Չափեք ձեր սենյակի մակերեսը—քանի քառակուսի մետր է:

21. Սենք թե դասարանի լերկարութունը 8 մետր է, իսկ լայնութունը՝ 5 մետր: Կազմեք դասարանի հատակագիծը, մասշտաբ ընդունելով 1 սանտիմետրը 1 մետրի փոխարեն: Քառակուսի սանտիմետրով չափեք այդ հատակագիծը և ասացեք, թե քանի քառ. մետր է դասարանի հատակի մակերեսը:

22. Ներքևի գծագիրը դպրոցի բակի հատակագիծն է:

Մասշտաբ=
1 սանտիմետրն
ընդունված է
5մետր:

Վորքան է դպրոցի բակի մակերեսը:

23. Մի շնչին անհրաժեշտ է ամենաքիչը 6 քառակուսի մետր ընակելի տարածութուն: Չափեք ու հաշվեք, թե ձեր ընակարանը կամ սենյակն ունի պահանջվող տարածութուն այնտեղ ապրողների համար:

Քանի քառ. մետր տարածութուն է ընկնում ձեր ընտանիքի ամեն մի անդամին:

24. Մի նոր շինվող շենքի լերկարութունը 18 մետր է, լայնութունը՝ 12 մետր: Կազմեք այդ շենքի հատակագիծը և առանց քառակուսի սանտիմետրների վերածելու հաշվեք, թե վերջան է այդ շենքի բռնած տարածութունը:

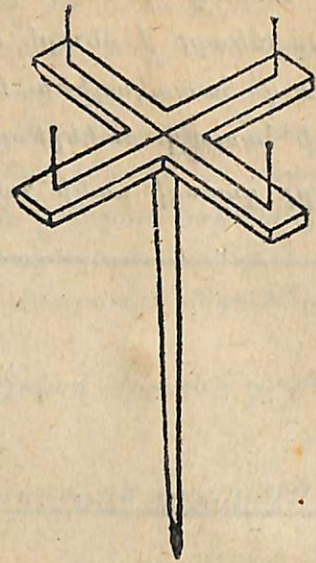
Ինչպես հաշվեցիք:

ԱռԽԱՏԱՆԳ ԵԿԿԵՐՈՎ

Գետնի վրա գուգահեռ գծեր և ուղիղ անկյուններ անցկացնելու համար գործադրում են մի գործիք, վոր կոչվում է եկկեր:

Եկկերը պատրաստում են այսպես, վերցնում են 2 նեղ տախտակի շերտ, յուրաքանչյուրը 30—35 սանտիմետր լերկարության և

միացնում իրար աջակես, վոր ուղիղ անկյուններ կազմեն. դա ամրացնում են ձողի ծայրին, վորի մյուս ծայրը պետք է սուր լինի գետնի մեջ հեշտությամբ ամրացնելու համար:

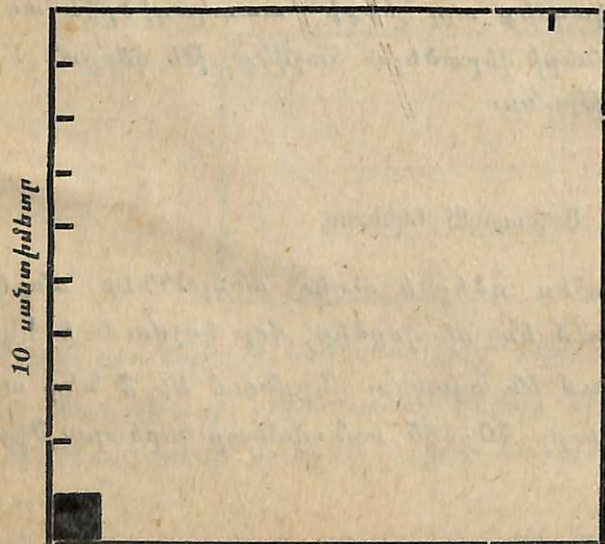

Եկկեր:

25. Աշխատանքի սենյակում պատրաստեք եկկեր և դրա միջոցով հարթ գետնի վրա սահմանագծեցեք տարածություն 10 մետր կողմով:

Այդ տարածությունը մի ար է:
Քանի՞ քառակուսի մետր է արը:

10 սահմանագծեք

Սա արի գծադիրն է:
Գտեք սրա մտադարձը:

26. Եկկերի և պարանի միջոցով չափեք մի քառակուսի հողամաս, վորի յուրաքանչյուր կողմը լինի 100 մետր:
Այդ տարածությունը 1 հեկտար է:

100 ար 1 հեկտար է:

27. Տեղեկացեք, թե ձեր գյուղի կամ մոտակա կոլտնտեսության ցանքերի ամեն մի տեսակը քանի հեկտար է:

28. Եկկերի և պարանի միջոցով բաց դաշտում սահմանագծեք մի հեկտար հողամաս:

29. Աչքաչափով սահմանագծեք մի ար հողամաս և ապա ստուգեք:

30. Աչքաչափով սահմանագծեք մի հեկտար տարածություն և ապա ստուգեք:

Յեկառույթան չափերը

Կիլոմետրը 1000 մետր է:

Մետրը 10 դեցիմետր է կամ 100 սանտիմետր:

Դեցիմետրը 10 սանտիմետր է:

Սանտիմետրը 10 միլիմետր է:

Այդ չափերը կրճատ գրվում են այսպես.

Կիլոմետր կմ

Մետր մ

Դեցիմետր դմ

Սանտիմետր սմ

Միլիմետր մմ

Մետրական չափերը կրճատ գրելիս կետ չեն դնում:

31. Կրճատ ձևով գրեք.

3 սանտիմետր

6 դեցիմետր

5 կիլոմետր

9 միլիմետր

4 մետր

32. Հատակի վրա գծեք ուղղանկյուն 2 մ 4 դմ լայնության, 3 մ 8 սմ լերկաշուրթյան:

33. Չափեք ձեր մատիտի, գասագրքի ձիշտ լերկարուրթյունը և գրեք կրճատ:

34. Հաշվեք.

4 դմ քանի՞ սմ է:	սմ քանի՞ դմ է:
8 մ » դմ է:	17 դմ » մ է:
3 կմ » մ է:	34 մմ » սմ է:
4 սմ » մմ է:	48 մմ » սմ է:

35. Մետրական քանոնի վրա ցույց տվեք 1, 3, 5, 15 սիլի-
մետր:

36. 10, 30, 40 միլիմետրը քանի՞ սանտիմետր է:

37. Տետրում գծեք 6 միլիմետր, 12 միլիմետր:

38. Ներքևի գծագիրն արտահայտում է գյուղական մի փողոց, փոքրի մասշտաբ ընդունված է 1 միլիմետրին 1 մետր: Հաշվեք այդ փողոցի իրական լերկարուծյունը:

Գյուղի փողոց:

ԳՈՒՍԱՐՈՒՄ ՅԵՎ ՀԱՆՈՒՄ

ԿՐԿՆՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

39. Փողոցի մի ծայրից մինչև կոոպերատիվի շենքը 550 մետր է, այդտեղից մինչև գյուղատնտեսական գործիքների պահեստը, փոքր փողոցի մյուս ծայրին է, 300 մետր: Վճրքան է այդ փողոցի լերկարուծյունը:

40. Կոլտնտեսուծյան աշնանացանը 260 հեկտար էր, իսկ գարնանացանը՝ 320 հեկտար: Վճրքան էր կոլտնտեսուծյան ամբողջ ցանքը:

41. Կոլտնտեսուծյան վարչութիւնը տեղի պիոներներին հանձնարարեց ցցեր պատրաստել 2 ար լոբու բույսերի համար ախ հաշվով, վոր ամեն մի քառ. մետրի վրա 4 ցից ամբացվի: Քանի՞ ցից պետք է պատրաստել պիոներները:

42. Հաշվեք բանավոր.

40 + 50	100 + 80	660 + 210
70 + 60	200 + 50	740 + 140
90 + 40	300 + 120	560 + 320
80 + 70	430 + 150	630 + 250

43. Յերկու աշակերտ աչքաշափի փորձեր ելին անում. նրանցից մեկին 700 քայտաշափ հեռավորութիւնը թվաց 800 քայլ, մյուսին՝ 650 քայլ: Վճրքան էր յուրաքանչյուրի սխալը:

44. Թիֆլիսից Յերևան լերկաթգիծը մոտավորապես 370 կիլոմետր է, մինչև Ղարաբաղիսա՝ 150 կմ, իսկ այդտեղից մինչև Լենինական՝ 70 կմ: Քանի՞ կիլոմետր է Լենինականից մինչև Յերևան:

45. Հաշվեք բանավոր.

400 — 200	750 — 430	570 — 240
650 — 300	460 — 150	860 — 430
860 — 500	540 — 320	290 — 170
710 — 400	980 — 760	880 — 360

500 + 275 670 — 340

670 — 550 210 + 360

460 + 130 520 + 230

840 — 420 980 — 670

46. Մի կոլտնտեսուծյան արտերի տարածութիւնը 789 հեկտար էր, վորից բամբակ 234 հեկտար, ցորեն՝ 142 հեկտար է այդ 2-ից 254 հեկտարով պակաս՝ գարի, մնացածն էլ բանջարանոց է այգի: Քանի՞ հեկտար էր բանջարանոցների է այգիների տարածութիւնը:

47. Գործարանում աշխատում էր 785 բանվոր. առաջին նվազում 261 բանվոր, լերկրորդ նվազում՝ նույնքան, իսկ մնացածն էլ լերկրորդ նվազում: Քանի՞ բանվոր էր աշխատում վերջին նվազում, լեթե այդ հերթին բանվորուհիների թիվը 50 էր:

48. Շրջանի կենտրոնական գյուղի մանկապարտեզում սովորում

եր 133 լերեխա, I աստիճանի դպրոցում՝ 121-ով ավելի, իսկ կոլ-
լերիա դպրոցում 225-ով պակաս այդ լերկուսից: Քանի՞ աշակերտ
եր սովորում այդ 3 դպրոցներում:

Քործողութիւնները գրավոր կատարելու համար համապատաս-
խան կարգի թվերը գրեք իրար տակ, ինչպես ներքեում, ապա
հաշվեք:

հարյուրներ	հարյուրավոր	տասնավոր	միավոր		հարյուրներ	հարյուրավոր	տասնավոր	միավոր
	3	6	4			6	7	5
+	5	1	2		-	2	4	3
	8	7	6			4	3	2

275 I գումարելի		946 նվազելի
+		-
523 II գումարելի		214 հանելի
-----		-----
798 գումար		732 մնացորդ (կամ տարբե- րութիւն):

49. Հաշվեք, իրար տակ գրելով.

225 + 112	457 - 245	583 - 262
236 + 123	626 - 413	698 - 257
324 + 234	584 - 341	965 - 624
352 + 146	864 - 432	779 - 435
352 + 138	665 - 345	637 + 243
527 + 143	757 - 427	276 - 146
184 + 306	923 - 713	789 - 439
735 + 155	848 - 528	208 + 454

50. Մերձքաղաքային տնտեսութիւնը բանկոտայներին հանձնեց
128 կողով պամիդոր, լերկրորդ անգամ 36 կողով ավելի, լերրորդ

անգամ 19 կողով պաղաս առաջին անգամվա հանձնածից: Ընդամենը
քանի՞ կողով տրվեց բանկոտայներին:

51. Մի կոլանտեսութիւն 3 տարի առաջ ուներ 95 վոչխար,
մի տարի հետո վոչխարների թիվը մեծացավ 46-ով. անցյալ տարի
կոլանտեսութիւնն աչքան վոչխար ուներ, վորքան նախորդ 2 տա-
րում, իսկ այս տարի 158-ով ավելի, քան անցյալ տարի: Վորքանով
մեծացավ վոչխարների թիվը 3 տարում:

52. Մի կայարանում պոստատար գնացքի համար վաճառվեց
138 տոմս, ապրանքատար-մարդատարի համար 86-ով պակաս, իսկ
ձեպնթացի համար 39-ով պակաս ապրանքատար-մարդատար գնացքի
համար վաճառածից: Մի որում այդ 3 գնացքներով քանի՞ մարդ
դուրս լեկավ այդ կայարանից:

53. Հայաստանի մեղվաբուծական խորհրդային տնտեսութիւն-
ների 1932 թ. փեթակների քանակը հետևյալն է լինելու ըստ պլանի.

Փամբակ	162 փեթակ
Հոռոմ	262 »
Թալշարուխ	312 »
Ինաքլու	195 »
Ստեփանավան	158 »
Ջանգեգուր	283 »
Թալին	263 »
Դարալազյազ	1155 »
Շամշադին	216 »

Կազմեք խնդիրներ

54. Հաշվեք գրավոր.

406 + 247	653 - 247	456 + 238
655 + 146	964 - 456	694 - 238
375 + 163	873 - 264	654 + 329
507 + 386	844 - 137	983 - 329
163 + 478	722 + 189	911 - 189
823 - 478	536 + 376	912 - 376
158 + 456	624 + 287	913 - 287
614 - 456	459 + 378	914 - 395

55.	345 + 224 - 63	455 - 171 + 246
	172 + 356 - 72	528 - 325 + 139
	245 + 371 - 57	747 - 548 + 74
	416 + 456 - 314	979 - 629 - 175

56. Կտրեք մի քառակուսի գեցիմետրի մեծության 3 թերթ

թուղթ և գրանց վրա գրեք հետևյալ թվերը 427 518 648

Այդ թերթերը հերթով շարժեք գրատախտակի վրա գծված դատարկ քառակուսիների վրայով և գումարեք կամ հանեք այդ քառակուսիների կողքին գրված թվերից: Գրատախտակի վրա գրեք այսպես.

 + 216	 - 217
 + 335	 - 368
 + 159	 - 175
 + 273	 - 419
 + 408	 - 383

57. Տեղեկացեք գլուխորհրդից, թե ձեր գլուղում քանի բնակիչ կա, քանի տղամարդ ու կին, քանի հասակավոր ու լերեխա: Ձեռք բերված թվերով կազմեք խնդիրներ:

58. Տեղեկացեք, թե ձեր գլուղի անչափահաս ու չափահաս բնակիչներից քանիսն են գրագետ, ինչ չափով է վերանում անգրագիտությունը և լերք կլինի համատարած գրագիտություն: Ձեռք բերված թվերով կազմեք խնդիրներ:

59. Կույրերիս դպրոցը, վոր 186 աղակերտ ուներ, 4 անգամ բերքարշավի դուրս լեկավ, առաջին անգամ մառակցում էր 162 մարդ, լերկրորդ անգամ՝ 157 մարդ, լերկրորդ անգամ 17 մարդով ավելի, քան լերկրորդ անգամ: Չորրորդ անգամ քանի մարդ մառակցեց բերքարշավին, լեթե աշխատանքի որերի ընդհանուր թիվը 673 էր:

60. Քաղաքի 3 հրապարակներում լեղած ծաղկանոցների ընդհանուր տարածությունը 38 ար էր, վորից ամենամեծը 18 ար, միջակը՝ 12 ար: Քանի քառակուսի մետր էր վորքը ծաղկանոցի մշակված մասը, լեթե անմշակը 76 քառ. մետր էր:

61. Հաշվեք գրավոր.

379 + (7 × 3)	(500 - 125) + (600 - 475)
(460 - 325) + (9 × 5)	(400 - 326) + (800 - 174)
(248 + 325) - (8 × 7)	(600 - 589) + (700 - 419)
(350 - 128) + (6 × 8)	(900 - 672) + (500 - 128)

62.

(650 - 342) - (8 × 9)	(324 + 546) - (6 × 8)
(830 - 412) + (36 : 9)	(289 + 614) - (9 × 9)
(680 - 536) + (8 × 7)	(356 + 434) - (8 × 9)
(590 - 372) + (6 × 7)	(428 + 572) - (500 - 296)

63.

124 + 128 + (4 × 18)	429 - (23 × 4) - (25 × 3)
324 - (57 : 3) - (96 : 3)	(518 - 379) + (68 : 4)
408 + (96 : 6) + (24 × 4)	(608 - 456) - (96 : 6)
(248 + 396) - (14 × 6)	(701 - 532) + (19 × 3)

Ծանուցյան չափերը

Տոննը 1000 կիլոգրամ է կամ 10 ցենտներ.

Ցենտները 100 կիլոգրամ է.

Կիլոգրամը 1000 գրամ է:

Այդ չափերը կրճատ գրվում են այսպես.

Տոնն տ

Ցենտներ ց

Կիլոգրամ կգ

Գրամ գ

64. Բարձրացրեք հետևյալ կշռաքարերը—5 կգ, 10 կգ, 15 կգ:
Կարճ եք բարձրացնել 100 կգ (կամ 1 ցենտներ) ծանրու-
թյուն, փորձեք:

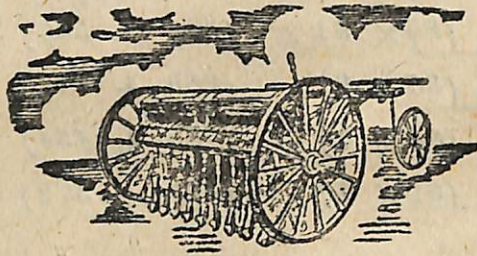
65. Կարճ ե սալը կամ ֆուրգոնը 1 տոնն ծանրություն տե-
ղափոխել:

66. Լավ պահված լեղի կենդանի քաշը մոտավորապես 5 ց ե.
12 ալգախի լեզների քաշը քանի տոնն կլինի:

67. Մի կոլանտեսություն բամբակազտիչ գործարանին առաջին
անգամ հանձնեց 78 ց բամբակ, լերկորդ անգամ՝ 90 ց: Քանի տոնն
ու ցենտներ բամբակ հանձնեց նա գործարանին:

68. Հաշվեք գրավոր:

$$\begin{array}{r} (506 + 308) + (25 \times 4) \quad 108 + 209 + 375 - 298 \\ (901 - 709) - (32 \times 3) \quad 116 + 305 + 487 - 579 \\ (207 + 695) - (19 \times 4) \quad 209 + (473 - 396) + 437 \\ (805 - 578) - (90 : 6) \quad 901 - 875 + (706 - 598) \end{array}$$

Շարքացան մեքենա:

99. Մի հեկտար հողամասին սերմացու գնում ե.

Հացահատիկ	Շաղացան	Շարքացան
Ցորեն . . .	164 կգ	112 կգ
Գարի . . .	164 »	134 »
Հաճար . . .	164 »	112 »

Այս աղյուսակով պարզեք շարքացանի առավելութունը շաղա-
ցանից:

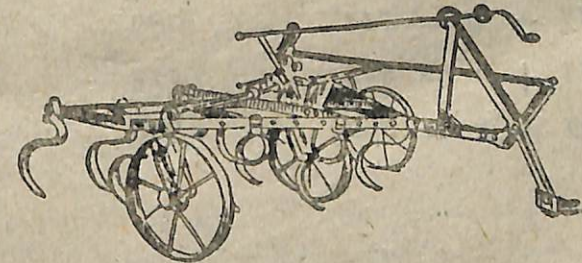
Սուրճ կապող մեքենա:

70. Սուրճ կապող մեքենան արժե 328 ռուբլի, իսկ հնձող մե-
կենան՝ 120 ռ. պակաս:

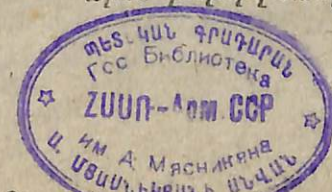

Հնձող մեքենա:

Ցորենի շարքացանն արժե 156 ռ., իսկ բամբակի շարքացան
քմեքենան՝ 200 ռ. (ամերիկականը) և 63 ռ. (ռուսականը): Վճիռ մե-

Չիռ կուլտիվատոր:

քենաները և ինչքանով ավելի արժեն — խուրճ կապողը և հնձողը միասին, թե՛ հիշված 3 տեսակ շարքացան մեքենաները:

Չորս խոփանի գուլթան:

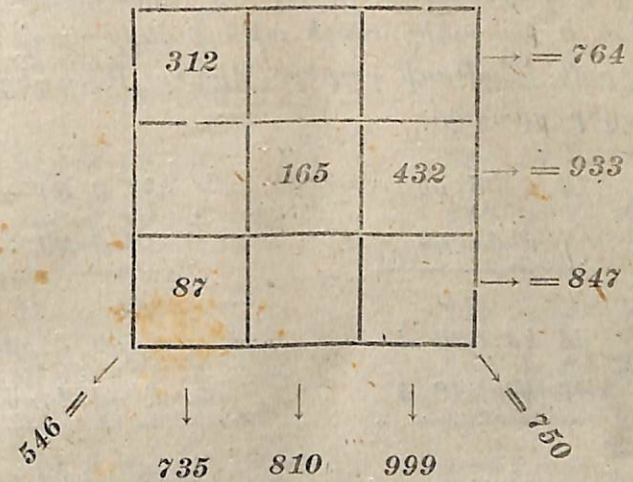
- 71. Չիու կուլտիվատորն արժե 54 ո.
- Չեռքի » » » 16 ո.
- Չորս խոփանի գուլթանն արժե 47 ո.
- Յերեք » » » 45 ո.
- Միաձի » » » 25 ո.

Հաշվեք, հնձող մեքենան ավելի արժե, թե՛ այդ բոլոր գործիքները միասին առած:

72. Գտեք անհայտ թիվը և գրեք տեարում.

$x - 374 = 445$	$x + 146 = 392$
$x - 416 = 509$	$x + 251 = 419$
$x - 472 = 500$	$x + 422 = 741$
$x - 235 = 664$	$x + 308 = 425$
$149 + x = 254$	$458 - x = 290$
$423 + x = 511$	$389 - x = 206$
$274 + x = 326$	$517 - x = 428$
$727 + x = 952$	$989 - x = 395$

73. Հաշվեք և դատարկ քառակուսիներում նշանակեք անհրաժեշտ թվերը:

Գումարման ստուգումը հանման միջոցով:

$$251 + 374 = 625$$

$$625 - 251 = 374 \text{ կամ } 625 - 374 = 251$$

Հանման ստուգումը գումարման միջոցով:

$$899 - 235 = 664$$

$$664 + 235 = 899$$

74. Ներքևի սրինակներում ստուգեք գումարման գործողությունը հանման և հանման գործողությունը՝ գումարման միջոցով:

$346 + 412 = 758$	$745 - 431 = 314$
$520 + 300 = 820$	$868 - 500 = 368$
$705 + 250 = 955$	$416 - 275 = 141$
$438 + 514 = 952$	$900 - 726 = 174$

ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ԹՎԵՐԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀԱՆՈՒՄԸ

75. Կշռեք 1 կգ և 250 գ կարտոֆիլը գործչայ կշռեք 2 կգ 400 գ: Ընդամենը վճարան կշռեցիք: Հաշվեք և ստուգեք:

76. Միջակ մեծություն մի աման լիքը 1996 ջրով ու չափեք ջրի խորությունը: Հետո միքանի բաժակ վերցրեք այդ ջրից և կրկին չափեք — ինչ խորություն պակսեց և վճարան մնաց ամանում:

77. Ծառի բարձրութիւնը 8 մ 7 դմ էր. դրա վերևի մասից կտրեցին 3 մ 5 դմ: Կտրելուց հետո ինչ բարձրութիւն էր ծառը:

78. Չափեք սեղանի բարձրութիւնը և նշանակեք: Սեղանի վրա դրեք մի աթոռ և հաստակից մինչև աթոռի վերի մասը չափելով հաշվեք, թե վերջան է աթոռի բարձրութիւնը: Ստուգեցեք:

79. Հաշվեք գրավոր.

$\begin{array}{r} 12 \text{ մ } 35 \text{ սմ} \\ + 7 \text{ մ } 17 \text{ սմ} \\ \hline 34 \text{ կմ } 650 \text{ մ} \\ + 45 \text{ կմ } 240 \text{ մ} \\ \hline 6 \text{ կգ } 400 \text{ գ} \\ + 13 \text{ կգ } 250 \text{ գ} \\ \hline 143 \text{ ու. } 40 \text{ կ.} \\ + 508 \text{ ու. } 54 \text{ կ.} \\ \hline 174 \text{ ու. } 42 \text{ կ.} \\ + 96 \text{ ու. } 74 \text{ կ.} \\ \hline 364 \text{ ու. } 18 \text{ կ.} \\ 635 \text{ ու. } 34 \text{ կ.} \\ \hline 18 \text{ ժ. } 44 \text{ ր.} \\ + 12 \text{ ժ. } 28 \text{ ր.} \\ \hline 25 \text{ կգ } 450 \text{ գ} \\ + 127 \text{ կգ } 830 \text{ գ} \\ \hline 68 \text{ կգ } 670 \text{ գ} \\ \hline 54 \text{ կմ } 92 \text{ մ} \\ + 136 \text{ կմ } 26 \text{ մ} \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 37 \text{ մ } 54 \text{ սմ} \\ + 16 \text{ մ } 29 \text{ սմ} \\ \hline 6 \text{ դմ } 7 \text{ սմ} \\ + 5 \text{ դմ } 4 \text{ սմ} \\ \hline 3 \text{ սմ } + 4 \text{ մմ} \\ + 24 \text{ սմ } + 3 \text{ մմ} \\ \hline 4 \text{ մ } 47 \text{ կգ} \\ + 18 \text{ մ } 82 \text{ կգ} \\ \hline 16 \text{ մ } 6 \text{ դմ} \\ + 125 \text{ մ } 9 \text{ դմ} \\ \hline 142 \text{ մ } 5 \text{ դմ} \\ 142 \text{ մ } 8 \text{ գ} \\ + 14 \text{ մ } 9 \text{ գ} \\ \hline 108 \text{ մ } 6 \text{ գ} \\ \hline 32 \text{ մ } 43 \text{ սմ} \\ + 119 \text{ մ } 76 \text{ սմ} \\ \hline 87 \text{ մ } 56 \text{ սմ} \\ \hline 19 \text{ հա } 6 \text{ աք} \\ + 38 \text{ հա } 8 \text{ աք} \\ \hline \end{array}$
---	---

80. Հաշվեք գրավոր.

$\begin{array}{r} 19 \text{ կգ } 500 \text{ գ} \\ - 5 \text{ կգ } 350 \text{ գ} \\ \hline 234 \text{ մ } 68 \text{ սմ} \\ - 183 \text{ մ } 45 \text{ սմ} \\ \hline 456 \text{ ու. } 76 \text{ կ.} \\ - 384 \text{ ու. } 54 \text{ կ.} \\ \hline 314 \text{ մ } 32 \text{ սմ} \\ - 76 \text{ մ } 54 \text{ սմ} \\ \hline 337 \text{ մ } 78 \text{ սմ} \\ \hline 218 \text{ կգ} \\ - 8 \text{ կգ } 400 \text{ գ} \\ \hline 15 \text{ ժ. } 52 \text{ ր.} \\ - 8 \text{ ժ. } 57 \text{ ր.} \\ \hline 62 \text{ կմ } 16 \text{ մ} \\ - 14 \text{ կմ } 38 \text{ մ} \\ \hline 74 \text{ կմ} \\ - 44 \text{ կմ } 156 \text{ մ} \\ \hline 18 \text{ սմ } 4 \text{ մմ} \\ - 9 \text{ սմ } 9 \text{ մմ} \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 62 \text{ մ } 465 \text{ կգ} \\ - 24 \text{ մ } 234 \text{ կգ} \\ \hline 223 \text{ կմ } 78 \text{ մ} \\ - 240 \text{ կմ } 43 \text{ մ} \\ \hline 768 \text{ ու. } 87 \text{ կ.} \\ - 535 \text{ ու. } 54 \text{ կ.} \\ \hline 138 \text{ հա } 8 \text{ աք} \\ - 26 \text{ հա } 9 \text{ աք} \\ \hline 11 \text{ հա } 9 \text{ աք} \\ \hline 182 \text{ ու. } 57 \text{ կ.} \\ - 96 \text{ ու. } 83 \text{ կ.} \\ \hline 43 \text{ մ} \\ - 18 \text{ մ } 8 \text{ գ} \\ \hline 139 \text{ ու.} \\ - 74 \text{ ու. } 48 \text{ կ.} \\ \hline 36 \text{ կմ} \\ - 103 \text{ մ} \\ \hline 24 \text{ սմ} \\ - 8 \text{ մմ} \\ \hline \end{array}$
--	---

ՔԱԶՄԱՍԱՏԿՈՒՄ ՅԵՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄ 1000-Ի ՇՐՋԱՆՈՒՄ

$$25 \times 5 = (20 \times 5) + (5 \times 5)$$

82.	25×5	35×3	47×4	70×6
	25×7	75×5	86×5	90×7
	25×9	55×4	63×2	50×3
	25×10	45×7	18×9	80×5
	25×6	95×10	39×6	30×9
	25×8	65×8	52×8	60×8

83. Կոլոնտեսուլթյունը ցանեց 25 հեկտար դարի, դրանից 6 անգամ ավելի՝ ցորեն, ցորենից 5 անգամ պակաս՝ գետնախնձոր և վերջինիցս 4 անգամ ավելի՝ սուժուլա: Քանի հեկտար ցանքս ուներ կոլոնտեսուլթյունը:

84. Գյւրոցի պարտեզը քառակուսու ձև ուներ, յուրաքանչյուր կողմի լեռկարսւթյունը 45 մետր: Երեք տակ պետք է ցանկապատելին փշալարերով: Փշալարերն ամրացնելու համար փայտե սյուներ պետք է անկվելին իրարից 3 մետր հեռավորությամբ: Քանի սյուն և քանի մետր փշալար էր հարկավոր:

85. Մասշտաբի սփնությամբ տետրում գծեք պարտեզի հատակադիժը նշանակելով սյուների և փշալարերի դասավորությունը:

86. Գրքի մի թերթը 74 տող ուներ: գիրքը 16 էջից էր բաղկացած: քանի տող ուներ գիրքը:

Վերցրեք առանց նկարների վորևե գիրք ու հաշվեք՝ քանի տող ունի 1 էջը, 7, 9, 6, 4 էջը:

87. Գնացքը I կայարանից դուրս լեկավ 9 ժամ 30 րոպեին և IV կայարանը հասավ 19 ժամ 30 րոպեին, անցնելով յուրաքանչյուր ժամում 42 կիլոմետր: I-ից մինչև II կայարանն անցավ 2 ժամում, II-ից III-ը՝ 4 ժամում, III-ից IV-ը՝ 3 ժամում: Կանգ առավ II և III կայարաններում 30-ական րոպե: Յուրաքանչյուր կայարան մեկը մյուսից վերջանով էր հեռու գտնվում և վորքան էր հեռավորությունն I կայարանից մինչև IV կայարանը:

88. Յերևան—Թիֆլիս գնացքը բաղկացած էր 9 վազանից: յուրաքանչյուր վազանում 48 քնելու տեղ կար: Յերևանի կայարանում լեզած տեղերի $\frac{1}{6}$ մասի համար տոմսեր չտրվեցին, թողնելով հաջորդ կայարաններից նստողներին վաճառելու: Քանի տոմս վաճառվեց:

89. Գյւրոցում դասի տևողությունը 45 րոպե լի, մեծ դասամիջոցինը՝ 15 րոպե, մնացած դասամիջոցներինը՝ 10-ական րոպե: III խումբը պարագում էր որտեղ 5 դաս: խումբը գյւրոցում ինչքան ժամանակ էր մնում:

90. Հաշվեք ձեր պարապմունքների տևողությունը գյւրոցում:

$$91. \quad 639 : 3 = (600 : 3) + (30 : 3) + (9 : 3)$$

$639 : 3$	$999 : 9$	$660 : 6$	$505 : 5$
$482 : 2$	$844 : 4$	$880 : 8$	$707 : 7$

$$92. \quad 728 : 8 = (720 : 8) + (8 : 8)$$

$728 : 8$	$819 : 9$	$350 : 5$	$186 : 3$
$637 : 7$	$426 : 6$	$240 : 4$	$148 : 2$

$$93. \quad 812 : 4 = (800 : 4) + (12 : 4)$$

$812 : 4$	$735 : 7$	$414 : 2$	$840 : 8$
$915 : 3$	$545 : 5$	$654 : 6$	$963 : 9$

$$94. \quad 728 : 4 = (400 : 4) + (320 : 4) + (8 : 4)$$

$728 : 4$	$968 : 8$	$800 : 5$	$847 : 7$
$516 : 3$	$840 : 6$	$364 : 2$	$528 : 2$

$$95. \quad 595 : 5 = (500 : 5) + (50 : 5) + (45 : 5)$$

$595 : 5$	$858 : 2$	$452 : 4$	$784 : 7$
$672 : 6$	$896 : 8$	$975 : 3$	$694 : 2$

$$96. \quad 854 : 7 = (700 : 7) + (140 : 7) + (14 : 7)$$

$854 : 7$	$597 : 3$	$765 : 5$	$398 : 2$
$656 : 4$	$738 : 6$	$984 : 8$	$700 : 4$

97. Կոլոնտեսուլթյունը 10 հեկտար հողամասից ստացավ 110 ցենտներ բամբակ, մինչդեռ անցած տարում նույն տարածությունից ստացել էր դրանից 20 ցենտներով պակաս: Մի հեկտարից անցած տարում քանի ցենտներով էլին պակաս ստացել:

98. Հարվածալին կոլոնտեսականը 8 որում հավաքում էր 736 կիլոգրամ բամբակ, իսկ վոչ հարվածալինը, նույն ժամանակամիջո-

ցում՝ 392 կիրորամ: Հարվածայինն որեկան քանի կիրորամով եր ավելի հավաքում:

99. Նավը զեռի հոսանքով 7 ժամում անցնում է 154 կիրոմետր, իսկ զեռի հոսանքին հակառակ, նույն ժամանակամիջոցում՝ դրանից 42 կիրոմետրով պակաս: Մի ժամում նավը քանի կիրոմետրով եր ավելի անցնում զեռի հոսանքով, քան զեռի հոսանքին հակառակ:

Նավ:

100. Գյուղից մինչև կայարան 15 կիրոմետր է, իսկ մինչև քաղաք՝ 45 կիրոմետր: զնացքով քանի ժամ շուտ կարելի լի քաղաք հասնել քան ամբողջ ճանապարհը վառքով անցնելուց, լեթե հայանի լի, վոր վառքով մի ժամում անցնում են 5 կիրոմետր, իսկ զնացքով՝ 30 կիրոմետր:

101. Յերևանի Ձեթ. ոճառի գործարանը ապրիլի 2-րդ տասնորյակում պլանով պիտի արտադրեր 100 տոնն ձեթ, հանդիպակառնով 115 տոնն, իսկ փաստորեն արտադրեց վերջինից 5 տոննով պակաս: Որական քանի տոննով ավելի արտադրեց պլանով նախատեսվածից:

102. Նույն ժամանակամիջոցում գործարանը պիտի արտադրեր 100 տոնն ոճառ, հանդիպական պլանով՝ 110 տոնն, սակայն արտադրեց 90 տոնն: Որական քանի տոնն պակաս արտադրեց պլանով և հանդիպականով նախատեսվածից:

103. Յերևանի մարմարի գործարանում մարմարե տախտակների վրա բանվորն որական փորում եր 10 թանաքամանի ու գրչակոթի տեղ: բանվորական գյուռի շնորհիվ, լերը այդ աշխատանքը մեքենայացվեց, որական փորում եր 150 թանաքամանի ու գրչակոթի տեղ: 5 որում բանվորը քանիսով եր ավելի փորում և բանվորական գյուռի միջոցով աշխատանքի արտադրողականութունը քանի անգամով բարձրացավ:

0-ՈՎ ՎԵՐՉԱՑՈՂ ՅԵՐԿԱՆԻՇ ՅԵՎ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱ-ՊԱՏԿՈՒՄԸ ՄԻԱՆԻՇՈՎ:

30×7

$30 \times 7 = 3 \text{ տասնյակ} \times 7 = 21 \text{ տասնյակ կամ } 210$

	Հարյուրյակ	Տասնյակ	Միավոր	
	—	3	0	$\times 7$
$30 \times 7 =$	—	21	0	կամ $\times 7$
	2	1	0	$= 210$

104. Բազմապատկեր իրար տակ գրելով:

70×5	60×5	30×9	50×9
60×8	80×4	20×8	70×8
50×3	90×3	40×7	80×6
40×9	90×2	70×7	90×7

105. Քանի ըուպե լի 5 ժամը, 6, 9, 8, 7 ժամը:

106. Քանի վարկյան է 4 ըուպեն, 3, 2 ըուպեն:

107. Իսլոցի 111 լամբի աշակերտները պիտանի իրեր հավաքեցին և հանձնելուց ստացած փողով դպրոցի գրադարան-ընթերցարանի համար գրքեր ու թերթեր գուրս գրեցին:

Հավաքեցին	Կիրորամ	Ս տ ա յ ա ն	Կուպեկ
Հաթեր	70	յուրաքանչ. 10 կգ համար	80
Թուղթ	40	» » »	50
Հին կրկնակոշիկ	30	» » »	90
Վոսկր	30	» » »	90
Կոնսերվի տուփ	30	» » »	70
Յերկաթ	60	» » »	60

Գնել ելին 3 գիրք՝ հատը 30 կոպեկով, 3 գիրք՝ հատը 40 կոպեկով, 6 գիրք՝ հատը 50 կոպեկով: Ինչ գումարի գրքեր գուրա գրեցին:

108. Կազմեք հավաքած իրերի և դրանցից ստացված գումարների դիագրամները:

109. III խմբի աշակերտները «3-րդ վճռական տարվա փոխառութիան» տոմսեր գնեցին 40 ուլբլու, իսկ IV խմբի աշակերտները՝ դրանից 4 անգամ ավելի: III և IV խմբերի աշակերտները միասին քանի ուլբլու փոխառութիան տոմսեր գնեցին:

110. Տարբեր քաղաքներից միաժամանակ իրար հանդես 2 զընացք դուրս լեկան և հանդիպեցին միմյանց 9 ժամից հետո: մեկն անցնում էր մի ժամում 40 կիլոմետր, մյուսը՝ նրանից 10-ով պակաս: Քանի կիլոմետր էր այդ քաղաքների հեռավորությունը:

$$400 \times 2$$

$$400 \times 2 = 4 \text{ հարյուրյակ} \times 2 = 8 \text{ հարյուրյակ կամ } 800$$

$$210 \times 4$$

$$210 \times 4 = (200 \times 4) + (10 \times 4)$$

$$210 \times 4 = 2 \text{ հարյուրյակ} \times 4 + 1 \text{ տասնյակ} \times 4 = 8$$

$$\text{հարյուրյակ} + 4 \text{ տասնյակ կամ } 800 + 40 = 840$$

$$\begin{array}{r} 400 \\ \times 2 \\ \hline 800 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 210 \\ \times 4 \\ \hline 840 \end{array} \text{ կարճ}$$

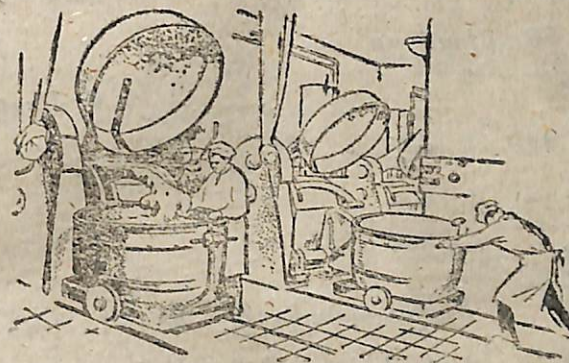
111. 300 × 3	320 × 2	500 × 2	290 × 3
200 × 5	150 × 6	180 × 4	160 × 6
200 × 2	250 × 3	300 × 2	470 × 2
400 × 2	230 × 4	450 × 2	250 × 4

112. Մի կիլոմետր լեռկարութիան հեռագրաթելը կշռում է 200 կիլոգրամ: 5 կիլոմետր տարածութիան վրա հեռագրաթել անցկացնելու համար քանի կիլոգրամ է հարկավոր:

113. Յերևանի հացի գործարանի ամեն մի փուռն ունի 2 թիթեղ, վորոնց վրա դասավորում են խմորի գնդերը: Ամեն մի թիթեղի վրա դասավորում են 100 հատ. հաց թիթելը տևում է $1\frac{1}{2}$

ժամ: Ամեն 3 ժամում քանի հատ հաց են թխում:

114. Հացի գործարանում լուրաքանչյուր տաշտի մեջ ածում են 280 կիլոգրամ ալյուր և դրանից 130 կիլոգրամով պակաս շուր: Այդ տաշտի մեջ խմորի հունցելը մեքենայով տևում է 10 րոպե: $\frac{1}{3}$ ժամում քանի կիլոգրամ խմոր է հունցում մեքենան:

Խմորի հունցելը մեքենայով:

115. Խմոր հունցող մեքենան մի ժամում 6 տաշտ խմոր է հունցում: ամեն մի տաշտ խմորից մի ուրիշ մեքենա պատրաստում է 130 խմորի գունդ: 1 ժամում հունցած խմորից քանի գունդ է ստացվում:

116. Մեքենայի հունցած մի տաշտ խմորը կարող են հունցել 2 մարդ 40 րոպե ժամանակամիջոցում: Մեքենայի վրա աշխատում է միայն 1 մարդ, աշխատանքի արտադրողականությունը քանի անգամ է բարձրացնում մեքենան:

117. Կարի գործարանում վերարկվի կարելը տևում էր 10 ժամ 20 րոպե, իսկ այժմ, շնորհիվ աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման՝ դրանից 3 ժամ 5 րոպե պակաս: Ինչքան էր նստում կարելը առաջ և ինչքան՝ հիմա, լեթե մի ժամվա աշխատանքը վարձատրվում է 60 կոպեկով, և ինչքանով իջավ վերարկվի ինքնարժեքը:

ՅԵՐԿԱՆԻՇ ՅԵՎ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱԳԱՏԿՈՒՄԸ ՄԻԱՆԻՇՈՎ

$$37 \times 8$$

$$37 \times 8 = (30 \times 8) + (7 \times 8)$$

$$37 \times 8 = 3 \text{ տասնյակ} \times 8 + 7 \text{ միավոր} \times 8$$

$$37 \times 8 = 24 \text{ տասնյակ} + 56 \text{ միավոր}$$

$$24 \text{ տասնյակը} = 2 \text{ հարյուրյակի} \text{ և } 4 \text{ տասնյակի կամ } 240$$

$$56 \text{ միավորը} = 5 \text{ տասնյակ և } 6 \text{ միավոր կամ } 56$$

$$37 \times 8 = 240 + 56 = 296$$

37	37
× 8	× 8
240	56
+ 56	+ 240
296	296

Բազմապատկումը կարող ենք սկսել թե՛ ձախ և թե՛ աջ կողմից:

118. Բազմապատկեք, սկսելով ձախ կամ աջ կողմից:

49 × 7	98 × 4	27 × 7	59 × 4
58 × 9	79 × 6	83 × 8	87 × 2
39 × 6	63 × 9	73 × 5	34 × 9
29 × 5	43 × 8	93 × 9	28 × 7
87 × 3	19 × 9	67 × 3	53 × 6

$$37 \times 8 = 296$$

Այստեղ 37 կոչվում է բազմապատկելի, 8 բազմապատկիչ, իսկ 296 արտադրյալ:

Կարճ կարող ենք բազմապատկման գործողությունն աչպես կատարել

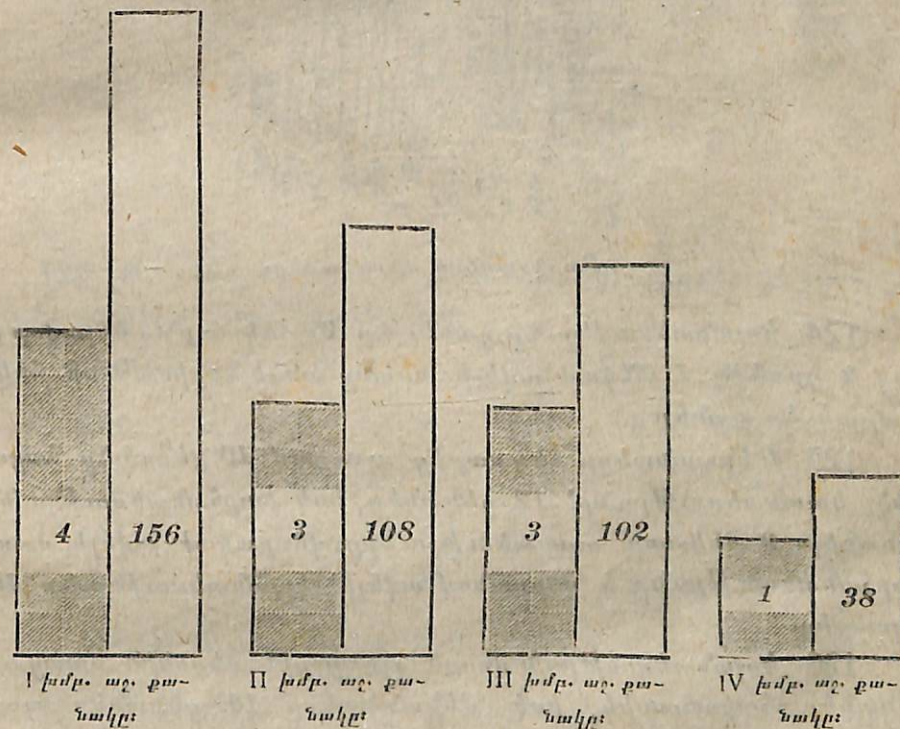
37	45	բազմապատկելի
× 8	× 9	բազմապատկիչ
296	405	արտադրյալ

119. Բազմապատկեք կարճ լեզանակով, սկսելով աջից:

47 × 7	84 × 2	51 × 8	99 × 9
54 × 9	97 × 3	64 × 4	96 × 2
57 × 8	75 × 4	77 × 5	18 × 9
32 × 6	44 × 5	85 × 9	86 × 6
26 × 5	62 × 7	84 × 7	68 × 8

120. Գտրոցն ուներ 4 I խումբ, 3-II, 3-III և 1-IV խումբ սովորողների թիվը յուրաքանչյուր I խմբում 39-ական, II—36-ական, III—34-ական և IV—38 աշակերտ: Քանի՞ աշակերտ կար դրպրոցում:

Վերջ մասշտաբ վերցնելով՝ կազմենք խմբերի և աշակերտութիան քանակի դիագրամն աչպես:

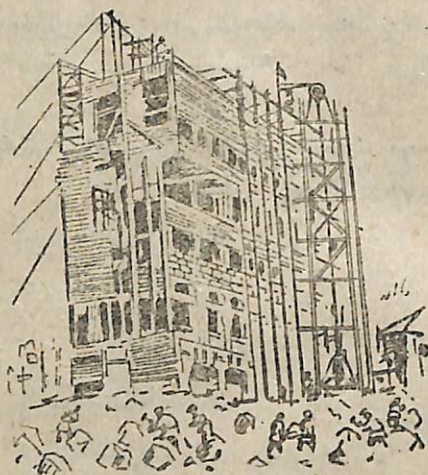

Այս դիագրամի համար մասշտաբ վերցված և յուրաքանչյուր խմբին 1 սանտիմետր և յուրաքանչյուր 2 աշակերտին 1 միլիմետր:

121. Հաշվեք ձեր դպրոցի խմբակների և աշակերտութիան քանակը. վերջ մասշտաբ վերցնելով՝ կազմեք խմբերի ու աշակերտութիան քանակի դիագրամը, վերևում ցույց տրված ձևով:

122. Բնակչին հոսպիտալը սեզոնի ընթացքում կառուցեց 20 շենք՝ դրանցից 9 շենք՝ բաղկացած յուրաքանչյուրը 42 բնակարանից, 8 շենք՝ յուրաքանչյուրը 47 և 3 շենք՝ յուրաքանչյուրը 64 բնակարանից: Քանի՞ բնակարան կառուցվեց:

123. Բանվորական շենքի կառուցման վրա աշխատում ելին 235 փոխադրող բանվոր, շենքի կառուցման համար ձեռք բերին 7 բարձրացնող մեքենա, փորոնցից յուրաքանչյուրը կարող էր կատարել 25 բանվորի աշխատանք: Քանի՞ բանվոր տեղափոխվեց ուրիշ աշխատանքի և քանիսը մնացին շենքի վրա աշխատելու:

Բարձրացնող մեքենաներ:

124. Կոլանտեսուսթյունը ցանել էր 27 հեկտար սածիլավոր բամբակ և դրանից 4 անգամ ավելի առանց սածիլների: Քանի՞ հեկտար բամբակ էր ցանել:

125. Մենատնտեսը հեկտարից ստացավ 10 ցենտներ հացահատիկ, կոլանտեսուսթյունը՝ 12 ցենտներ, իսկ խորհանտեսուսթյունը 15 ցենտներ: 9 հեկտար տարածութունից վճարքանով ավելի ստացավ խորհանտեսուսթյունը և վճարքանով ավելի՝ կոլանտեսուսթյունը մենատնտեսից:

126. Կոլանտեսուսթյուն մտած գյուղացին սեզոնին ստացավ 39 ցենտներ հացահատիկ, իսկ մենատնտեսը 15 ցենտներ պակաս: Վճարքան չեկամուտ ստացավ մենատնտեսը:

127. Մենատնտեսին մի հեկտարի մշակութունը նստում է 35 ուղբի ծախս, իսկ կոլանտեսուսթյանը՝ 11 ուղբով պակաս: 5 հեկտարի համար ինչքան է ծախսում մենատնտեսը և ինչքանով ավելի՝ կոլանտեսուսթյունից:

128. Պլանով նախատեսված էր մայիս ամսվա առաջին տաս-

նորյակում Ալլանվերդու պղնձաձուլարանում ձուլել 94 տոնն պղինձ, իսկ Ղափանի պղնձաձուլարանում դրանից 55 տոննով պակաս: Պլանով վճարքան պղինձ պիտի ձուլվեր մայիս ամսում Ալլանվերդու, վճարքան՝ Ղափանի պղնձաձուլարաններում և վճարքան՝ չերկուսում միասին:

129. Ցերևանի Կարբիդի գործարանը պլանով մայիս ամսվա առաջին տասնորյակում պիտի արտադրեր 84 տոնն կարբիդ: մայիս ամսվա պլանը գերակատարեց 2 տոնն ավելի արտադրելով: Քանի՞ տոն կարբիդ արտադրեց մայիս ամսում:

$$125 \times 3$$

$$125 \times 3 = (100 \times 3) + (20 \times 3) + (5 \times 3)$$

$$125 \times 3 = 300 + 60 + 15$$

$$125 \times 3 = 375$$

125	կարճ	125
× 3		× 3
15		375
+ 60		
300		
375		

130. Բազմապատկելին և բազմապատկիչը գրելով իրար տակ՝ բազմապատկեք կարճ չեղանակով:

265×3	313×3	115×8	154×2
321×2	445×2	111×9	235×4
415×2	285×3	274×3	279×3
175×5	297×3	268×3	312×3
212×4	126×7	149×5	425×2
164×2	137×6	156×6	436×2

131. Ուղղանկյան հողամասի լայնութունը 123 մետր էր, իսկ լերկարութունը 3 անգամ ավելի: Վճարքան էր լերկարութունը:

132. 1932 թ. ապրիլի 25-ից Պարկովի գործարանն որակաճ արտադրում էր 100 տրակտոր, իսկ Ստալինգրադի գործարանը՝ 44-ով ավելի: Ապրիլ ամսվա վերջին հնգորյակում քանի՞ տրակտոր արտադրեց Ստալինգրադի գործարանը և քանիսով ավելի՝ Պարկովի գործարանից:

133. Յերևանի բամբակագործիչ գործարանն առաջին օրը 75 ցենտներ բամբակ ընդունեց, յերկրորդ օրը՝ դրանից 3 անգամ ավելի, իսկ յերրորդ օրը՝ 3 անգամ ավելի յերկրորդ օրվանից: 3 օրում քանի ցենտներ բամբակ ընդունեց:

134. Անասնապահական կոլանտեսուսթյունն ունեւր 37 ձի, դրանից 100-ով ավելի՝ յեղ և յեզներից 6 անգամ ավելի՝ կով ու հորթ: Քանի կով ու հորթ ունեւր:

135. «Կարմիր աստղ» կոլանտեսուսթյունը բամբակահավաքին բուքսիրային կարգով «Յորհրդային բամբակ» կոլանտեսուսթյանը առաջին հավաքին ավեց 112 բանվորական ձեռք, յերկրորդ հավաքին՝ 2 անգամ ավելի, իսկ յերրորդ հավաքին՝ յերկրորդից 175-ով պակաս: Ընդամենը բուքսիրային կարգով քանի բանվորական ձեռք աշխատեց «Կարմիր աստղ» կոլանտեսուսթյունում:

136. Գործարանը յենթաշեֆ կոլանտեսուսթյանը բերքահավաքին առաջին անգամ արամադրեց 87 բանվորական ձեռք, յերկրորդ անգամ՝ 29-ով ավելի, իսկ յերրորդ անգամ՝ 4 անգամով ավելի յերկրորդից: Գործարանն ընդամենը բերքահավաքին քանի բանվորական ձեռք արամադրեց:

ՅԵՐԿՍԼԵՇ ՅԵՎ ՅԵՌԱՆԵՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱՃԱՆՈՒՄԸ ՄԻԱՆԵՇԻ ՎՐԱ

$$70 : 5 = 14$$

Այսանց 70 կոչվում է բաժանելի, 5 բաժանարար, իսկ 14 քանորդ:

$$60 : 5 = (50 : 5) + (10 : 5)$$

$$90 : 6 = (60 : 6) + (30 : 6)$$

Հեշտ բաժանելու համար բաժանելին վեր ենք ածում այնպիսի թվերի, վորոնք հեշտությամբ բաժանվում են բաժանարարի վրա

70	5	
— 50	10 + 4 = 14	
20		
— 20		
»		

այսանց բաժանելին բաժանված է յերկու այնպիսի թվերի, վորոնք հեշտությամբ բաժանվում են 5-ի վրա:

137. Կատարեք բաժանում, նախորդ բաժանելին բաժանելով այնպիսի թվերի, վորոնք հեշտությամբ բաժանվում են բաժանարարի վրա:

30 : 2	60 : 3	60 : 5
50 : 2	70 : 2	90 : 6
60 : 4	70 : 5	90 : 5
80 : 5	80 : 4	90 : 2

70	5	80	4
— 5	14	— 8	20

Բաժանումը կարճ կատարում են այսպես

20	»
— 20	»

138. Կատարեք բաժանում.

40 : 2	90 : 5	60 : 5	80 : 2
50 : 2	90 : 6	70 : 5	90 : 2
60 : 4	80 : 4	80 : 5	60 : 2
30 : 2	90 : 3	60 : 3	70 : 2

139. Դպրոցում 5 դասարան կար, յուրաքանչյուրը 36 աշակերտի համար. յերկուսական նստելու քանի նասարան կար մի դասարանում և ամբողջ դպրոցում:

140. Հաշվեք ձեր դպրոցում յեղած դասարանները, նասարանների, աշակերտների քանակը և խնդիրներ կազմեք:

141. Դպրոցի Պաշլ-Ավիաքիմի բլիժը ուղղմական անկյան համար գնեց 80 կոպեկի 5 կոպեկանոց, 90 կոպեկի 6 կոպեկանոց և 60 կոպեկի 4 կոպեկանոց գրքույկներ: Քանի գրքույկ գնեց:

142. Աշկոտյը մի օրում վաճառեց 70 կոպեկի 5 կոպեկանոց մատիաներ, 80 կոպեկի 4 կոպեկանոց տետրեր, 90 կոպեկի 5 կոպեկանոց տետրեր և 60 կոպեկի 3 կոպեկանոց գրչակոթեր: Ամեն մեկից քանի հատ վաճառվեց:

143. Ռազմական պարապմունքների ժամանակ զինվորները գործադրեցին 90 փամփուշտ: Քանի կապ փամփուշտ գործադրեցին, յեթե հարյանի յե, վոր 5 փամփուշտը մի պահունակ է, իսկ 3 պահունակը մի կապ:

144. Աշակերտը փոստից դնեց 4 դրոշմանիչ 60 կոպեկով և 2 դրոշմանիչ ել՝ դարձյալ 60 կոպեկով: Քանի կոպեկանոց դրոշմանիչներ դնեց:

145. Քառակուսի մարզի կողմերի լեռկարութիւնը 80 մետր էր: Ընչքան էր այդ մարզի լեռկանութիւնը և լայնութիւնը:

$$100 : 4 = (80 : 4) + (20 : 4)$$

$$160 : 5 = (150 : 5) + (10 : 5) \text{ կամ } \begin{array}{r} 160 \\ 150 \\ \hline 10 \\ 10 \\ \hline 20 \end{array} \begin{array}{l} 5 \\ 30 + 2 = 32 \text{ կարճ} \\ 15 \\ 10 \\ 10 \\ \hline 32 \end{array}$$

146. $300 : 4$ $210 : 7$ $280 : 5$ $600 : 4$
 $760 : 2$ $690 : 3$ $400 : 8$ $380 : 2$
 $840 : 5$ $340 : 4$ $420 : 4$ $370 : 2$
 $900 : 6$ $460 : 5$ $530 : 5$ $980 : 5$
 $700 : 7$ $540 : 9$ $690 : 6$ $830 : 5$
 $720 : 3$ $560 : 4$ $630 : 6$ $260 : 4$

147. Գյուղում կար 100 գրագետ մարդ և դրանցից 3 անգամ ավելի անգրագետ: Գյուղի 3 ուսուցիչները վերացրին մի տարվա ընթացքում մեծ մասի անգրագիտութիւնը: Ուսուցիչներից յուրաքանչյուրը քանի մարդու անգրագիտութիւն վերացրեց, լե՛վե հավասարապես ելին աշխատել և լե՛վե տարվա վերջին գյուղում մնացին միայն 60 անգրագետ:

148. Իմացեր ձեր գյուղում քանի գրագետ և անգրագետ ու կիսագրագետ կա: Վերջիններիցս քանիսն են լիկայաններում ընդգրկված, քանիսն են անհատական կցման միջոցով վերացնում իրենց անգրագիտութիւնը: Թվերն ողորդործեր կազմելով խնդիրներ ու դիագրամներ:

149. Բերքը շատ է այն լեռկրներում, վորտեղ բնակչութիւնը

գրագետ է: Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս բերքի կախված լինելը գրագիտութիւնից:

Յ ե Ր Կ Ր Ն Ե Ր	100 մարդուց գրագետ ելին	Ցորենի բերքը 1 հեկտարից
Ռուսաստ. մինչև պատերազմ	23	6 ց
Իտալիան	44	9 »
Ֆրանսիան	85	14 »
Բելգիան	100	24 »
Խորհրդային Միութ. 1930 թ.	70	9 »

Այս աղյուսակը կարելի է արտահայտել հետևյալ դիագրամի ձևով:

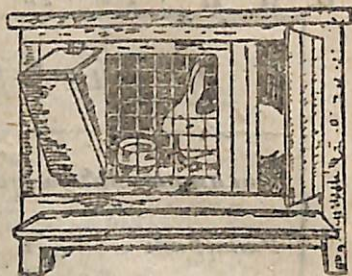
150. Բելգիայի գրագետների թիվը մինչ-պատերազմյան Ռուսաստանից քանիսով էր ավելի և քանի անգամ ավելի բերք էր ստանում: Խորհրդային Միութիւն գրագետների քանակը և բերքը, համեմատած ցարական Ռուսաստանի հետ, լինչքանով ավելացավ:

151. Ճագարաբուծութիւն զարկ տալու համար վորոշված էր Հայկոպատնասութիւն գծով պահել 800 մայր ճագար. դրա $\frac{1}{4}$ մասը պիտի պահվի Յերևանի մերձքաղաքային խորհանսեսութիւն կից, իսկ մնացածի կեսը՝ Ղարաքլիսայի և կեսն էլ՝ Ալլահվերդու մերձքա-

լզաքային խորհանտեսութիւններին կից: Քանի՛ ճագար պիտի պահվի ու բաքանչյուր մերձագաքային խորհանտեսութեան կից:

Ճագար:

Ճագարի վանդակը:

152. Ճագարի վանդակի յերկարութիւնը պիտի լինի 1 մետր, լայնութիւնը՝ 35 սանտիմետրով պակաս, իսկ բարձրութիւնը՝ լայնութիւնից 10 սանտիմետրով ավելի: Վերջան պետք է լինի բարձրութիւնը:

153. Մալը ճագարը տարվա ընթացքում տալիս է 18—24 ճագ. 7—8 ամսական ճագարներն իրենց հերթին սերունդ են տալիս: Մի մալը ճագարից է նրա անալին սերնդից կարելի չէ մի տարվա ընթացքում ստանալ մոտ 35 ճագար: Դպրոցը պահում էր 9 մալը ճագար: Մի տարվա ընթացքում քանի՛ ճագար կունենա գպրոցը:

154. 8 ամսական ճագարը տալիս է 2 կիլոգրամ ընտիր միս: Քանի՛ ճագարից կարելի չէ ստանալ $\frac{1}{2}$ տոնն միս:

155. 6 տմսվա մեջ ճագարը տալիս է 600 գրամ աղվամազ: 9 ամսում քանի՛ գրամ աղվամազ կստացվի մի ճագարից:

$$96 : 2 = (80 : 2) + (16 : 2)$$

կամ	96	2	կարճ	96	2
—	80	40 + 8 = 48	—	8	48
—	16		—	16	
—	16		—	16	
»			»		

156.	72 : 3	92 : 4	64 : 2	28 : 2
	64 : 4	87 : 3	48 : 3	48 : 4
	84 : 6	95 : 5	56 : 4	76 : 4
	96 : 8	85 : 5	38 : 2	81 : 3
	88 : 4	42 : 2	91 : 7	90 : 9

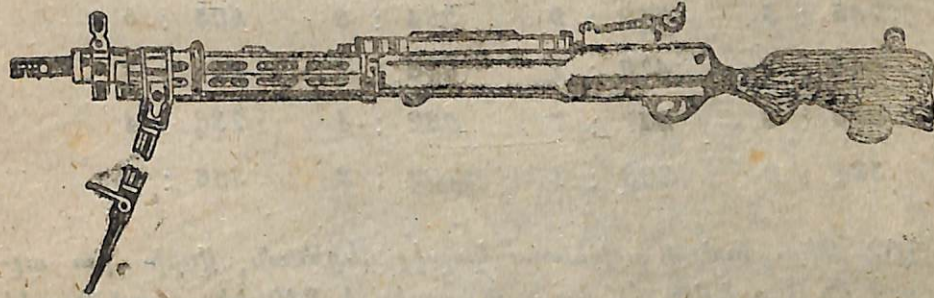
157. Ճրանսիական հաստոցային գնդացիին առաջ կշռում էր 52 կիլոգրամ, իսկ այժմ պատրաստում են թե 2 և թե 4 անգամ դրանից պակաս կշիռ ունեցող գնդացիներ: Ի՞նչ քանի գնդացիներ կան այժմ:

Հաստոցային գնդացի:

158. Կարմիր բանակայինը հրացանից 1 ռուպելում արձակում է 5 փամփուշտ. ձեռքի գնդացրից կարելի չէ 1 ռուպելում կրակել 150, իսկ հաստոցային գնդացրից, 250 փամփուշտ: Քանի՛ անգամ ավելի փամփուշտ կարելի չէ կրակել ձեռքի գնդացրից 1 ռուպելում քան հրացանից, հաստոցային գնդացրից քան հրացանից:

Քանի՛ հրացանածիգ կարող են փոխարինել ձեռքի գնդացրին, հաստոցային գնդացրին:

Ձեռքի գնդացի:

159. 9 հնձվորը 1 հեկտար արտը մանգաղով հնձում են 1 օրում
 6 » » » գերանդիով » 1 »
 2 » 8 հեկտար » հնձող մեքենայով՝ 1 »

Քանի՛ մարդ է հարկավոր 8 հեկտար արտը մանգաղով է քան մարդ՝ գերանդիով հնձելու համար:

8 հեկտար արտը մեքենայով հնձելու դեպքում քանի՛ անգամ պակաս մարդ է հարկավոր, քան գերանդիով կամ մանգաղով հնձելու ժամանակ:

160. Կոլտնտեսութիւնն ունի 72 հեկտար արտ. քանի՞ որում կարելի լիք հնձել մեքենայով: Նույնքան որում հնձելու համար քանի՞ մարդ պետք է աշխատեր մանգաղով և քանիսը՝ գերանդիով հնձելու գեպքում:

374 : 2	374	2
— 200	100 + 80 + 7 = 187	կարճ
— 174		
— 160		
— 14		
— 14		
»		

374	2
— 2	187
— 17	
— 16	
— 14	
— 14	
»	

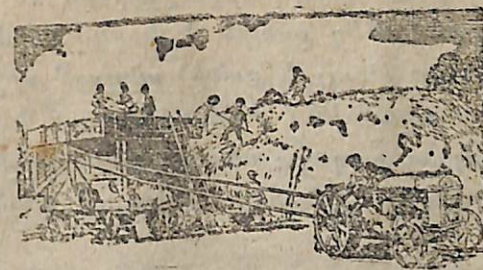
804	4
— 8	201
— 4	
— 4	
»	

161.	968 : 3	672 : 3	572 : 4	805 : 5
	765 : 5	549 : 9	384 : 8	505 : 5
	348 : 4	476 : 7	928 : 8	408 : 2
	846 : 6	217 : 7	632 : 4	736 : 4
	384 : 2	268 : 4	702 : 2	366 : 6

162. Զիւռ ուժով աշխատող կալսիչ մեքենան, վորի վրա աշխատում են 6 բանվոր, 1 ժամում տալիս է 240 կիլոգրամ հատիկ Մեքենայի վրա աշխատող 1 բանվորին ? ժամվա բանվորական որում ի՞նչքան հատիկ է ընկնում:

163. Տրակտորով աշխատող կալսիչը, վորի վրա աշխատում են 21 բանվոր, 1 ժամում տալիս է 3 տոնն հատիկ. ? ժամվա բանվորական որում մի բանվորն ի՞նչքան հատիկ է կալսում և ի՞նչքանով

ալիլի՝ ձիու ուժով աշխատող կալսիչ մեքենայի վրա աշխատող բանվորից:

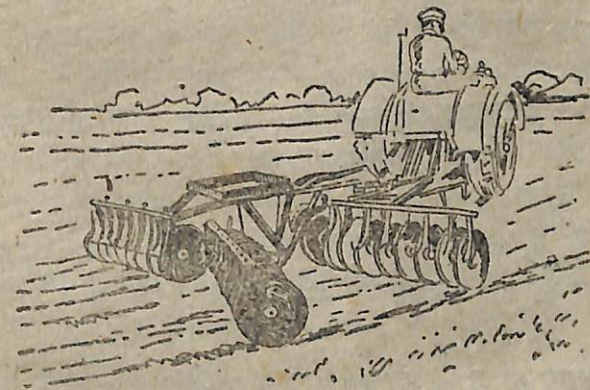

Կալսիչ մեքենա:

164. Տրակտորն որական հերկում է 2 հեկտար. կոլտնտեսութիւնը 4 որում պիտի հերկեր 88 հեկտար: Մեքենա-տրակտորային կալանից քանի՞ տրակտոր պետք է գալին:

165. Կոլտնտեսութիւնը պիտի հերկեր 385 հեկտար, վորից 169 հեկտարը լծկանների միջոցով, իսկ մնացածը՝ իր ունեցած 4 տրակտորներով: Քանի՞ որում տրակտորները պիտի վերջացնելին հերկը:

166. Նույն կոլտնտեսութիւնն ունի 3 հատ «գիգ-գազ», տափան, վորոնցից յուրաքանչյուրն որական կարող էր տափանել 3 հեկտար: Ամբողջ ցանքը քանի՞ որում կարելի լիք տափանել:

Տափան:

167. Գետի ջրի հոսանքի արագութիւնը չափելու համար աշակերտները գետը զցին տախտակի մի կտոր և ափի վրա չափելով գտան, վոր տախտակի կտորը 8 րոպեյում անցել էր 336 մետր: 1 րոպեյում գետի ջուրն ի՞նչ արագութեամբ էր առաջ շարժվում: Չափեք նույն ձևով ձեզնից մտաիկ գտնվող գետի ջրի հոսանքի արագութիւնը տարբեր կետերում:

168. Վերև, ուր մեջ նեաված թռչունի փետուրը թույլ քամին 5 վարկյանում ըջում է 15 մետր, միջակ քամին՝ 45 մետր, իսկ ուժեղ քամին՝ 135 մետր: Ուժեղ քամին 1 վարկյանում քանի՞ անգամ արագ է ըջում փետուրը թույլ և քանի՞ անգամ՝ միջակ քամուց:

169. Փոստատար աղաջին 7 ժամում թռչում է 679 կիլոմետր, մի քաղաքից մինչև մյուս քաղաքը ողաջին ճանապարհը քանի՞ կիլոմետր էր, լեթե աղաջին անընդհատ թռչելով անցնում է 3 ժամում:

Փոստատար աղաջին:

170. Բանվորական փակ բաշխիչը ստացավ 264 կիլոգրամ թեյ $\frac{1}{8}$ կիլոգրամանոց փաթեթներով և զրանից 160 կիլոգրամով պակաս $\frac{1}{4}$ կիլոգրամանոց փաթեթներով: Քանի՞ $\frac{1}{8}$ և քանի՞ $\frac{1}{4}$ փաթեթ թեյ ստացավ:

ՄԻԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ ԿՆՈՐ ՏՕՍՆՅԱԿՆԵՐՈՎ ՅԵՎ ՀԱՐՅՈՒՐՅԱԿՆԵՐՈՎ:

$$\begin{array}{l} 3 \times 20 = 60 \quad 3 \times 20 = 20 \times 3 \\ 20 \times 3 = 60 \quad 3 \times 20 = (3 \times 2) \times 10 \\ 400 \times 2 = 800 \quad 400 \times 2 = 2 \times 400 \\ 2 \times 400 = 800 \quad 2 \times 400 = (2 \times 4) \times 100 \end{array} \quad \begin{array}{l} 4 \times 210 = (4 \times 21) \times 10 \\ 5 \times 320 = (5 \times 32) \times 10 \end{array}$$

171. Բազմապատկեք բանավոր.

4×40	3×200	6×70	3×230
5×60	3×300	7×50	4×250
8×30	4×200	8×40	2×360
9×20	5×200	2×90	2×410

Գրավոր բազմապատկում ենք այսպես.

$$\begin{array}{r} 7 \times 80 \\ \times 80 \\ \hline 560 \end{array} \quad \begin{array}{r} 2 \times 400 \\ \times 400 \\ \hline 800 \end{array} \quad \begin{array}{r} 3 \times 220 \\ \times 220 \\ \hline 660 \end{array}$$

172. Բազմապատկեք գրավոր.

4×60	3×300	8×90	2×50
4×200	3×200	8×80	4×240
4×90	3×70	6×40	3×330
4×30	3×50	5×80	2×490
5×200	7×90	9×70	2×370

173. Յերևանի հացի գործարանում թխած հացի հատը կըսում է 3 կիլոգրամ: Յուրաքանչյուր անգամ փոխց հանում են 2 թիթեղ, ամեն մեկի վրա 100-ական հաց: Յուրաքանչյուր անգամ փոխց քանի՞ կիլոգրամ թխած հաց են հանում:

174. Յերևանի Կարբիլի գործարանն օրական արտադրում է 8 տոնն կարբիլ, ապրիլ ամսվա պլանը գերազատարեց, տալով 20 տոնն ավելի: Քանի՞ տոնն արտադրեց ապրիլ ամսում:

175. Կոպեքրատիլից մի կոլեկտիվի բաց թողին 300 մետր չթեղեն, մետրը 2 ուրբով և 100 մետր էլ ուրիշ կտորեղեն՝ մետրը 4 ուրբով: Քանի՞ ուրբու կտորեղեն ստացավ կոլեկտիվը:

176. Աշկոտում կար 120 հատ 8 կոպեկանոց մատիտ, 150 հատ 5 կոպեկանոց մատիտ և մատիտներից 70-ով պակաս 4 կոպեկանոց տետր: Ի՞նչ գումարի մատիտ և տետր կար աշկոտում:

ՄԻԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ ՅԵՐԿԱՆԻՇ ՅԵՎ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎՈՎ:

$$\begin{array}{l} 6 \times 23 = (6 \times 20) + (6 \times 3) \quad 6 \times 125 = (6 \times 100) + (6 \times 20) + (6 \times 5) \\ 6 \times 75 = (6 \times 70) + (6 \times 5) \quad 4 + 215 = (4 \times 200) + (4 \times 10) + (4 \times 5) \end{array}$$

Գրավոր բազմապատկում ենք այսպես.

$$\begin{array}{r} 8 \times 34 \\ \times 34 \\ \hline 272 \end{array} \quad \begin{array}{r} 3 \times 316 \\ \times 316 \\ \hline 948 \end{array}$$

177. Բազմապատկեր գրավոր.

5 × 25	4 × 136	2 × 456	7 × 68
7 × 55	3 × 218	2 × 97	8 × 102
8 × 43	2 × 325	3 × 314	9 × 62
9 × 32	4 × 245	4 × 44	5 × 176
6 × 85	2 × 375	9 × 35	8 × 72
4 × 54	4 × 223	6 × 119	3 × 307
8 × 29	6 × 105	6 × 72	7 × 59
3 × 81	4 × 203	7 × 94	5 × 65

178. Ջրադացը 1 ժամում աղում է 80 կիլոգրամ ալյուր. 1 կիլոգրամ ալյուրը կարող է բավարարել 1 որում 3 ու 3 ժամում աղացած ալյուրը քանի՞ մարդու կբավարարի:

179. Հացի գործարանում հացերը սառեցնելու համար շարվում են դարակների վրա. դարակը լերկու կողմից ունի 14 աչք, վորոնցից յուրաքանչյուրում գրվում է 9 հաց: Մի անգամում փոխից հանած հացերը մի դարակի վրա տեղափոխելուց քանի՞սը տեղափոխեցին ուրիշ դարակի վրա (խնդ. 128):

180. Մի հացը կշռում է 3 կիլոգրամ. մի դարակի վրա քանի՞ կիլոգրամ հաց է գրվում:

181. Մի կորանտեսուլթյան մեջ աշխատավարձ տրվում էր ամեն մի աշխուրվա համար 3 ուրբի մթերքով կամ փողով: Հարվածային կորանտեսուլթյանը ստացավ 176 աշխուրվա, իսկ այդ նույն ժամանակամիջոցի ընթացքում վոշ հարվածայինը՝ 78 աշխուրով պակաս: Քանի՞ ուրբի և ի՞նչքանով ավելի ստացավ հարվածային կորանտեսուլթյանը վոշ հարվածայինից:

182. Կորանտեսուլթյան տրված էր առաջադրանք ցանել 98 հեկտար և յուրաքանչյուր հեկտարից ստանալ 8 ցենտներ բամբակ. կորանտեսուլթյանը կազմելով իր հանդիպական պլանը՝ վորոշեց ցանել իր առաջադրանքի $\frac{1}{7}$ մասի չափով ավելի և յուրաքանչյուր հեկտարից ստանալ 9 ցենտներ: Քանի՞ ցենտներ ավելի բամբակ պիտի ստանար կորանտեսուլթյանը հանդիպական պլանով, քան առաջադրանքով:

183. Աշկոպը ստացավ 250 հատ 4 կոպեկանոց տետր, 135 հատ 5 կոպեկանոց ռետին, 2 տուփ՝ յուրաքանչյուրը 144 հատից, հատը 2 կոպեկանոց գրչածայր: Ի՞նչ գումարի իրեր ստացավ:

184. Աշկոպում լեղած իրերը կարելի է հաշվի առնել այսպես. —

№	Ա ն ու ն ը	Քանակը	Ա ը ժ ե թ ը		Գումարը		
			Ռուբլի	Կոպեկ	Ռուբլի	Կոպեկ	
1	Տետր	225 հատ	հատը	—	4	9	—
2	»	200 »	»	—	5	10	—
3	Նկարչ. տետր	115 »	»	—	8	9	20
4	»	9 »	»	—	25	2	25
5	Մատիտ	164 »	»	—	5	8	20
6	» քիմիակ.	7 »	»	—	36	2	52
7	Գրչածայր	4 տուփ	տուփը	2	16	8	64
8	Սոսինձ	6 շիշ	շիշը	—	30	1	80
9	Ռետին	25 հատ	հատ	—	3	—	75
10	Թանաք	2 կիլո	կիլոգ.	1	65	3	30
11	Հեղվի դասագ.	5 հատ	հատը	1	10	5	50
12	Մաթեմատ.	4 »	»	—	45	1	80
13	»	2 »	»	1	—	2	—
14	Ընթերց. գրքեր	9 »	»	—	10	—	90
						65	86

Քանի՞ ուրբու իրեր կար աշկոպում:

185. Նույն ձևով հաշվի առեք ձեր դպրոցի աշկոպում լեղած իրերն ու իմացեք, ի՞նչ գումարի իրեր կան աշկոպում:

ՅԵՐԿԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ ԿԼՈՐ ՏԱՍՆՅԱԿՆԵՐԱՎ.

$$33 \times 20 = (33 \times 2) \times 10$$

$$27 \times 30 = (27 \times 3) \times 10$$

186. Բազմապատկեք բանավոր.

$$37 \times 30 \quad 18 \times 50 \quad 19 \times 40 \quad 26 \times 30$$

$$53 \times 10 \quad 13 \times 60 \quad 29 \times 30 \quad 31 \times 20$$

$$38 \times 20 \quad 14 \times 70 \quad 32 \times 30 \quad 28 \times 30$$

$$24 \times 30 \quad 12 \times 80 \quad 25 \times 40 \quad 11 \times 20$$

$$\begin{array}{r} 34 \times 20 = (34 \times 2) \times 10 \\ 23 \times 40 = (23 \times 4) \times 10 \end{array} \quad \begin{array}{r} 34 \\ 20 \\ \hline 680 \end{array} \quad \begin{array}{r} 23 \\ 40 \\ \hline 920 \end{array}$$

187. Բազմապատկեք գրավոր.

$$21 \times 40 \quad 15 \times 60 \quad 16 \times 60 \quad 37 \times 30$$

$$12 \times 70 \quad 18 \times 40 \quad 17 \times 50 \quad 35 \times 20$$

$$15 \times 20 \quad 18 \times 30 \quad 17 \times 60 \quad 27 \times 30$$

$$15 \times 50 \quad 16 \times 50 \quad 27 \times 30 \quad 26 \times 30$$

188. Շոգեգնացքը յուրաքանչյուր մի կիլոմետր ճանապարհ անցնելուց ծախսում է 17 դուլլ շուր: Թիֆլիս-Յերևան լերկաթգծի Ղարաքիլիսա կայարանից մինչև Ղալթաղչի կայարանը 40 կիլոմետր է, իսկ Ղալթաղչուց մինչև Լենինական՝ դրանից 10 կիլոմետրով պակաս: Քանի՞ դուլլ շուր կծախսի շոգեգնացքը Ղարաքիլիսա-լից մինչև Ղալթաղչի և քանի՞ դուլլ՝ Ղալթաղչուց մինչև Լենինական:

189. Փայտամշակման գործարանում աթոռի արժեքը 14 ուլբլի է: Գլորոցի համար գնեցին 5 դուլլին աթոռ: Վճրքան վճարեցին:

190. Կուլերիտ դպրոցը իր փորձադաշտում շարքացանով և շարքացանով աշնանացան և գարնանացան հացահատիկներ ցանեց: Ա-

շակերանները կատարված փորձերի արդյունքները գրի առան հետևյալ աղյուսակի ձևով:

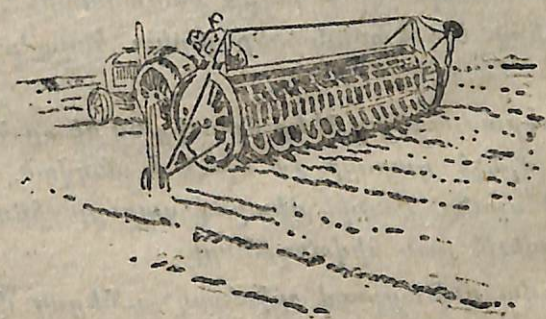
Ինչ ցանեցին	Աշնանացան հացահ.		Գարնանաց. հացահ.	
Ինչպես ցանեցին	Շաղպցան	Շարքաց.	Շաղպցան	Շարքաց.
Մի հեկտարին գնաց սեր:	135 կգ	105 կգ	180 կգ	130 կգ
Ինչպիսի բերք ստացան	11 ց	14 ց	11 ց	15 ց

Ի՞նչքան սերմ խնայվեց մի հեկտար աշնանացան և ի՞նչքան մի հեկտար գարնանացան կատարելուց:

Շաղպցան:

Գլորոցի փորձը կուլտուրաները տեղափոխեց իր դաշտերը և շարքացանով ցանեց 30 հեկտար աշնանացան և 20 հեկտար գար-

Շարքացան:

նանացան հացահատիկ: Ի՞նչքան աշնանացան և գարնանացան հացահատիկի սերմ խնայեց կուլտուրաները և ի՞նչքանով ավելի բերք ստացավ շարքացանով ցանելուց:

ՅԵՐԿԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ ՅԵՐԿԱՆԻՇՈՎ.

$75 \times 12 = (75 \times 10) + (75 \times 2)$	75	75	18
$18 \times 32 = (18 \times 30) + (18 \times 2)$	կամ $\times 12$	կարճ $\times 12$	$\times 32$
	<u>150</u>	<u>150</u>	<u>36</u>
	$+ 750$	$+ 75$	$+ 54$
	<u>900</u>	<u>900</u>	<u>576</u>

191. Բազմապատկեր գրավոր.

25×14	33×11	13×73	16×53
25×25	54×14	19×25	14×68
25×36	35×23	61×12	11×59
25×12	32×14	11×82	23×22
45×13	25×24	43×18	37×26
75×13	63×15	37×19	44×15
64×12	11×55	29×31	74×12

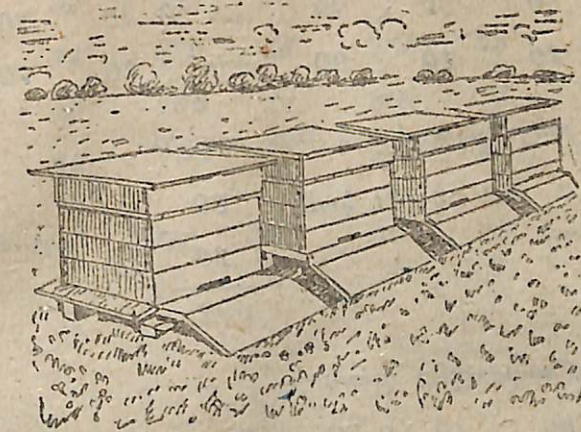
192. Հավը տարեկան տալիս է մի շին հաշվով 63 ձու, իսկ ազնվացեղ հավը՝ 20-ով ավելի: Կոլանտեսուլթյունն ունեւր 12 ազնվացեղ հավ. տարեկան քանի՞ ձու ավելի ելին տալիս արդ հավերը, քան 12 սովորական հավերը:

193. Ուղղանկյան հողամասի լերկարուլթյունը 36 մետր էր, իսկ լայնութունը՝ 16 մետր: Նրա կողքի քառակուսի հողամասի ամեն մի կողմը 24 մետր էր: Համեմատեք լերկու հողամասերի մակերեսները:

194. Հեռագրասլունները մեկը մյուսից 65 մետր հեռու լեն տընկված. փոստից մինչև դպրոցը 14 սյուն է անկված, իսկ մինչև հիվանդանոցը՝ 12 սյուն: Քանի՞ մետրով դպրոցը հեռու լե փոստից և ի՞նչքանով ավելի՞ քան հիվանդանոցը:

195. Ամառվա ընթացքում շրջանակ ունեցող փեթակը տալիս է 16—35 կիլոգրամ մեղր: Կոլանտեսուլթյունը 39 փեթակ ունեւր: 12 փեթակից ստացավ 16-ական կիլոգրամ, 13 փեթակից՝ 20-ական,

իսկ 14 փեթակից ել՝ 35-ական կիլոգրամ: Ի՞նչքան մեղր ստացավ կոլանտեսուլթյունը:

Փեթակներ:

196. Կոլանտեսուլթյունը արված էր առաջագրանք՝ ցանելու 15 հեկտար ծխախոտ, դրանից 16 անգամ ավելի՞ հացահատիկ և վերջինվցս 210 հեկտարով պակաս՝ գետնախնձոր: Քանի՞ հեկտար ցանք պիտի կատարեք կոլանտեսուլթյունը:

Ծխախոտի անկարան:

ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄ ԿԼՈՐ ՏԱՄՆՅԱԿՆԵՐՈՎ.

$$30 \times 20 = (3 \times 2) \times 100$$

$$40 \times 20 = (4 \times 2) \times 100$$

197. Բազմապատկեր բանաձևեր.

20 × 20	50 × 20	20 × 30	30 × 20
30 × 30	30 × 10	20 × 40	10 × 80
40 × 20	10 × 90	20 × 50	70 × 10

Գրավոր բազմապատկում ենք այսպես.

$$\begin{array}{r} 30 \times 20 \text{ կամ } 30 \\ \times 20 \\ \hline 600 \end{array}$$

198. Բազմապատկեր գրավոր.

30 × 30	40 × 20	50 × 20	10 × 90
20 × 20	30 × 20	20 × 30	70 × 10

199. Յերկաթուղու սեյսերը 10 մեար յերկարութեան են լինում. սեյսի մեարը կշռում է 40 կիլոգրամ: Վերջինս է մի սեյսի քաշը և ինչքան են կշռում յերկու իրար գուգանեա զրված սեյսերը:

200. Վոչխարաբուծական ֆերմայում յուրաքանչյուր վոչխար սեզոնի ընթացքում տալիս էր 40 կիլոգրամ կաթ: Քանի՞ ցեխաներ կաթ ելին տալիս 10 վոչխարը, 20 վոչխարը:

201. Կոնսրակացիայի յուրաքանչյուր հեկտարի դիմաց 1932 թվին Հայաստանում արվում է ավանս-առվույտի համար 50 ուռբլի, վիկի՝ 20 ուռբլի, կորնզանի՝ 40 ուռբլի: Կոնսրակացիայում կոնսրակացիան պայմանագիր կնքեց 20 հեկտար առվույտի, 30 հեկտար վիկի և 20 հեկտար կորնզանի համար: Վերջին ավանս ստացավ յուրաքանչյուրի համար:

Օ.ՈՎ ՎԵՐՋԱՅՈՂ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՅԵՐԿԱՆԻՇ ԹՎԻ ՎՐԱ.

$$\begin{aligned} 260 : 13 &= (26 : 13) \times 10 \\ 960 : 12 &= (96 : 12) \times 10 \\ 900 : 15 &= (90 : 15) \times 10 \end{aligned}$$

202. Բաժաներ բանաձևեր.

840 : 14	360 : 12	870 : 29	330 : 33
720 : 36	480 : 12	990 : 33	840 : 28
640 : 32	390 : 13	760 : 19	560 : 28
560 : 14	520 : 13	960 : 32	900 : 18
600 : 15	700 : 14	800 : 16	750 : 25
900 : 45	750 : 75	850 : 85	500 : 25

$$\begin{array}{r} 840 : 12 \text{ կամ } 840 \mid 12 \\ \hline 84 \mid 70 \\ \hline 24 \end{array}$$

203. Բաժաներ գրավոր.

700 : 35	630 : 15	350 : 25	630 : 18
900 : 45	660 : 12	750 : 15	850 : 17
600 : 25	770 : 14	840 : 15	650 : 65
300 : 25	880 : 16	760 : 38	920 : 23
450 : 15	800 : 25	620 : 31	810 : 27

204. Մարդատար գնացքը մի ժամում միջին հաշվով անցնում էր 35 կիլոմետր, իսկ ապրանքատարը՝ զրանից 17-ով պակաս: Մարդատար գնացքը ճանապարհելուց 1 ժամ հետո, դուրս յեկավ նրա յետևից ապրանքատարը: Քանի՞ ժամում տեղ կհասնի ապրանքատարը, յեթե մարդատարը նշանակված տեղը հասավ 18 ժամում:

205. Սվաղոդն օրական սվաղում էր 8 քառակուսի մետր, իսկ ներկարարն 8 անգամ ավելի յեր ներկում նրանից: Շենքի մի հարկի ներկման գործը ներկարարը վերջացրեց 15 օրում, իսկ սվաղոդներն աղ ներկված մասը սվաղել ելին 12 օրում: Որական քանի՞ սվաղող էր աշխատել:

206. Սվաղող մեքենան օրական սվաղում է 400 քառակուսի մետր և մեքենայի վրա աշխատում է միայն 1 մարդ. մեքենայի մի օրվա սվաղածը քանի՞ օրում կսվաղի ձեռքով սվաղողը, և մեքենան քանի՞ անգամ է բարձրացնում աշխատանքի արտադրողականութունը:

207. Գնդացրից մի ընդերում կրակում են 250 փամփուռա, իսկ հրացանից՝ 50 անգամ պակաս: Մի ժամում հրացանից քանի՞ փամփուռա կարելի չե կրակել:

208. Սերմերի կոնսրակացիայի համար յուրաքանչյուր հեկտարի դիմաց 1932 թ. Հայաստանում տրվում է գետնախնձորի հեկտարին 75 ուռլի, իսկ կերի ճակնդեղին՝ 10-ով ավելի: Քանջարաբուծական կոլտնտեսությունն ստացավ գետնախնձորի համար 975 ուռլի, ճակնդեղի համար 40 ուռլով պակաս: Քանի՞ հեկտար եր կոնսրակացված:

ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՅԵՐԿԱՆԻՇ ԹՎԻ ՎՐԱ.

$$\begin{array}{r} 832 : 16 = (800 : 16) + (32 : 16) \\ 775 : 25 = (700 : 25) + (75 : 25) \end{array} \quad \begin{array}{r} \text{կամ} \\ \text{կամ} \end{array} \quad \begin{array}{r} 832 \quad | \quad 16 \\ - 800 \quad | \\ \hline 32 \\ - 32 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{կարճ} \\ \text{կարճ} \end{array} \quad \begin{array}{r} 832 \quad | \quad 16 \\ - 80 \quad | \\ \hline 32 \\ - 32 \\ \hline 0 \end{array}$$

209.	925 : 25	735 : 35	375 : 15	779 : 19
	675 : 25	385 : 35	645 : 15	483 : 23
	125 : 25	945 : 45	252 : 12	567 : 27
	525 : 25	495 : 45	372 : 12	583 : 53
	792 : 72	816 : 16	714 : 14	572 : 26

210. Դպրոցի համար կոսպերատիվից գնեցին 12 սեզան և 24 աթոռ, վճարելով այդ բոլորին 900 ուռլի: Ի՞նչ արժեք մի աթոռը և ի՞նչ մի սեզանը, լեթե հայանի չե, վոր սեզանների համար վճարված է 180 ուռլի ավելի, քան աթոռների:

211. Վոչխարաբուծական ֆերման յուրաքանչյուր 10 վոչխարից սեզոնին ստանում եր 13 կիլոգրամ բուրդ. Իր ունեցած վոչխարներից մի սեզոնի ընթացքում ստացավ 845 կիլոգրամ բուրդ: Քանի՞ վոչխար ուներ ֆերման:

212. III խմբի աշակերտները թվով 30 շաբաթորյակի գնացին մերձքաղաքային տնտեսությունը և գետնախնձոր ելին հավաքում. աշխատեցին 2 ժամ: Մեծահասակը 8 ժամում հավաքում եր 160 քառակուսի մետր տարածություն, իսկ աշակերտը՝ 4 անգամ պակաս: Աշակերտները 2 ժամում քանի՞ քառակուսի մետր տարածություն գետնախնձոր հավաքեցին:

213. Մի քառակուսի մետր տարածությունից ստացվում եր 2 կիլոգրամ գետնախնձոր: Պարկը տեղափոխում եր 75 կիլոգրամ գետնախնձոր: Քանի՞ պարկ գետնախնձոր հավաքեցին III խմբի աշակերտները:

214. Կոլտնտեսությունը կոնսրակացված գետնախնձորի համար ստացավ 925 ուռլի, իսկ ճակնդեղի համար՝ 160 ուռլի պակաս: Քանի՞ հեկտար եր կոնսրակացված, լեթե գետնախնձորի մի հեկտարի դիմաց ավանս եր տրվում 75 ուռլի, իսկ ճակնդեղի մի հեկտարի համար 85 ուռլի:

215. Մեկ կիլոգրամ մեխի արժեքը.

	Գործարանում պատրաստած	Տնայնագործի պատրաստած
1 կիլոգրամ լերկաթ	14 կոպ.	25 կոպ.
Աշխատանք	9 »	60 »
Վառելիք	2 »	10 »
Զանազան ծախսեր	3 »	22 »
Ոգուտ	2 »	—

Վերջան արժե գործարանում պատրաստած և վերջան՝ տնայնագործի պատրաստած 1 կիլոգրամ մեխը: Քանի՞ անգամ թանկ արժե տնայնագործ-գարբնի պատրաստած 1 կիլոգրամ մեխը գործարանի պատրաստածից:

216. Մետաղամշակման գործարանում աշխատում ելին 640 մետաղագործ բանվոր. դրանցից սոցմրցման և հարվածախուլից մեջ ընդգրկված ելին 576 մարդ. սոցմրցման և հարվածախուլից մեջ չընդգրկվածները բանվորության վեր մասն ելին կազմում և քանի՞ անգամ պակաս ելին ընդգրկվածներից:

ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԻ ՎՐԱ.

$$\begin{array}{r|l} 375 : 125 \text{ կամ} & 375 \quad | \quad 125 \\ & \hline & 375 \quad | \quad 3 \\ & \hline & \text{»} \end{array}$$

217. Բաժանեք գրավոր.

450 : 225	950 : 475	772 : 386	810 : 405
750 : 125	964 : 482	854 : 427	909 : 303
975 : 325	686 : 343	894 : 298	606 : 101
850 : 425	792 : 264	959 : 137	777 : 259

218. Մի ընտանիք աճրեկան սպառում էր 730 կիլոգրամ հաց ինչքան հաց էր սպառում մի որում, մի ամսում:

219. Կոլանտեսականն ավելի բարեկեցիկ կյանք ունի, քան մեհասնտեսը:

Ա զ գ ա ն ու ն	Տարեկան լեկամուտը մինչ կոլանտեսական մասնիկը	Տարեկան աշխատավարձը կոլանտեսական մեջ
Ասոյան	115 ուրբ.	345 ուրբ.
Գեվորգյան	225 »	900 »
Մկրտչյան	445 »	990 »

Յուրաքանչյուր մեհասնտես կոլանտեսական մասնիկըց հետո քանի անգամ ավելի լեկամուտ էր ստանում:

220. Հարվածային կոլանտեսականը ստացավ 245 աշխորվա համար 980 ուրբուռ մթերքներ, իսկ ծուլ կոլանտեսականը միայն 196 ուրբուռ. քանի աշխորվա համար ստացավ և քանի անգամ պակաս աշխոր ուներ քան հարվածային կոլանտեսականը:

221. Գերհարվածային կոլանտեսականը ստացավ 990 ուրբի աշխատավարձ և պարգևատրվեց 30 ուրբի, իսկ ծուլ կոլանտեսականը, վոր պիտի ստանար 172 ուրբի, պարտք մնաց կոլանտեսականը 86 ուրբի: Իր ստացածի վնաս մասի չափով պարգևատրվեց

գերհարվածային կոլանտեսականը և իր ստանալիքի վնաս մասի չափով ավելի չեր ստացել ծուլ կոլանտեսականը:

222. 1930 թվին Իջևանի շրջանում ցանել էլին 142 հեկտար ծխախոտ, 1931 թվին՝ 568 հեկտար, իսկ 1932 թվին պիտի ցանվի լերկու տարվա ցանածից 284 հեկտարով ավելի: Քանի անգամ ավելի չեր ցանված 1831 թ. և քանի անգամ ավելի պիտի ցանվի 1932 թ. քան 1930 թվին:

ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՕՈՎ ՎԵՐՉՍՅՈՂ ՅԵՐԿԱՆԻՇ ՅԵՎ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ՎՐԱ.

$$\begin{array}{r|l} 360 : 20 & 360 : 20 & 600 : \\ \hline 360 \quad | \quad 20 & 360 \quad | \quad 20 & 600 \\ 20 \quad | \quad 13 \text{ կամ} & 2 \quad | \quad 18 & 6 \\ \hline 60 & 16 & \text{»} \\ \hline 60 & 16 & \\ \hline \text{»} & \text{»} & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 800 : 200 & 420 : 210 \\ \hline 800 \quad | \quad 200 & 420 \quad | \quad 210 \\ 8 \quad | \quad 4 & 42 \quad | \quad 2 \\ \hline \text{»} & \text{»} \end{array}$$

223. Հաշվեք բանավոր ապա բաժանեք գրավոր:

280 : 40	300 : 60	800 : 400	600 : 300
560 : 80	900 : 30	960 : 320	740 : 370
720 : 90	700 : 50	400 : 200	500 : 250
630 : 30	840 : 70	280 : 140	900 : 300

224. Գտեք անհայտ թիվը.

700 : x = 350	820 : x = 205
975 : x = 325	936 : x = 234
860 : x = 215	835 : x = 167
772 : x = 193	886 : x = 443
795 : x = 256	800 : x = 200

225. Կիրոզրամի վրա մասն է 250 գրամը, 500, 125, 100 գրամը:

226. Տոննի վրա մասն է 100, 250, 500 կիրոզրամը:

227. Բանվորը խնայողամարկղում ունի 600 ուրբլի: յուրաքանչյուր 100 ուրբլին տարեկան 8 ուրբլի շահ էր բերում: 6 ամսում ինչքան շահ պիտի ստանար բանվորը:

228. Յերկաթե թիթեղի մակերեսը 100 քառակուսի գեցիմետր է: ամառի վրա յի 6 քառակուսի մետր մակերես ունեցող անցքը ծածկելու համար քանի թիթեղ է հարկավոր:

229. 100 կիրոզրամ կանաչ խոտից ստացվում է 20 կիրոզրամ չոր խոտ: $\frac{1}{2}$ տոննանոց մի սալ խոտից ինչքան չոր խոտ է ստացվում և ինչքան ջուր է գոլորշիանում:

230. Բամբակ հավաքող մեքենան կատարում է 120 մարդու աշխատանք: խորհանտեսությանը սեղոնին հարկավոր էր 720 քանվոր: Աշխատանքը մեքենայացնելու համար խորհանտեսությանը քանի մեքենա պիտի գներ: Բամբակ հավաքող մի մեքենայի վրա աշխատում են 15 մարդ: Աշխատանքը մեքենայացնելուց քանի բանվորական ձեռք կազատվեր խորհանտեսության մեջ:

231. Յերևանի Հացի գործարանը 1932 թվին որական 50 տոննա ալյուր է սպառում, տարով 70 տոննա հաց: 1931 թվին գործարանն որական սպառում էր 20 տոննա ալյուր: յուրաքանչյուր 10 տոննա ալյուրից ինչքան թխած հաց է ստացվում և 1931 թվին գործարանն որական քանի տոննա թխած հաց էր տալիս:

232. Բանջարաբուծական կոտնտեսությանը 3 հեկտար հողամասի վրա բերքատվությունը բարձրացնելու համար փորձնական ցանքս կատարեց և ստացավ հետևյալ արդյունքները:

1 հեկտար չպարարտացրած	1 հեկտար պարարտացրած մոխրով (10 g)	1 հեկտար պարարտացրած մոխրով (5 g) և գոմաղբով (300 g)
Ս տ ա ց վ ա ծ է գ ե տ ն ա խ ն ձ ո ղ ի բ ե ը ը		
50 g	100 g	150 g

Քանի անգամ ավելի բերք ստացվեց 1 հեկտար մոխրով պարարտացրած բանջարանոցից, քան չպարարտացրածից: Քանի անգամ ավելի բերք ստացվեց 1 հեկտար գոմաղբով և մոխրով պարարտացրած բանջարանոցից, քան չպարարտացրածից: Քանի ցենտներով

ավելի բերք ստացվեց 1 հեկտար գոմաղբով և մոխրով պարարտացրածից, քան միայն մոխրով պարարտացրածից:

6 հեկտար բանջարանոցը ինչքան բերք կաա առաջին, յերկրորդ և յերրորդ դեպքում:

ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՄԱՆ ՅԵՎ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ.

$25 \times 32 = 800$

$800 : 32 = 25$

$800 : 25 = 32$

233. Արտագրչալը բաժանելով արտադրիչներինց մեկն ու մեկի վրա՝ ստուգեք բազմապատկման գործողությունը ճիշտ է կատարված:

$15 \times 30 = 450$	$17 \times 50 = 850$	$47 \times 14 = 658$
$75 \times 12 = 900$	$60 \times 13 = 780$	$39 \times 19 = 741$
$32 \times 30 = 960$	$16 \times 25 = 400$	$27 \times 24 = 648$
$24 \times 10 = 240$	$35 \times 23 = 805$	$14 \times 15 = 210$
$107 \times 8 = 856$	$9 \times 105 = 945$	$52 \times 16 = 832$
	$375 : 25 = 15$	
	$25 \times 15 = 375$	

234. Բաժանարարը և քանորդը բազմապատկելով ստուգեք բաժանման գործողությունը ճիշտ է կատարված:

$735 : 35 = 21$	$625 : 25 = 25$	$875 : 125 = 7$
$810 : 27 = 30$	$375 : 75 = 5$	$900 : 300 = 3$
$994 : 14 = 71$	$984 : 8 = 123$	$700 : 175 = 4$
$945 : 45 = 21$	$140 : 5 = 28$	$850 : 85 = 10$
$1000 : 50 = 20$	$84 : 2 = 42$	$800 : 200 = 4$

ԲԱԺԱՆՈՒՄ ՄՆԱՅՈՐԴՈՎ.

218 : 6	421 : 8	647 : 9
$\begin{array}{r} 218 \\ - 18 \\ \hline 38 \\ - 36 \\ \hline 2 \end{array}$	$\begin{array}{r} 421 \\ - 40 \\ \hline 21 \\ - 16 \\ \hline 5 \end{array}$	$\begin{array}{r} 647 \\ - 63 \\ \hline 17 \end{array}$ մնացորդ
2 մնացորդ	5 մնացորդ	

235. Բաժանել մնացորդով.

317 : 4	457 : 12	675 : 13	750 : 35
106 : 7	718 : 25	568 : 18	830 : 64
907 : 8	838 : 37	900 : 86	956 : 73
647 : 8	296 : 52	300 : 17	305 : 6

236. 1929 թվին Հայաստանում կար 178 կոլանտեսուլթյուն, իսկ 1931 թվին՝ 755: Մոտավորապես քանի՞ անգամ ավելացավ կոլանտեսուլթյունների թիվը:

237. Հայաստանում տրակտորների թիվը 1930 թվին լեղել է 267, իսկ 1931 թվին՝ դրանից 322-ով ավելի: Մոտավորապես քանի՞ անգամ տրակտորների թիվն ավելի լեր 1931 թ., քան 1930 թվին:

238. Հայաստանի սպառնալիցայի միասնական առևտրական կետերի թիվը 1927/28 թ. 446 էր, իսկ 1929/30 թ.՝ դրանից 531-ով ավելի: Մոտավորապես քանի՞ անգամ ավելացավ առևտրական կետերի թիվը:

239. 1913 թվին Հայաստանի ներկայիս սահմաններում կար 450 առաջին աստիճանի տիպի դպրոց, իսկ 1930 թվին՝ դրանից 522-ով ավելի առաջին աստիճանի դպրոց: 1930 թվին մոտավորապես քանի՞ անգամ էր աճել դպրոցական ցանցը:

ԹՎԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆ ՄԵՇՈՒԹՅԱՆ ԹՎԵՐԻ.

240. Հազարավորներ:

Հարյուրներով համրեք մինչև 1000: Հազարներով համրեք մինչև 10 հազար: 10 հազարից սկսած չեա համրեք մինչև 1000:

Համրիչի վրա գցեք 1, 2, 3, 5, 8 հազար: Ներքևից հաշված իմր լարին գցեցիք հազարները:

Հազարավորը, աջից հաշված, վճր տեղումն է գրվում: Գրեք 3 հազար, 5 հազար, 9 հազար: Կարգացեք՝ 4000, 7000, 9000:

241. Հազարավորներ յեվ հարյուրավորներ.

Հարյուրներով համրեք 1000-ից մինչև 2000, 2000-ից մինչև 3000:

Համրիչի վրա գցեք և ապա գրեք հետևյալ թվերը—հազար ու թ հարյուր, չորս հազար յոթ հարյուր, վեց հազար յերկու հարյուր: Կարգացեք՝ 4700, 5300, 6900:

242. Հազարավորներ, հարյուրավորներ յեվ ասանավորներ.

Ասացեք այն թվերը, վորոնք բաղկացած են՝
3 հազարյակից, 5 հարյուրյակից, 8 տասնյակից,
4 » 2 » 8 »

Քանի՞ հազարավոր, հարյուրավոր ու տասնավոր է 3 հազար 8 հարյուր քառասունը, վեց հազար չորս հարյուր քսանը:

Համրիչի վրա գցեք և ապա գրեք հետևյալ թվերը—վեց հազար հինգ հարյուր հիսուն, ութ հազար յերեք հարյուր վաթսուն: Կարգացեք՝ 6640, 3780, 9260:

243. Հազարավորներ, հարյուրավորներ, ասանավորներ ու միավորներ.

Ասացեք այն թիվը, վոր բաղկացած է հինգ հազարավորից, 4 հարյուրավորից, 3 տասնավորից և 6 միավորից:

Քանի՞ հազարավոր, հարյուրավոր, տասնավոր ու միավոր է 2 հազար յերեք հարյուր իննսուն չորսը:

Գցեք համրիչի վրա և ապա գրեք հետևյալ թվերը—հազար յերկու հարյուր առ չորս, յերեք հազար վեց հարյուր քսան հինգ, վեց հազար հարյուր յոթանասուն ութ:

Կարգացեք՝ 6578, 2468, 9517, 7916, 4308:

Թվերը 1000-ից մինչև 9999 գրվում են 4 թվանշանով, ուստի և կոչվում են քառանիս:

244. Գրեք—վճր տարեթիվն է այժմ, վճր թվին եք մտել դրպրոց, վճր թվին եք ծնվել, յերբ է լեղել Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը:

245. Քվերի հաշտակահանությունը.

Վեր թիվն և հաշտուում 999-ին, 1999-ին, 2999-ին, 1979-ին, 3099-ին:

Վեր թիվն և հաշտուում 1000-ին, 3000-ին, 5000-ին, 8000-ին, 2700-ին:

Վեր թիվն և գտնվում 999-ի և 1001-ի, 1999-ի և 2001-ի, 7999-ի և 8001-ի, 5479-ի և 5481-ի միջև:

246. Տաս հազարավորներ.

Տասնյակ հազարներով համրեք մինչև 100 հազար:

Համրիչի վրա գցեք 10 հազար, 20, 40, 90 հազար:

Քրեք 20 հազար, 40 հազար, 25 հազար:

Քցեք համրիչին քսանվեց հազար 4 հարյուր, հիսունվեց հազար երկու հարյուր տաս. նույն թվերը գրեք:

Կարգացեք՝ 15200, 25760, 34672, 58843, 66309, 47054, 90817, 72518:

10000-ից մինչև 99999 թվերը գրվում են հինգ թվանշանով, այդ պատճառով ել կոչվում են հնգանիշ:

Առաջեք ամենափոքր և ամենամեծ հնգանիշ թիվը:

Քրեք՝ 15794-ից մինչև 16803, 42998-ից մինչև 43006, 56991-ից մինչև 57004:

247. Հարյուր հազարավորներ.

100 հազարներով համրեք մինչև միլիոն:

Համրիչի վրա գցեք հարյուրհազար: Վեր լարն և հարյուրհազարավորներին:

Քրեք 400 հազար, 700 հազար, 650 հազար, 743 հազար, 856 հազար, 538 հազար յերկու հարյուր յթանասուն, 619 հազար ութ հարյուր յերեսուն չորս:

100000-ից մինչև միլիոն թվերը գրվում են 6 թվանշանով, ուստի և կոչվում են վեցանիշ: Վերոնք են ամենափոքր և ամենամեծ վեցանիշ թվերը:

Կարգացեք՝ 200000, 360000, 375000, 816300, 642780, 123456, 246803, 336096, 140125, 204687, 987006, 200040, 1000000:

ԹՎԵՐԻ ԴԱՍԵՐՆ ՈՒ ԿԱՐԳԵՐԸ.

Թվերը գրելիս և կարդալիս բաժանում են զատերի, դասերն ել՝ կարգերի: Դասերը 3 են—միավորներ, հազարավորներ և միլիոնա-

վորներ: Ամեն մի դասում կա 3 կարգ՝ աջից հաշված առաջինը միավորների, յերկրորդը՝ տասնավորների, յերրորդը՝ հարյուրավորների, այսպես:

Միլիոնավորներ			Հազարավորներ			Միավորներ		
100	10	1	100	10	1	100	10	1
			0	0		0		0
			0	0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
				0		0		0
			2	5	0	4	1	8

248. Հեռակելով դասերին ու կարգերին կարգացեք հետևյալ թվերը—241003, 735126, 782098, 40003, 640509, 100005, 730050:

249. Թվերը 10 անգամ մեծացնելը.

154-ին, 5138-ին աջ կողմից ավելացրեք մի-մի զերո և կարգացեք ինչ փոփոխություն կրեցին այդ թվերը: Ինչպես կարելի չե փոքեք գրված թիվ մեծացնել 10 անգամ, առանց բազմապատկման գործողություն կատարելու:

10 անգամ մեծացրեք հետևյալ թվերը՝ 108, 4430, 2756, 58190, 1003, 18604:

250. Թվերը 100 անգամ մեծացնելը.

154-ին, 5138-ին աջ կողմից ավելացրեք 2-ական զերո: ինչ փոփոխություն կրեցին այդ թվերը: Ինչպես պետք է գրված թիվը մեծացնել 100 անգամ, առանց դիմելու բազմապատկման գործողության:

100 անգամ մեծացրեք 128, 7425, 1960, 8357, 37, 185, 303.
Քանի՞ կուպեկ է 50 ուրբլին, 750 ուրբ., 30 ու. 15 կ.:

251. Թվերը 1000 անգամ մեծացնելը.

154-ին, 5138-ին աջ կողմից ավելացրեք 3-ական զերո. ի՞նչ փոփոխություն կրեցին այդ թվերը: Ի՞նչպես պետք է թվերը 1000 անգամ մեծացնել, առանց բազմապատկման գործողություն կատարելու:

1000 անգամ մեծացրեք 35, 176, 5, 316, 704, 93, 88, 101.
Քանի՞ միլիմետր է 3 մետրը, 8 մետրը, 25 մետրը:

252. Թվերը 10 անգամ փոքրացնելը.

100-ից և 1000-ից ջնջեք մի-մի զերո. ի՞նչ փոփոխություն կրեցին այդ թվերը: Ի՞նչպես կարող ենք զրված թիվը 10 անգամ փոքրացնել, առանց բաժանման գործողության դիմելու:

10 անգամ փոքրացրեք 460, 7530, 8070, 91040, 52390.
Քանի՞ տասնյակ է 1670-ը, 5050, 7910:

253. Թվերը 100 անգամ փոքրացնելը.

200-ից, 7500-ից ջնջեք 2-ական զերոն: Ի՞նչ փոփոխություն կրեցին այդ թվերը: Ի՞նչպես կարելի չէ զրված թվերը փոքրացնել 1000 անգամ, առանց բաժանման գործողության դիմելու:

100 անգամ փոքրացրեք 2600, 9500, 18300, 90800.

Քանի՞ հարյուրյակ է 1600, 9400, 32700:

Քանի՞ ուրբլի չէ 2000 կուպեկը, 8500 կուպեկը, 13600 կուպեկը:

254. Թվերը 1000 անգամ փոքրացնելը.

1000-ից, 10000-ից ջնջեք 3-ական զերո: Ի՞նչ փոփոխություն կրեցին այդ թվերը: Ի՞նչպես կարելի չէ զրված թիվը փոքրացնել 1000 անգամ, առանց դիմելու բաժանման գործողության:

1000 անգամ փոքրացրեք՝ 3000, 12000, 37000, 9000, 29000, 85000, 700000.

ԶՈՐՍ ԳՈՐԾՈՂՈՒՅՑՈՒՆՆԵՐ ԲԱԶՄԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ.

ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՅԵՎ ՀԱՆՈՒՄ.

255. Հազարներով հաշվեք մինչև 10000. 10 հազարից լիտ համարեք մինչև 1000.

256. Հաշվեք բանավոր.

3000 + 2000	4000 + 3000
5000 + 4000	6000 + 2000
2000 + 7000	7000 + 3000
5000 + 3000	3000 + 6000

2000 — 1000	7000 — 1000
5000 — 1000	6000 — 3000
8000 — 2000	9000 — 5000
4000 — 3000	10000 — 5000

257.

10000 + 2000	15000 + 3000
10000 + 4000	13000 + 5000
12000 + 1000	14000 + 4000
15000 + 2000	17000 + 2000

11000 — 1000	24000 — 4000
13000 — 1000	28000 — 6000
15000 — 4000	37000 — 5000
16000 — 5000	49000 — 7000

258.

4000 + 500	13000 + 200
6000 + 700	17000 + 500
5000 + 300	26000 + 800
9000 + 400	48000 + 600

5600 — 600	14200 — 200
7400 — 400	32900 — 900
8700 — 700	54300 — 300
9800 — 800	48500 — 500

259. 1932 թ. մարտ ամսին լենինականի տեքստիլ գործարանն արտադրեց մանվածք 2095 ցենտներ, տրիկոտաժ՝ 1787 ց պակաս: Հին գործվածքային բաժինն արտադրեց 356524 մետր, իսկ նոր գործվածքայինը՝ 98369 մ ավելի: Այդ գործարանը վերջան արտադրանք (ցենտներ ու մետր) ունեցավ հիշյալ ամսում:

260. 1932 թ. ապրիլին Յերևանի Կաշեգործարանը պետք է տար 2960 խոշոր և 25945 մանր կաշի, այսինքն՝ 248460 սուբյու-արտադրանք, սակայն փաստորեն ավելց 2339 մեծ և 27088 մանր կաշի, այսինքն՝ 236037 ու արտադրանք: Կաշեգործարանը թերա-կատարեց, թե՛ գերակատարեց յուր պլանը և վերջապիսի:

261. Յերևանի Ձեթ-ոճառ գործարանի հնգի մշակման մասը 1932 թ. ապրիլի առաջին տասնորյակում, համաձայն պլանի, պետք է մշակեր հունդ՝ 620 տ 800 կգ, ձեթ՝ 101 տ 200 կգ, ոճառ՝ 100 տ, բայց մշակեց հունդ՝ 669 տ 300 կգ, ձեթ՝ 98 տ 700 կգ և ոճառ՝ 75 տ 200 կգ: Պլանի վեր կետերը և վերջապիսի գերակատարվեցին կամ թերակատարվեցին:

262. Յերևանի Մեխանիկական գործարանը 1930 թ. գործա-դրեց 52400 կգ չուգունի հալվածք և 9920 կգ պղնձյա բռնիկ, իսկ 1931 թ. 448000 կգ ավելի չուգունի հալվածք և սրանից 436200 կգ պակաս պղնձյա բռնիկ: 1931 թվին վերջան մետաղ գործադրեց:

263. Հաշվեք գրավոր.

15000 + 2600	172600 + 75100
24600 + 13100	587500 + 102400
32200 + 16300	134000 + 514900
389400 + 37300	921600 + 11300
43800 — 2500	657600 — 213600
159300 — 14100	824900 — 603700
446800 — 203400	468600 — 214700
537600 — 315100	536900 — 205700

Մեծ քանակի հեղուկային նյութերը չափում են հեկտոլիարով: Մի տակառի կամ ուրիշ ամանի մեջ ածեք 100 լիտր ջուր: Այդքան ջուրը կլինի 1 հեկտոլիսր:

100 լիտրը 1 հեկտոլիսր է:

Հեկտոլիտը կրճատ գրում են հլ:

264. Հիշեք կյոթ թվերը 100 անգամ փոքրանցներու յեղանակը և հաշվեք.

1000 լիտրը քանի՞ հեկտոլիտը է:
2000 » » »
600 » » »
10000 » » »

265. «Արարատ» գործարանը բացի կոնյակից ու սպիրտից ար-տադրել է.

Նյութը	1930 թ.	1931 թ.	Տարբերու-թյուն
Փինի . . .	34100 հլ	37000 հլ
Սաղողի հյութ	24480 »	4000 »
Դոշաբ . . .	4460 »	8000 »
Ընդամենը

Նշանակեք ընդհանուր զուտորները և պարզեք արտադրության ա-ճումը 1931 թվին:

266. Հաշվեք գրավոր.

6430 + 2160	627060 + 51820
42650 + 14130	4830 + 72140
16710 + 870	400750 + 14140
23820 + 3150	83260 + 10720
5360 — 3140	45790 — 13570
15840 — 12510	28460 — 14220
94680 — 72360	96570 — 4530
28790 — 16270	263680 — 15150

267. Հայաստանի հեռույալ ջրանցքները շրոււմ են, մի քանիսն էլ 1933 թվից սկսած կլքեն.

Շիրակի ջրանցքը	11760 հա
Այլը լիճը	6130 հա
Փոքր Սարգարաբաղը	26240 հա
Ղուերի սիստեմը	51310 հա
Արաղդաջանի ջրանցքը	9820 հա

Կազմեք խնդիրներ:

268. Հաշվեք գրավոր.

3627 + 1212	55161 + 13517
21236 + 6513	30224 + 28135
82350 + 17145	45002 + 4173
53412 + 12326	174103 + 12595
8348 — 4235	28845 — 13421
9676 — 6251	76593 — 52172
18349 — 12137	146285 — 31154
36695 — 23572	257667 — 125125

269.

17041 + 21350	4716 + 5132
39493 — 16271	17369 — 12157
217836 — 103515	49876 — 37533
18244 + 30614	21354 + 8135

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐ.

270. Որը լեւրբ, վճիռ ժամին և սկսվում:

271. Վճիռքան և տեղում թյուրնն որվա սկզբից մինչև առավոտյան ժամը 6-ը, մինչև առ. ժամի 8 և կեսը, մինչև լեռեկոյան ժ 9-ից քառորդ սնց:

272. Ժամը քանիսը կլինի, լեթե որվա սկզբից անցել և 9 ժ. 45 ր., 16 ժ., 18 ժ. 25 ր.:

273. Լուսարացին ժամացույցի սլաքը ցույց եր տալիս ժ. 5 և 15 րոպե: Վճիռքան ժամանակ պետք և անցներ, վոր այդ որը լրանար:

274. Քանի լրիվ ամիս և որ և անցել տարվա սկզբից մինչև ապրիլի 6-ը, մայիսի 9-ը, սեպտեմբերի 13-ը:

275. Քանի լրիվ ամիս և որ և անցել մայիսի 24-ից մինչև հունիսի 28-ը, մայիսի 1-ից մինչև նոյեմբերի 7-ը:

276. Վճիռ ամիսը և ամսաթիվը կլինի, լեթե հունիսի 5-ից անցած լինի 3 ամիս 16 որ, սեպտեմբերի 9-ից անցած լինի 2 ամիս 24 որ:

277. Լենինը ծնվել և 1870 թ. ապրիլի 22-ին և մեռել և 1924 թ. հունվարի 21-ին: Քանի տարի և ամիս կամ որ ապրեց Լենինը:

278. Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը լեղել և 1917 թ. հոկտեմբերի 25-ին (կամ նոր հաշվով նոյեմբերի 7-ին): Վճիռքան ժամանակ և անցել Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից մինչև այժմ:

Կարեվոր դեպքերի ուերը.

- 12 փետրվարի— ինքնակարության տապալումը:
- 8 մարտի— աշխատավորուհու միջազգային տոնը:
- 18 մարտի— Պարիզի կոմունայի որը:
- 1 մայիսի— միջազգային բանվորության որը:
- 7 նոյեմբերի— Հոկտեմբերյան հեղափոխության տոնը:

279. Հաշվեք գրավոր:

5632 + 1858	15347 + 12556
6125 + 2645	8175 + 23830
16358 + 7132	72863 + 35894
41546 + 2834	4019 + 50616
57516 — 21320	2635 + 17436
12851 — 8536	17238 + 2839
90046 — 52408	45081 + 70053
41714 — 39256	20202 + 69058

280.

9364 + 17813	25427 — 23805
21532 + 71536	55082 — 395
3759 + 4993	47230 — 5244
18806 + 20927	87205 — 26392

281. 1931 թ. ոգոստոսի 1-ին Հայաստանի կոլտնտեսություններն ունեցին 4635 ձի, 23086 յեղ ու գոմեշ, սրանցից 8459-ով պակաս՝ կով ու մատակ և այս վերջինեց ել 174469-ով ավելի՝ վոչխար: Քանի անասուն ունեցին կոլտնտեսությունները:

282. 1931 թ. Հայաստանում Ժողովրդական անտեսության գծով աշխատում եր 10458 բանվոր, իսկ 1932 թ. այդ թիվը կմեծանա 2416-ով: Յեթե 1932 թ. բանվորների թվին ավելացնենք 8959, կստանանք Հայաստանի ամբողջ բանվորությունը 1931 թվին: Վերջին կմեծանա բանվորության թիվը 1932 թ., յեթե նախատեսված է ունենալ ընդամենը 28736 բանվոր:

283. 1932 թ. մայիսի առաջին տասնորյակում Ալլանվերդու լենինյան հանրերում պետք է հանվեր 697 ա հանքաքար, Շամլուղի հանրերում՝ 1207 ա: Մանեսի ձուլարանը պետք է ձուլեր 2313 ա հանքաքար, և 219 տոննով պակաս՝ պղինձ: Ընդամենն ինչքան հանքաքար պետք է հանվեր և պղինձ ձուլվեր Ալլանվերդու այդ 3 հանրերում:

284. Հարվածայինների աճումն Ալլանվերդու հանրերում:

1930 թ.	1931 թ.	1932 թ.
1820 բանվոր, վորից 445 հար- վածային	1980 բանվոր, վորից 968-ը հարվածային	2298 բանվոր, վորից 1270-ը հարվածային

Կազմեք խնդիր հարվածայինների թվի աճման վերաբեր լալ:

285. 1932 թվին Հայաստանում բամբակի վարի և ցանքի ընթացքը մինչև մայիսի 14-ը հետևյալն եր:

Բամբակի վարը հեկտար

Շրջան	Պլանը	Կատար- վել է	Փերակա- տարվել է
Ղուրղուղուլի	7454	7451
Ղամարլու	5848	5881
Վաղպատ	5790	5980
Վեդի	1500	1500
Ընդամենը

Բամբակի ցանքը հեկտար

Շրջան	Պլանը	Կատար- վել է	Մնում է
Ղուրղուղուլի	10590	8647
Ղամարլու	8960	7002
Վաղպատ	7290	5372
Վեդի	1700	1700
Ընդամենը

Նշանակեք այս աղյուսակների գումարները և հաշվեք բամբակի վարի և ցանքի պլանի կատարման վիճակը:

286. Հաշվեք գրավոր:

25437 — 23802	34242 — 9363
37116 — 27203	35146 — 18388
171449 — 556	43278 — 21599
780030 — 29114	112005 — 57827

287. 24835 + 34875 + 274	4138 + 18650 — 64
48381 + 703 + 19	80351 — 59066 + 194
546 + 1658 + 29060	86 + 7714 + 895
47 + 1057 + 12358	17341 + 593 — 778

288. 4753 + 16238 — 18056	137502 — 877 — 7781
28037 + 9907 + 8105	50362 — 5773 — 8096
264 + 28931 — 19913	150754 — 5374 + 8377
32200 + 1639 — 18375	306 + 16385 — 1967

289. Հայաստանի անգրագետների և կիսագրագետների ընդգրկումը լիկկայաններում՝ 1932 թ. մարտին:

Յերևան	768 անգր.	Քեշիշքենդ	4267 անգր.
Վեդի	3000 »	Կոտայք	4965 »
Ապարան	5783 »	Լենինական	13616 »
Աղբաբա	6300 »	Մարտունի	8189 »
Ալլանվերդի	6200 »	Մեղրի	1256 »
Արթիկ	5900 »	Ն. Բայազետ	6098 »
Ն. Ախտա	10807 »	Փաշալու	3225 »
Աշտարակ	4250 »	Սիսիան	5549 »
Բասարզեչար	5957 »	Ստեփանավան	6938 »
Գորիս	4655 »	Թալին	5065 »
Դիլիջան	7182 »	Շամշադին	4286 »
Իջևան	4858 »	Վաղարշապատ	6956 »
Ղարաքիլիսա	9617 »	Ղամարլու	3387 »
Ղափան	7587 »	Ղուրղուղուլի	5721 »

Այս թվական ավյալներով կազմեք խնդիրներ:

290. Հայաստանի 14 շրջաններում լեղած 121899 անգրագետներից մինչև 1932 թ. մայիսի 1-ը գրագետ են դարձել 77609-ը, վորոնցից հիմնովին գրագետ են դարձել 35751-ը: Քանիսն և մնացել անգրագետ ու կիսագրագետ:

291. Ներկայումս (1932 թ.) Աղբաբեջանում գյուղխորհուրդների կազմի մեջ կա 8877 կին, լուսավորության գործում՝ Բագվում 2333 և շրջաններում՝ 859 ուսուցչուհի, վերջինից 347-ով ավելի՝ մսուրներում, խրճիթ-ընթերցարաններում և այլն, իսկ մի շարք գործարաններում՝ 11650 բանվորուհի: Ընդամենը քանի՞ կին և աշխատում Աղբաբեջանի այդ հիմնարկներում:

292. Հաշվեք զրավոր.

534 + (2545 — 1856)	8413 + (2826 — 538)
2525 — (634 + 1693)	(5436 + 10345 — 3749)
8349 — (6389 — 3746)	(5638 — 3164) + 2293)
14285 — (67505 — 58063)	75331 — (21380 + 43188)
(7510 — 2653) + 1009	18506 — (13106 — 2374)
(4146 + 55857) — 12395	60076 — (7409 + 39992)

293. (1357 + 2079) + (4217 — 1518)
 (5106 — 4157) — (2633 — 2108)
 (20056 — 12548) + (17059 — 14124)
 (5125 + 7806) — (23108 — 18060)
 (11312 — 8327) + (33009 — 28291)
 (77155 + 3007) — (63000 — 23539)

294. (33770 + 3276) — (15518 — 8160)
 (54996 — 19387) + (7518 — 2807)
 (23558 + 1630) — (6798 + 7199)
 (5000 — 2718) — (19003 — 17822)
 (57088 + 469) — (49316 + 1677)
 (40054 — 9365) + (163070 — 97082)

295. 1930 թ. Հայաստանի անամաբուժական խորհրդային տրնտեսություններն ունեին 4585 խոշոր և դրանից 7418-ով ավելի՝ մանր լեղջուրավոր անասուն, իսկ 1932 թվին խոշոր լեղջուրավոր անասունների թիվը մեծացավ 10426-ով և մանր անասուններինը՝ 7319-ով: Քանի՞ խոշոր ու մանր անասուն ունեին անամաբուժական խորհրդային տնտեսությունները 1932 թվին:

266. Ղափանի պղնձահանքերում 1932 թ. առաջին լեռամայակի համար ծրագրված էր արտադրել հանքաքար 15800 տ, տեսակավորված հանքաքար՝ 3550, ձուլածո՝ 330 տ, սակայն փաստորեն արտադրվեց հանքաքար 18015 տ, տեսակավորված հանքաքար՝ 4006 տ և ձուլածո՝ 307 տ: Պարզեք այդ պլանի գերակատարման և թերակատարման չափը:

297. 1932 թ. մայիսի 15-ին Հայաստանում գարնանացանը հեակյալ պատկերն ուներ:

(Աղյուսակը տես էջ 70)

Հեկտար

Շրջաններ	Պլանը	կա- տար- ված է	Շրջաններ	Պլանը	կա- տար- ված է
Ապարան . . .	22891	11962	Մարտունի . . .	13920	9583
Աղբաբա . . .	12580	9286	Մեղրի . . .	1707	1433
Ալլահվերդի	7933	5458	Ն. Բայազետ	11500	6358
Արթիկ . . .	72672	25117	Փաշալու . . .	7655	3743
Աշտարակ . . .	5048	4427	Սխիան . . .	9908	6506
Բասարգեչար	24897	13118	Ստեփանավ . . .	15135	9146
Գորիս . . .	65000	5134	Թալին . . .	8528	6856
Դիլիջան . . .	9980	6103	Շամշադին . . .	5514	3518
Իջևան . . .	4303	2312	Յերևան . . .	475	45
Ղարաքիլիսա	12294	10060	Վաղարշապ . . .	9484	6903
Ղափան . . .	5671	4500	Վեդի . . .	5925	4962
Քեշիշքենդ . . .	7688	4586	Դամարլու . . .	11490	8748
Կոտայք . . .	11100	6162	Ղուրղուղուլի	14950	10208
Հենինական	26545	23221			
Ախտա . . .	27155	10586	Ընդամենը . . .		

Կազմեք խնդիրներ:

Գումարման ստուգումը հանման միջոցով:

2365	6443	6443
+ 4078	4078 կամ	2365
6443	2365	4078

Հանման ստուգումը գումարման միջոցով:

87051	40947		
- 46104	+ 46104		
40947	87051		
298. Ներքևի որինակներում ստուգեք գումարման գործողու-			
թյունը հանման և հանման գործողությունը՝ գումարման միջոցով:			
19472	41057	36516	28702
+ 15418	+ 9465	- 18331	- 25915
34890	50422	18185	2797
299. Նշանակեք բաց թողնված թվանշանները:			
4321	8036	7245	30
+ 2.1	- 5048	- 4.0	- 6275
6232	.9.8	2889	3025
4.2	7895
+ 2173	-	+ 3548	- 3278
	6432	8745	4560
300. Ինչի՞ լե հավասար լերկրորդ գումարելին:			
	31854	8079	
	+	+	
	45606	81003	
	90175	94158	
301. Ինչի՞ լե հավասար լերկրորդ հանելին,			
38516	- 16328	-	= 14542:
ՏԱՍՆՈՐԴԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԿՆԵՐԻ ԿԱՐԴԱԼՆ ՈՒ ՔՐԵԼԸ:			
302. Գրատախտակի վրա իրար կողքի կա լերկու գիծ. մեկը 4 դե-			
ցիմետր 5 սանտիմետր, իսկ մյուսը՝ 3 դեցիմետր 5 սանտիմետր:			
Քանի՞ վոր սանտիմետրը դեցիմետրի մի տասնորդական մասն			
է, ուրեմն առաջին գիծը 4 դեցիմետր և կրկին 5 տասնորդական			
դեցիմետր է:			
Քանի՞ լրիվ դեցիմետր և քանի՞ տասնորդական դեցիմետր է			
II գիծը:			
4 դեցիմետր 5 սանտիմետրը տասնորդական կոտորակի ձևով			
գրվում է 4,5 և կարդացվում է 4 ամբողջ և 5 տասնորդական դե-			
ցիմետր:			

Տասնորդական կոտորակները գրելիս, ամբողջը տասնորդական մասից անջատում են ստորակետով:

303. Տասնորդական կոտորակի ձևով գրեք II գծի յերկարութունն արտահայտող թվերը:

304. Գրատախտակի յերկարութունը 1 մետր 4 դեցիմետր է, իսկ լայնութունը՝ 1 մետր և 1 դեցիմետր: Ի՞նչպես կգրեք դա տասնորդական կոտորակի ձևով:

305. Դասարանի յերկարութունը 8 մետր 6 դեցիմետր է, իսկ լայնութունը՝ 6 մետր 3 դեցիմետր: Ի՞նչպես կգրեք և կկարդաք դա տասնորդական կոտորակի ձևով:

306. Գլորցի միջանցքի յերկարութունը 20 մետր 28 սանտիմետր է, իսկ լայնութունը՝ 5 մետր 16 սանտիմետր է: Ի՞նչպես կգրեք դա տասնորդական կոտորակի ձևով:

307. Պարզեք ներքևի աղյուսակի կարգերից յուրաքանչյուրի նշանակութունը:

Հարյուր միավոր	Տասնավոր	Միավոր	Տասնորդական	Հարյուրերորդական	Հազարերորդական
			2	7	
	3	1	7		
		4		8	
1	3			5	2

= 0,25
= 31,7
= ...
= ...

308. Հաշվեք, թե քանի՞ տասնորդական, հարյուրերորդական և հազարերորդական մասեր կան աղյուսակի յուրաքանչյուր շարքում:

309. Ի՞նչպես կգրեք ներքևի թվերը տասնորդական կոտորակի ձևով:

5 ամբողջ և 5 տասնորդական			
16 » 3 »	և 7 հարյուրերորդ		
7 » 5 »	7 »		
7 » 0 »	3 »	և 8 հազարերորդ	
0 » 2 »	4 »		
0 » 0 »	0 »	և 9 հազարերորդ	

310. Կարդացեք հետևյալ տասնորդական կոտորակները.

12,5	321,49	47,015
35,75	105,08	9,402
1,157	8,179	10,01
4,06	46,29	100,001

311. Հաշվեք, թե 7 սանտիմետրը դեցիմետրի վրժ մասն է, և գրեք տասնորդական կոտորակի ձևով:

Հաշվեք նաև, թե 7 սանտիմետրը մետրի վրժ մասն է և գրեք տասնորդական կոտորակի ձևով:

Ուրեմն, յերբ 7 սանտիմետրն ուզում ենք արտահայտել դեցիմետրով, գրում ենք 0,7 դեցիմետր, իսկ յերբ 7 սանտիմետրն ուզում ենք արտահայտել մետրով, գրում են 0,07:

312. Այժմ հաշվեք, թե 4 դեցիմետրը մետրի վրժ մասն է և գրեք տասնորդական կոտորակի ձևով: Հաշվեք նաև թե 4 դեցիմետրը քանի՞ սանտիմետր է և դարձյալ արտահայտեք մետրով ու գրեք տասնորդական կոտորակի ձևով:

313. Ցերբ 4 դեցիմետրն ուզում ենք արտահայտել մետրով, գրում ենք 0,4 մետր, իսկ յերբ ուզում ենք 40 սանտիմետրն արտահայտել մետրով, գրում ենք 0,40 մետր:

Հաշվեք՝ յերկու դեպքումն էլ նույն մեծութունը ստացվեց, թե՞ տարբեր:

314. Տասնորդական կոտորակի ձևով գրեք 5 մետր 2 դեցիմետր և 5 մետր 20 սանտիմետր: Ի՞նչ փոփոխութուն յեղավ:

315. Պահարանի բարձրութունը 1 մետր 7 դեցիմետր է, իսկ յերկարութունը՝ 1 մետր 5 սանտիմետր: արտահայտեք դա տասնորդական կոտորակի ձևով:

316. Աշակերտներից մեկը միանգամից ցատկեց 1 մետր 8 դեցիմետր, իսկ մյուսը՝ 1 մետր 90 սանտիմետր: Այդ չափերն արտահայտեք տասնորդական կոտորակի ձևով:

317. Քանի՞ ուրբի և կոպեկ է 8,26 ու, 24,03 ու:

318. Քանի՞ մետր և սանտիմետր է 3,18 մ, 1,05 մ, 9,06 մ:

319. Քանի՞ կիլոմետր և մետր է 5,146 կմ, 7,056 կմ, 5,001 կմ:

320. Քանի՞ հեկտար և ար է 14,65 հա, 6,06 հա:

321. Քանի՞ ցենտներ և կիլոգրամ է 3,26 ց, 10,01 ց, 5,09 ց:

322. Քանի՞ տոնն ու կիլոգրամ է 4,354 տ, 17,025 տ, 2,002 տ:

ՏԱՄԵՈՐԴԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԿՆԵՐԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀԱՆՈՒՄԸ.

323. Սեղանի վրա դրված է 2 քանոն. մեկը՝ 5 դեցիմետր 5 սանտիմետր, մյուսը՝ 4 դեցիմետր 7 սանտիմետր: Յերկուսը միացրեք իրար. ինչքան լերկարութիւն ունեն 2 քանոնը միասին: Ի՞նչպես կգրեք դա տասնորդական կոտորակի ձևով:

324. Տասնորդական կոտորակները գումարելու ժամանակ գումարում են. հազարերորդական մասը՝ հազարերորդականի, հարյուրերորդականը՝ հարյուրերորդականի, տասնորդականը՝ տասնորդականի և ամբողջը՝ ամբողջի հետ:

Որինակ.	2,135	5,678	26,120
	+ 0,243	+ 15,075	+ 3,685
	<hr/> 2,378	<hr/> 20,753	<hr/> 29,805

325. Գրեք տասնորդական կոտորակների ձևով և հաշվեք հետևյալ վարժութիւնները:

- 4 մ 6 դմ + 3 մ 2 դմ կամ 4,6 մ + 3,2 մ
- 6 դմ 5 սմ + 0 դմ 6 սմ » » » »
- 0 դմ 2 սմ + 1 դմ 1 սմ
- 9 մ 24 սմ + 42 մ 3 սմ
- 5 ու 28 կ. + 57 ու 6 կ.
- 17 մ 4 սմ + 9 մ 5 դմ
- 10 մ 1 սմ + 1 մ 4 սմ

326. Ի՞նչպես է կատարված տասնորդական կոտորակների գումարումը հետևյալ որինակներում.

4 + 0,2 = 4,2	1,12 + 0,14
2,3 + 0,4 = 2,7	5,20 + 0,40
3,5 + 1,2 = 4,7	3,26 + 2,43

327. Հաշվեք.

2 + 0,5	0,25 + 0,1	0,25 + 0,34
3 + 5,50	4,115 + 1,5	1,12 + 5,07
1 + 0,125	2,50 + 0,50	0,8 + 0,3
4 + 0,8	0,4 + 0,2	4,6 + 0,5
3 + 0,15	0,3 + 5,1	12,20 + 0,612
1 + 0,009		

328.

0,38 + 0,275	17,55 + 0,66
0,9 + 3,06	0,87 + 6,35
7,05 - 5,07	0,49 + 0,51

329. Դասարանի բարձրութիւնը 5,3 մետր է, վորի ներքևից 1,2 մետրը ներկված է, իսկ մնացածը՝ սպիտակացրած:

Հաշվեք, թե սպիտակացրած մասն ի՞նչ բարձրութիւն ունի: Հաշվեք դա գրավոր այսպես:

$$\begin{array}{r} 5,3 \\ - 1,2 \\ \hline 4,1 \end{array}$$

330. Վերցրեք թղթի մի շերտ 6,4 դմ լերկարութիւն, կտրեք դրանից 2,3 դմ: Ի՞նչ լերկարութիւն մնաց այդ շերտը:

331. Կառուցվող շենքը 23,5 մետր բարձրութիւն պիտի ունենա. դրա 14,3 մետրն արդեն պատրաստ է, վերջածնն է մնում պատրաստելու:

332. Գրեք իրար տակ և հաշվեք.

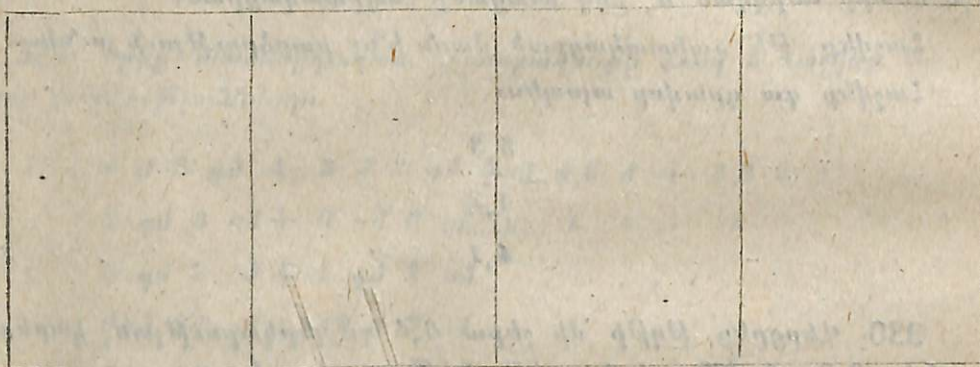
5,4 - 2	0,46 - 0,2	0,9 - 0,1
0,9 - 0,5	5,34 - 0,3	3,27 - 0,12
4,7 - 0,3	2,6 - 0,4	7,75 - 2,25
2 - 0,7	6,8 - 1,2	1,44 - 0,2
4 - 1,9	0,7 - 0,5	5,26 - 3,18

0,96 — 0,5	2,18 — 0,25	9,05 — 2,4
2,75 — 0,2	8,06 — 5,12	2,85 — 1,15
5,36 — 0,24	0,85 — 0,58	1,48 — 1,32
2,29 — 0,17	7,06 — 5,28	12,02 — 6,06

0,9 դմ — 0,3 դմ	9,6 ս. — 2,5 ս.
4,5 դմ — 2,2 դմ	15,25 ս. — 9,03 ս.
6,7 սմ — 3,5 սմ	54,05 ս. — 28,15 ս.
5,4 սմ — 2,3 սմ	70,07 ս. — 62,37 ս.

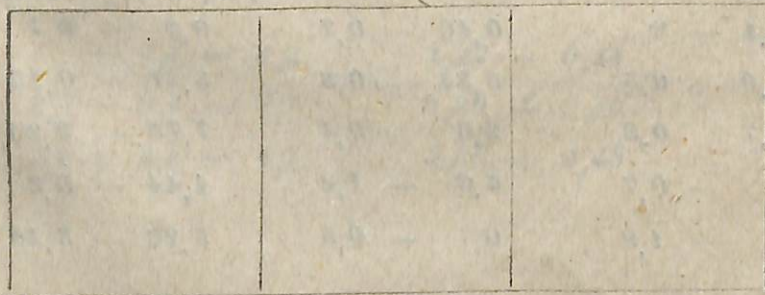
ՀԱՍՏԱՐԱԿ ԿՈՏՈՐԱԿՆԵՐԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

333. Վերցրեք թղթի մի շերտ և բաժանեք 4 հավասար մասի, ինչպես նկարն և արտահայտում:

334. Ցուլց ավեք ամբողջ թղթի $\frac{1}{4}$ և $\frac{2}{4}$ մասը:

335. Այդ նույն լերկարության թղթի շերտը բաժանեք 3 հավասար մասի, ինչպես նկարում և ցուլց արված:

336. Այժմ ցուլց ավեք ամբողջ թղթի $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$ մասը:

337. Վերևի թղթի մասերն իրար մոտեցնելով՝ կատարեք գումարման գործողություն:

$$\frac{1}{4} + \frac{1}{4} = \frac{2}{4} \quad \frac{2}{4} + \frac{1}{4} = \frac{3}{4}$$

338. Ցերկրորդ թղթի կտորներն իրար մոտեցնելով՝ նորից կատարեք գումարման գործողություն:

$$\frac{1}{3} + \frac{1}{3} = \frac{2}{3}$$

339. Նկարի վրա ցուլց ավեք ամբողջ թղթի $\frac{2}{3}$ մասը. ինչքան կմնա, լեթե այդ մասը կարեք:

340. Վերցրեք առաջին թղթի մեկ մասը և լերկրորդ թղթի մեկ մասը և իրար հետ համեմատելով՝ իմացեք, Վերև և զբանցից մեծը: Համեմատեք նաև առաջին թղթի 2 մասը լերկրորդ թղթի 2 մասի հետ: Վերև և զբանցից ավելի լերկար:

$$\text{Ուրեմն } \frac{1}{3} \text{ ն է մեծ, թե } \frac{1}{4}$$

$$\frac{2}{3} \text{ ն է մեծ, թե } \frac{2}{4}$$

341. Տետրուս գծեք 8 սանտիմետր լերկարության մի զիծ և մետրական քանոնի միջոցով բաժանեք 8 հավասար մասի:

342. Ցուլց ավեք այդ զծի $\frac{3}{8}$ մասը: զբան ավելացրեք $\frac{1}{8}$ մասը: Գծի քանի ութերորդական մասը ցուլց ավելի և վեր մասը մնաց:

343. Թղթի մի բարակ շերտը ծալելով՝ 8 հավասար մասի բաժանեք, ցուլց ավեք այդ շերտի $\frac{2}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{6}{8}$ մասերը: Այդ մասերից վերև և մեծ և վերը՝ փոքր, վերջանով:

344. Մետրական քանոնի վրա ցուլց ավեք 1 զեցիմետր: Քանի սանտիմետր և 1 զեցիմետրը: Քանոնի վրա զեցիմետրի $\frac{3}{10}$ մասին կպցրեք սպիտակ թուղթ, զբան կից $\frac{2}{10}$ մասին՝ կարմիր թուղթ: Կպցրած թղթերից վերև և ավելի լերկար և ինչքանով:

345. Գումարեք զեցիմետրի հեռույալ մասերը:

$$\frac{3}{10} + \frac{2}{10}, \quad \frac{4}{10} + \frac{3}{10}, \quad \frac{1}{10} + \frac{5}{10} + \frac{2}{10}$$

346. Մի կտոր թելը բաժանեք 6 հավասար մասի: Քանի՞ վեցերորդական մաս ստացաք: Ուրեմն, ամբողջ թելը քանի՞ վեցերորդ մասից է կազմված $\left(\frac{6}{6}\right)$: 8 ալդպիսի մասեր միացրեք. ի՞նչ լերկարութիւնն կստացվի:

347. Սովորաթղթից կտրեք շրջան և բաժանեք 4 հավասար մասի. վճրն է ավելի մեծ—ամբողջ շրջանը, թե՛ դրա $\left(\frac{4}{4}\right)$ մասը:

348. Վճրն է ավելի մեծ.

1 ամբողջը, թե՛ $\frac{5}{5}$ -ը.

1 » » $\frac{8}{8}$ -ը.

1 » » $\frac{7}{7}$ -ը.

349. $\frac{1}{3} + \frac{1}{3}$

$\frac{2}{4} + \frac{1}{4}$

$\frac{2}{5} + \frac{2}{5}$

$\frac{4}{8} + \frac{2}{8}$

$\frac{5}{10} + \frac{3}{10}$

$\frac{6}{8} + \frac{2}{8}$

350. $\frac{1}{2} + \frac{1}{2}$

$\frac{2}{3} + \frac{1}{3}$

$\frac{2}{4} + \frac{2}{4}$

$\frac{3}{4} + \frac{1}{4}$

$\frac{5}{8} + \frac{3}{8}$

$\frac{6}{10} + \frac{4}{10}$

351. $\frac{2}{3} + \frac{2}{3}$

$\frac{3}{4} + \frac{2}{4}$

$\frac{5}{8} + \frac{6}{8}$

$\frac{4}{5} + \frac{3}{5}$

$\frac{7}{10} + \frac{5}{10}$

$\frac{3}{10} + \frac{7}{10}$

Սառը թվերը գումարելու համար պետք է գումարել նախ՝ ամբողջն ամբողջի հետ և ապա՝ կոտորակային մասը՝ կոտորակային մասի հետ, այսպես.

$$2\frac{1}{7} + 3\frac{2}{7} = 5\frac{3}{7}$$

352. Գումարեք հետևյալ խառը թվերը.

$1\frac{1}{3} + 1\frac{1}{3}$

$2\frac{1}{2} + 3\frac{1}{2}$

$4\frac{6}{10} + 3\frac{7}{10}$

$3\frac{2}{4} + 2\frac{1}{4}$

$4\frac{2}{3} + 3\frac{1}{3}$

$6\frac{4}{8} + 3\frac{5}{8}$

$5\frac{4}{8} + 3\frac{1}{8}$

$3\frac{2}{4} + 5\frac{2}{4}$

$8\frac{5}{7} + 4\frac{4}{7}$

353. $\frac{1}{2}$ դմ + $\frac{1}{2}$ դմ

$\frac{3}{4}$ դմ + $\frac{1}{4}$ դմ

$\frac{5}{8}$ մ + $\frac{2}{8}$ մ

$\frac{3}{5}$ կգ + $\frac{2}{5}$ կգ

354. $\frac{5}{10}$ ա. + $\frac{3}{10}$ ա.

$\frac{5}{6}$ ժ. + $\frac{5}{6}$ ժ.

$\frac{7}{8}$ մ + $\frac{5}{8}$ մ

$\frac{5}{10}$ դմ + $\frac{7}{10}$ դմ

355. $2\frac{1}{4}$ ա. + $3\frac{1}{4}$ ա.

$7\frac{2}{5}$ ա. + $1\frac{3}{5}$ ա.

$2\frac{7}{10}$ մ. + $20\frac{7}{10}$ մ

$6\frac{1}{5}$ դմ + $3\frac{4}{5}$ դմ

ՀԱՍՍՐՍԿ ԿՈՏՈՐԱԿՆԵՐԻ ՀԱՆՈՒՄԸ.

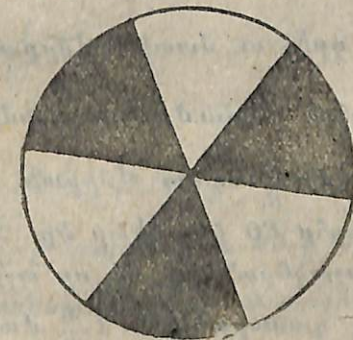
356. Վերցրեք փայտի մի ձող և մետրական քանոնի միջոցով բաժանեք 10 հավասար մասի. կտրեք այդ մասերից 3-ը:

Ի՞նչպես կարտահայտեք այդ 3 մասը կոտորակների ձևով: Ի՞նչ լերկարութիւնն մնաց ձողը $\frac{3}{10}$ մասը հեռացնելուց հետո: Արտահայտեք դա գրավոր:

357. Վերցրեք մի թերթ թուղթ և ծալելով բաժանեք 8 հավասար մասի, կտրեք 2 մասը, քանի՞ մասը մնաց:

Արտահայտեք դա գրավոր:

358. Ներքևի շրջանը բաժանած է 6 մասի և սկսելով 3 մասը՝ ի՞նչպես կզրեք դա:

359. Գծեր տեսարում մի ուղղանկյուն՝ 5 սանտիմետր լերկա-
քուծյան և 3 սանտիմետր լայնուծյան:

Այդ ուղղանկյունը լայնուծյամբ բաժանեք 5 հավասար մասի,
սկսցրեք զրա 2 մասը. վեր մասը մնաց սկացնելու:

Արտահայտեք դա գրավոր:

360. Հանեք.

$$\frac{2}{2} - \frac{1}{2} \quad 1 - \frac{1}{2} \quad 2 - \frac{2}{3} \quad 2\frac{3}{5} - \frac{3}{5}$$

$$\frac{3}{4} - \frac{1}{4} \quad 1 - \frac{2}{4} \quad 6 - \frac{3}{4} \quad 4\frac{3}{4} - \frac{3}{4}$$

$$\frac{4}{5} - \frac{2}{5} \quad 1 - \frac{2}{3} \quad 8 - \frac{6}{8} \quad 5\frac{3}{4} - \frac{2}{4}$$

$$\frac{6}{8} - \frac{4}{8} \quad 1 - \frac{8}{10} \quad 4 - \frac{4}{5} \quad 3\frac{3}{5} - \frac{2}{5}$$

361. $4\frac{6}{8} - 2\frac{1}{8} \quad 9\frac{5}{6} - 6\frac{3}{6} \quad 2\frac{1}{4} - \frac{3}{4}$

$$8\frac{3}{4} - 3\frac{1}{4} \quad 4\frac{3}{5} - 2\frac{1}{5} \quad 5\frac{3}{8} - \frac{5}{8}$$

$$7\frac{2}{3} - 5\frac{1}{3} \quad 5\frac{9}{10} - 2\frac{7}{10} \quad 4\frac{1}{4} - \frac{3}{4}$$

362. $1\text{ մ} - \frac{5}{6}\text{ մ} \quad 8\frac{1}{3}\text{ ս.} - 3\frac{2}{8}\text{ ս.}$

$$8\frac{5}{8}\text{ դմ} - \frac{3}{8}\text{ դմ} \quad 9\frac{2}{5}\text{ դմ} - 6\frac{4}{5}\text{ դմ}$$

$$6\frac{3}{4}\text{ ս.} - 5\frac{1}{4}\text{ ս.} \quad 14\frac{3}{8}\text{ մ} - 7\frac{6}{8}\text{ մ}$$

363. Աշակերտը 1 ուղբի փող ունեք, վորի $\frac{2}{10}$ մասով գնեց
4 տետր և $\frac{3}{10}$ մասով գրիչ ու մատիտ: Վերջան փող լետ ստացավ:

364. Ավտոն առաջին ժամում անցավ ամբողջ ճանապարհի $\frac{3}{8}$
մասը, լերկորդ ժամում՝ $\frac{2}{8}$ մասը: Վերջան անցավ III ժամում,
լեթե ամբողջ ճանապարհը 80 կիլոմետր եր.

365. III խմբի աշակերտները մի որ աշխատանքի սենյակում
գրադվեցին $1\frac{2}{6}$ ժամ, դասարանում՝ $1\frac{1}{6}$ ժամ և $\frac{3}{6}$ ժամ ել՝ դա-

սամիջոց լեղավ: Նրանք ընդամենն ինչքան ժամանակ մնացին գրա-
դոցում:

366. Կարեք լերկու քառակուսի թուղթ. և գրանց վրա գրեք
60 և 100 ու շարժեք ներքևի դատարկ քառակուսիների վրա-
յով: Գտեք այդ թվերի այն մասը, վոր ցույց է տալիս դատարկ քա-
ռակուսիների կողքին գրված կտորակը:

60	-ի $\frac{1}{2}$	100	-ի $\frac{4}{5}$
	-ի $\frac{1}{3}$		-ի $\frac{5}{5}$
	-ի $\frac{2}{3}$		-ի $\frac{3}{10}$
	-ի $\frac{1}{4}$		-ի $\frac{5}{10}$
	-ի $\frac{2}{4}$		-ի $\frac{7}{10}$
	-ի $\frac{3}{4}$		-ի $\frac{8}{10}$
	-ի $\frac{1}{5}$		-ի $\frac{10}{10}$

367. Գտեք այն թիվը, վորի $\frac{2}{3}$ մասը հավասար է 20-ի: Հաշ-
վեք այսպես. լեթե $\frac{2}{3}$ -ը հավասար է 20-ի ուրեմն $\frac{1}{3}$ -ը կլինի 10.

Ամբողջ թիվը գտնելու համար 10 բազմապատկենք 3-ով ստա-
ցանք 30:

368. Գտեք այն թիվը, վորի $\frac{3}{5}$ մասը հավասար է 30-ի:
369. » » » » $\frac{2}{6}$ մասը հավասար է 40-ի:
370. » » » » $\frac{5}{8}$ մասը հավասար է 50-ի:
371. » » » » $\frac{4}{7}$ » » 44-ի:
372. » » » » $\frac{3}{9}$ » » 27-ի:
373. » » » » $\frac{7}{10}$ » » 63-ի:

ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄ ՅԵՎ ԲԱԺԱՆՈՒՄ.

Բազմանիշ թվերի բազմապատկումը միանիշով և հակառակը.

3725×4

$3725 \times 4 = (3000 \times 4) + (700 \times 4) + (20 \times 4) + (5 \times 4)$

$3725 \times 4 = 12000 + 2800 + 80 + 20$ կամ

$\begin{array}{r} 3725 \\ \times 4 \\ \hline 20 \\ 80 \\ + 2800 \\ \hline 12000 \\ \hline 14900 \end{array}$	կարճ	$\begin{array}{r} 3725 \\ \times 4 \\ \hline 14900 \end{array}$
--	------	---

7×1275

$7 \times 1275 = (7 \times 1000) + (7 \times 200) + (7 \times 70) + (7 \times 5)$

$$\begin{array}{r} 7 \\ \times 1275 \\ \hline 8925 \end{array}$$

374. Բազմապատկեր գրավոր.

1226×2	14352×9	23751×8	83506×7
1637×3	51400×8	27530×7	92213×9
3485×5	20408×5	10505×3	70000×4
1370×4	45725×6	20500×4	215724×3
35015×8	62575×4	103618×2	405171×2

375.

3×2645	4×2000	6×8100	5×21314
5×1600	2×7815	4×4523	7×30005
7×1514	8×1906	8×40124	3×36256
9×2704	5×6000	7×62107	2×127675

376. Մեկ հեկտար տարածութիւն վրա խիտ անտառում աճում են 550 ծառ, միջակ անտառում՝ զբանից 130 պակաս, իսկ նոսր անտառում՝ 170-ով պակաս միջակից: Գտնի՛ք ծառ կտայցվի 5 հեկտար խիտ անտառ, 7 հեկտար միջակ և 9 հեկտար նոսր անտառ կտրանելուց:

377. Մի հեկտար տարածութիւն վրա մենատնտեսը շաղաքան սերմում է 160 կիլոգրամ հացահատիկ, իսկ կորանտեսութիւնը շաղաքանով՝ զբանից 35 կիլոգրամով պակաս: Մենատնտեսն ստանում է 1-ին 5, իսկ կորանտեսութիւնը՝ 1—9 բերք: Մի հեկտարից կորանտեսութիւնն ինչքանով է ավելի ստանում մենատնտեսից:

378. Գործարանային բանվորն որական արտադրում է 3 զուլդ կոշիկ, տարվա մեջ աշխատելով 273 օր: Մի տարվա մեջ քանի՞ ուղբու կոշիկ է արտադրում, յեթե կոշիկի զուլդն արժէ 8 ուղբի:

379. Տնայնագործ-կոշիկակարը 3 օրում պատրաստում է 2 զուլդ կոշիկ: յեթե տարվա մեջ նա էլ է աշխատել 273 օր, ապա քանի՞ ուղբով պակաս կոշիկ է արտադրել նույն ժամանակամիջոցում քան գործարանային բանվորը, յեթե զուլդի արժեքը դարձյալ հաշվենք 8 ուղբի:

380. 1 հեկտար բանջարանոցային հողամասը միջին հաշվով տալիս է բերք.

Գետնախնձոր	17000	կիլոգրամ
Կաղամբ	38000	»
Վարունգ	17000	»

Իմացեք մերձքաղաքային տնտեսութիւնը կամ ձեր կոյտնտեսութիւնը քանի՞ հեկտար եւ ցանելու լուրաքանչլուրից և հաշվեք թե վնդքան բերք պիտի ստացվի:

Իմացեք թե անցյալ տարում լուրաքանչլուրից քանի՞ հեկտար եւ լեղել ցանված և հաշվեք թե ինչքան բերք եւ ստացվել: Չեր ստացած թվերը համեմատեք իրականում ստացված բանջարեղենների քանակի հետ և պարզեք տարբերութեան պատճառները:

381. Տեքսասիլ գործարանում յերկու տարի առաջ աշխատում էին 1475 շուրհակ, իսկ այժմ աշխատում են 3 հերթ, լուրաքանչլուր հերթին 1330 շուրհակ: Քանի՞ շուրհակ ավելի յե աշխատում ներկայումս քան 2 տարի առաջ:

382. Միութեան տրակտորի գործարանները տարվա մեջ պիտի արտադրեն.

Ստալինգրադինը	50,000	տրակտոր
Սարկովինը	50,000	»
Լենինգրադինը	30,000	»
Չելյաբինսկունը	50,000	»

Հաշվեք 5 տարվա ընթացքում քանի՞ տրակտոր կտան այս գործարանները մեր լեռերին:

383. Կարդացեք այս զիւզըրամը և ասեք թե ինչ մտաշառք ե վերցված:

ԲԱԶՄԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՄԻԱՆԻՇԻ ՎՐԱ.

$$3282 : 6 = (3000 : 6) + (240 : 6) + (42 : 6)$$

Այստեղ թիվը բաժանված է 3 այնպիսի թվերի, Վորոնք հեշտութեամբ բաժանվում են 6-ի վրա:

$$3282 : 6 = 3282 = \begin{cases} 3000 : 6 = 500 \\ 240 : 6 = 40 \\ 42 : 6 = 7 \end{cases}$$

547

կամ	3282	6		կարճ	3282	6
	— 3000		500 + 40 + 7 = 547		— 30	547
						28
						— 24
						42
						— 42
						»

384. Բաժանեք գրավոր.

1722 : 7	1680 : 6	93856 : 7	4080 : 6
69336 : 3	2320 : 8	42581 : 7	84102 : 2
357765 : 5	1700 : 5	184368 : 8	30636 : 6
61965 : 9	2000 : 4	735625 : 5	44070 : 5
147510 : 6	10860 : 6	684936 : 2	900000 : 5
16450 : 7	28300 : 4	810000 : 9	72000 : 8

385. Մենատնտեսի մի հեկտարից ստացվում է 765 կիլոգրամ ալյուր, իսկ խորհանտեսութեան մի հեկտարից՝ 1650 կիլոգրամ, մի հեկտարից ստացված ալյուրի $\frac{1}{3}$ չափով ավելի թխած հաց եւ ստացվում: Վնդքանով ավելի թխած հաց եւ ստացվում խորհանտեսութեան մի հեկտարից ստացված ալյուրից:

386. Մենատնտեսի ընտանիքն որակաւ սպառում էր 5 կիլոգրամ հաց. մի հեկտարից ստացված հացի քանակը քանի՞ որ կրավարարի նրան. իսկ լեթե ստանար խորհանտեսութեան չափ քանի՞ որով ավելի կրավարարեր:

387. Մետաղամշակման գործարանը տարեկան սպառեց 28500 տոնն քարածուխ և 3750 տոնն նավթ. այդ վառելանյութերի $\frac{1}{3}$ մասը անոգուտ գործարարից, շնորհիվ վոչ նպատակահարմար ոգաագործման Ի՞նչքան վառելանյութ անտեղի ծախսվեց:

388. Վրաստանում 1932 թվին բամբակի ցանքսերը բռնելու լին 28,000 հեկտար տարածութիւն, շաքարի ճակնդեղինը՝ գրանից 7 անգամ պակաս, մանդարինի և կիարոնի նոր տնկվող այգիները տարածութիւնը՝ 4 անգամ պակաս շաքարի ճակնդեղի տարածու-

Թյունից, իսկ Թեյի նոր տնկարանները՝ $8\frac{1}{2}$ անգամ ավելի վերջինիցս: Ի՞նչքան է վինեյու Թեյի տնկարանների տարածութունը:

Թեյի տնկարան:

389. 1932 թվին վորոշված է մթերել 545,000 կիլոգրամ Թեյի կանաչ տերե, վորից պիտի տալին խորհանտեսութունները՝ 185000 կիլոգրամ, իսկ մնացածը կոլեկտիվ և անհատական տնտեսութունները: Գարնանը Թեյի գործարանները մթերել էին 250,000 կիլոգրամ, վորի $\frac{1}{2}$ մասը՝ խորհանտեսութուններից: Վճրքան եր մնում մթերելու խորհանտեսութուններից և վճրքան՝ կոլեկտիվ ու անհատական տնտեսութուններից:

390. 1920 թվին Թեյ ստացվել է 1932 թ. մթերվելիք քանակից 475,000 կիլոգրամով պակաս, իսկ 1923 թվին՝ 2 անգամ ավելի քան 1920 թվին: 1923 թվին վճրքանով է պակաս ստացվել 1932 թվին մթերվելիք Թեյի քանակից:

391. 1930/31 թվին Ադրբեջանի դպրոցներում սովորում էին 320,000 աշակերտ, իսկ մինչ խորհրդայնացումը՝ 1919 թվին՝ դրանից 4 անգամ պակաս: Խորհրդայնացումից հետո 10 տարվա ընթացքում աշակերտութան քանակին ի՞նչքանով ավելացավ:

ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ 10, 100, 1000, 10000, 100000-ՈՎ ՅԵՎ ՀԱԿԱՌԱԿԸ.

- 32123 × 10 = 321230 առաջվա թվին ի՞նչ ավելացավ,
- 415 × 100 = 41500 » » քանի՞ Օ »
- 715 × 1000 = 715000 » » » »
- 27 × 10000 = 270000 քանի՞ 0 ավելացավ
- 9 × 100000 = 900000 » » »

Ուրեմն ի՞նչպես պետք է բազմապատկել թիվը 1 և 0 ունեցող թվերով:

$$100 \times 418 = 41800$$

$$1000 \times 125 = 125000$$

Ի՞նչպես պետք է բազմապատկել 1 և 0 ունեցող թվերը վորեք թվով:

392. Բազմապատկեք բանավոր.

- 265 × 1000 6275 × 10 100 × 275 25671 × 10
- 76 × 10000 5672 × 100 1000 × 134 6129 × 100
- 315 × 100 2310 × 100 10000 × 87 7 × 100000

Գրավոր բազմապատկում ենք այսպես.

7215	×	1000		×	1000
× 100		47	կամ	×	47
721500		7000		47000	
		+ 4000			
		47000			

393. Բազմապատկեք գրավոր.

- 28 × 100 100 × 312 10 × 785 1000 × 137
- 345 × 100 100 × 78 10 × 13927 83 × 10000
- 4500 × 100 42125 × 10 216 × 1000 3 × 10000
- 10000 × 100 65016 × 10 63 × 1000 10000 × 17
- 10000 × 8 10 × 10000 9 × 100000 100000 × 7

394. Փոթորկի ժամանակ քամին 1 վարկյանում անցնում է 35 մետր. ի՞նչ տարածութուն կանցնի 10 վարկյանում 100, 1000 վարկյանում, 2 ժամ 46 րոպե 40 վարկյանում:

395. Սովառնակը 1 վարկյանում թռչում է 85 մետր, ի՞նչ տարածութուն կանցնի 10 վարկյանում, 1 րոպե 40 վարկյանում, 16 րոպե 40 վարկյանում, 2 ժամ 46 րոպե 40 վարկյանում:

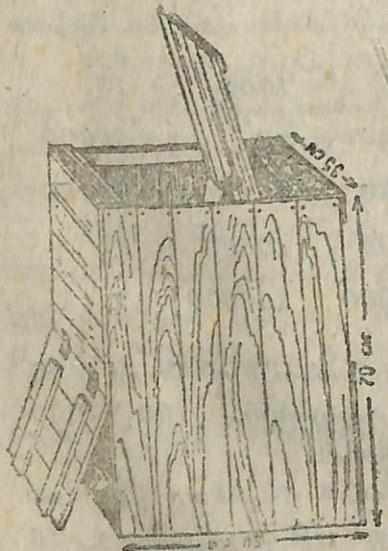
396. Թռչնաբուծական խորհանտեսութունում ձվաները տեղավորելու համար արկղներ են պատրաստում 2 բաժանմունքից բաղկացած, Յուրաքանչյուր բաժանմունքում տեղավորում են 4 շերտ,

յուրաքանչյուր շերտում՝ 10 շաբթ, յուրաքանչյուր շաբթում՝ 18-ական ձու: Մորհանտեսութունն ամսական 10 արկղ ձու լեր տալիս: Ամսական քանի՞ ձու լեր արտադրում խորհանտեսութունը:

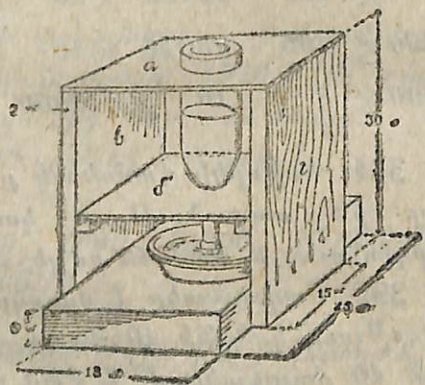
397. Արտասանմանից մեքենաներ գնելու համար Մորհրդային Միութունից ձու լեն արտահանում վագոններով: Յուրաքանչյուր վագոնում տեղավորում են 100 արկղ ձու ամեն մի արկղում 1440 հատ: Քանի՞ ձու լեն տեղավորում մի վագոնում:

398. Անհատական տնտեսութուններում հովաքները վառ շինելու հետևանքով յուրաքանչյուր հավ ամառվա ընթացքում միջին հաշվով կորցնում է 3 ձու: Մի գյուղում կար 100 տնտեսութուն, վորոնցից յուրաքանչյուրն ուներ միջին հաշվով 10 հավ: Ամառվա ընթացքում գյուղը քանի՞ ձու լեր կորցնում: Ի՞նչքան փող է կորցնում, լեթե ձվի հատն արժե 15 կոպեկ:

399. Բերդ գյուղի պիոներ-բազան դպրոցի հետ միասին ունի որինակելի հավաբուծական կանց ցեղական հավերով և վերցրել է գյուղի հավերի խնամելու շեֆութունը: Մի տարում շրջանի 15 գյուղերի կույտնտեսութուններին և անհատ գյուղացիներին բաժանեցին 990 ցեղական ձու՝ հատը 15 կոպեկով: Յուրաքանչյուր գյուղ ի՞նչ գումարի ցեղական ձու ստացավ, լեթե ընդունենք, վոր բոլոր գյուղերը հավասարապես են ստացել, և քանի՞ ուրբյու ձու վաճառեց կայանը:

Որինակելի հավաբուծ:

Հավերը շրելու աման:

400. Դպրոցի արհեստանոցում պատրաստեք այս ձևի շրամաններ և հավաքներ՝ հավերի համար:

401. Իմացեք ձեր գյուղում ի՞նչքան հավ կա—հաշվեք տարեկան քանի՞ ձու լեր ստացվում, լեթե հավը միջին հաշվով տարեկան տալիս է 73 ձու:

Թվերի ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ 10, 100, 1000, 10000, 100000-ի վրա:

- 4260 : 10 = 426 Ի՞նչ թվանշան պակսեց առաջվա թվից.
- 5300 : 10 = 530 Քանի՞ 0 պակսեց.
- 2000 : 10 = 200 » »
- 7000 : 100 = 70 » »
- 37000 : 1000 = 37 » »
- 1000000 : 100000 = 10 » »

Պակասժ 0-ների քանակը համեմատեք բաժանարարի ունեցած 0 քանակի հետ. ի՞նչ էք տեսնում: Ուրեմն թիվն ի՞նչպես կբաժանեք 1 ու 0 ունեցող թվերի վրա:

2310	10	կարճ	2310	10	12300	10	145000	1000
- 2	231		- 231	221	- 1230	1230	- 145	145
	»3					»		»
	3							
	»1							
	1							
	»							

402.	34500 : 100	970000 : 10000	490000 : 1000
	12360 : 10	800000 : 100000	3890 : 10
	365000 : 1000	645000 : 100	5600 : 100
	400000 : 1000	806000 : 10	38000 : 1000
	2300 : 100	850000 : 1000	7600 : 10

403. Մի տեքստիլ գործարանում աշխատում են 3600 բանվոր-դրանց 0,08 մասը կազմում են ծառայողներն ու պահակները: Քանի՞ բանվոր էր աշխատում գործարանում:

404. 1931 թվին տրված եր առաջադրանք

Արտադրութեան ծախսերն իջեցնել $\frac{1}{10}$ -ով:

Բարձրացնել աշխատանքի արտադրողականութունը $\frac{1}{4}$ -ով:

» աշխատավարձը $\frac{1}{10}$ -ով:

Գործարանը լուրջաբանչուր տրակտորի համար արտադրութեան ծախս եր անում 2000 ուրբլի: — տրակտորի արտադրութեան ծախսն ինչքան կլինի, լեթե ծախսերը կրճատվեն նրա ծախսի $\frac{1}{10}$ չափով: Պլանով գործարանը տարեկան պիտի արտադրեր 25000 տրակտոր: Քանի տրակտոր կարտադրի, լեթե աշխատանքի արտադրողականութունը բարձրանա $\frac{1}{4}$ -ով:

Մետաղագործ բանվորը 1930 թվին միջին հաշվով ամսական ստանում եր 180 ուրբլի: Ամսական ինչքան եր ստանում 1931 թվին, լեթե աշխատավարձը բարձրացել եր ստացածի $\frac{1}{10}$ -ի չափով:

405. Մեծ անասնութուններում ճտերը հանում են փոշ թե թխսերի միջոցով, այլ ինկուբատորներով:

Ինկուբատոր:

Կուլերիա դպրոցի ինկուբատորը տեղավորում եր 500 ձու. ամառվա ընթացքում լերեք անգամ ճտեր ստացան: Յուրաքանչյուր 100 հատ ձվից ստացվում եր 80 ձու: Քանի՞ ձու ստացան:

406. Մի թխական հավի տակ դնում են 30 ձու և ստանում են 15 ձու, թուխս և նստում տարեկան մի անգամ: Կուլերիա դպրոցին 1500 ձևից ճտեր հանելու համար քանի՞ թուխս հարկավոր կլիներ և քանի՞ ձու ու քանիսով պակաս կստանար:

407. Ինկուբատորով հանված ճտերից լուրջաբանչուրին դրսում ման գալու համար հարկավոր եր 5 քառակուսի մետր տարածու-

թյուն: Քանի՞ քառակուսի մետր տարածութուն ե պետք 4000 ձվանոց, 17200 ձվանոց ինկուբատորի համար:

408. Յուրաքանչյուր ինկուբատորի շուրջը ստեղծվում ե մեծ հավաքուծական խորհանսեսութուն, վորը մեծ ոգուտ ե ստանում — ալդպիսի անասնութեան մեջ լուրջաբանչուր 1000 հավին ընկնում ե:

Մախս 13000 ուրբլի
Յեկամուտ 19000 »

Մի հավը տարեկան միջին հաշվով ինչքան լեկամուտ ե տալիս:

409. Գիրքը բաղկացած ե 4 մամուլից (1 մամուլը 16 լերես ե). այդ գրքից պիտի ապագրվի 5000 որինտի. մեքենան լուրջաբանչուր 15 ըսպելում տպում ե 10000 մամուլ: Այդ գիրքը քանի ըսպելում կապագրվի 5000 որինտից:

ԲԱԶՄԱՊՍԿՈՒՄ ԿԼՈՐ ՏԱՄԵՅԱԿՆԵՐՈՎ, ՀԱՐՅՈՒՐՅԱԿՆԵՐՈՎ
ՅԵՎ ՀԱԶՄԻՅԱԿՆԵՐՈՎ.

$$1825 \times 20 = (1825 \times 2) \times 10$$

$$1036 \times 300 = (1036 \times 3) \times 100$$

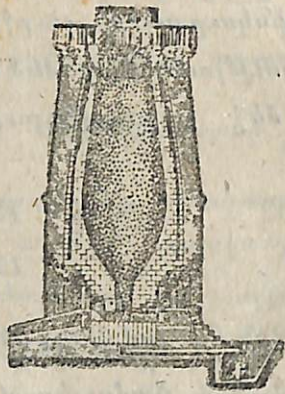
$$127 \times 4000 = (127 \times 4) \times 1000 \quad \text{կամ}$$

1825	1036	127
× 20	× 300	× 4000
36500	310800	508000

1408 × 30	4003 × 90	1004 × 600	215 × 4000
2525 × 40	2126 × 200	916 × 500	306 × 3000
12634 × 50	1674 × 400	168 × 2000	75 × 6000

410. Չուգունը ստացվում ե հանքաքարը դոմնային վառարաններում հալելուց: Ուղարկում 1932 թվին գործի լեն դրվում (դրանցից մի քանիսն արդեն աշխատում են) 8 դոմնային վառարան, վորոնցից լուրջաբանչուրն արտադրելու լե որական 1200 տոնն չու-

գուն: Վերջան են արտադրելու 8 դոմնային վառարանները 1 որում, 1 ամսում:

Դոմնային վառարան:

411. Կապիտալիստական լերկրներում դոմնային վառարանները ճգնաժամի հետևանքով դադարում են աշխատելուց: 1931 թվին հանգցվեցին

Ամերիկայում	29	դոմնային վառարան
Ֆրանսիայում	24	»
Անգլիայում	21	»
Գերմանիայում	14	»

1931 թվին այդ 4 լերկրում քանի՞ անգամ ավելի դոմնաներ հանգցվեցին Ուրալում գործի դրվելիք չուգունի հալոցային դոմնաներից:

412. 1000 տոնն չուգուն ստանալու համար դոմնային վառարանում տեղավորում են 1000 տոնն կոքս (քարածուխ) և 2 անգամ ավելի հանքաքար: 100.000 տոնն չուգուն ստանալու համար ի՞նչքան կոկս ու հանքաքար պետք է գործադրել:

413. Չուգունը պարունակում է լերկաթ և ածուխ. ածխի քանակը կազմում է նրա կշռի 0,05 մասը, իսկ մնացածը՝ լերկաթը: Մի տոնն չուգունի մեջ ի՞նչքան ածուխ և ի՞նչքան լերկաթ կա:

414. Պողպատի մեջ 0,01 մասն ածուխ է, իսկ մնացածը՝ լերկաթ:

1 տոնն չուգունի մեջ քանի՞ անգամ ավելի ածուխ կա քան 1 տոնն պողպատի մեջ: 1 տոն պողպատի մեջ լերկաթի քանակն ի՞նչքանով է ավելի 1 տոնն չուգունի մեջ լեղած քանակից:

415. Ածխանյութերում աշխատող բանվորն որական արտադրում էր 660 կիլոգրամ քարածուխ, իսկ հնգամյակի վերջում պիտի արտադրի 1100 կիլոգրամ: Վերջան էր արտադրում 1 ամսում և վերջան պիտի արտադրի հնգամյակի վերջում, 1 ամսում:

ԲԱԺԱՆՈՒՄ ԿԼՈՐ ՏԱՍՆՅԱԿՆԵՐԻ, ՀԱՐՅՈՒՐՅԱԿՆԵՐԻ ՅԵՎ ՀԱՉԱՐՅԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱ.

$$4650 : 50 = (4650 : 10) : 5 \quad 4650 : 10 = 465$$

$$75600 : 60 = (75600 : 10) : 6 \quad 465 : 5 = 93$$

$$189000 : 300 = (189000 : 100) : 3$$

$$272000 : 8000 = (272000 : 1000) : 8 \quad \text{կ.մ}$$

4650	50	189000	300	272000	8000
— 45	93	— 18	630	— 24	34
— 15		» 9		— 32	
— 15		— 9		— 32	
»		»		»	

416. Բաժանեք դրավոր.

3840 : 20	14630 : 70	34600 : 200	225000 : 9000
22860 : 30	25920 : 60	72800 : 400	510000 : 3000
16200 : 50	144000 : 600	490000 : 700	968000 : 8000
27090 : 90	72500 : 500	132000 : 4000	1000000 : 5000

417. Մի հեկտարից ստացվում է 900 կիլոգրամ չմաքրված բամբակ. այդ քանակի $\frac{1}{3}$ մասը կազմում են բամբակի հյուսերը. այդքան հյուսերից ստացվում է 270 կիլոգրամ մանվածք, վորից կտոր են գործում: 1000 մետր գործվածքը միջին հաշվով կշռում է 90 կիլոգրամ: Քանի՞ մետր կտոր են գործում 1 հեկտարից ստացված բամբակից:

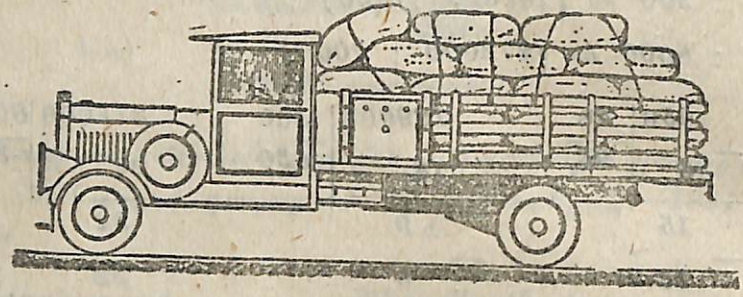
418. Իմացեք ձեր կոլտնտեսությունը քանի՞ հեկտար բամբակի ցանքս ունի, մի հեկտարից ի՞նչքան բամբակ է ստացվում և հաշվեք թե ձեր կոլտնտեսության բամբակից քանի՞ մետր կտոր կստացվի:

419. Հեկտարից ստացվում է 270 կիլոգրամ մանվածք, 90 կիլո-

զրամ մանվածքից՝ 1000 մետր սպիտակեղեն գործվածք. շապիկի համար գործադրվում է 3 մետր սպիտակեղեն: Մի հեկտարից ստացված բամբակից քանի՞ շապիկ կստացվի:

Հաշվեք՝ ձեր կոլանտեսուլի բամբակի դաշտերից ի՞նչքան շապիկ կստացվի:

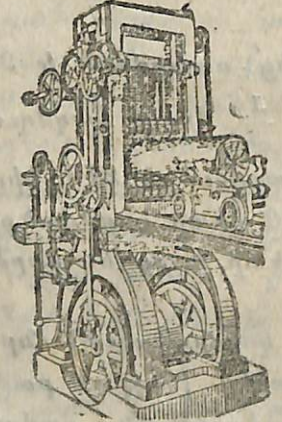
420. Սպրանքատար գնացքը՝ բաղկացած 40 վագոնից՝ վերցնում է 660000 կիլոգրամ ալյուր: 1 վագոնում քանի՞ կիլոգրամ է տեղափորվում: Վագոնում անդափորված 1 պարկ ալյուրը 50 կիլոգրամ է կշռում: Բամբակացան կոլանտեսուլիներ 1 վագոն ալյուր ստացավ կայարանից անդափոխելու համար կոլանտեսուլիան բեռնատար ավտոն քանի՞ անգամ պետք է վերադառնա, լե՞ծե ամեն անգամ վերցնելու լինի 30 պարկ:

Բեռնատար ավտո:

421. II կոլանտեսուլիները նույնպես ստացավ մի վագոն ալյուր: Բեռնատար ավտո չունենալու պատճառով անդափոխում ելին սալերով: 1 սալին բարձում էին 550 կիլոգրամ ալյուր: Քանի՞ սալ ելին բերել կայարան և լուրաքանչյուր սալի վրա քանի՞ պարկ ելին անդափորել, լե՞ծե ամբողջ ալյուրը միանգամից անդափոխեցին:

422. Յերկու սղոցագործ 1 րոպեյում սղոցում են գերանը 30 սանտիմետր լերկարուլիան կարվածքով: Սղոցարանում մեքենան 4

Սղոցող մեքենա:

րոպեյում սղոցում է 6 մետր լերկարուլիան գերանը 6 կարվածքով,

տալով 5 տախտակ: Քանի՞ անգամ ավելի ժամանակամիջոցում կսղոցելին այդ նույն գերանը 2 սղոցագործը՝ 5 տախտակ ստանալու համար:

423. Ձեր դպրոցին մոտիկ լե՞ծե մեքենայական սղոցարան կա, եքսկուրսիա գնացեք և թվական տեղեկություններ հավաքելով կազմեք խնդիրներ՝ համեմատելով ձեռքի և մեքենայի աշխատանքը:

424. Գերանները մեծ մասամբ ունենում են

Յերկարուլիուն	6 մ ,	9 մ
Հաստուլիուն	22 սմ ,	30 սմ
Քաշ	185 կգ ,	538 կգ

Իսկ տախտակները հաճախ ունենում են.

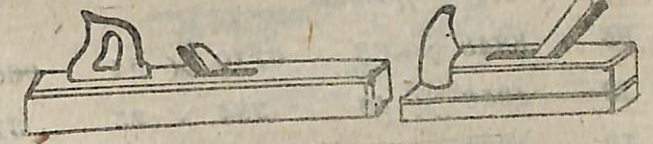
Յերկարուլիուն	6 մ
Հաստուլիուն	22 սմ
Հաստուլիուն	3 սմ

Յուրաքանչյուր քառակուսի մետր տարածությունը տախտակելու համար գործադրվում է 5 մետր լերկարուլիան 22 սմ լայնության տախտակ:

Այս տեղեկություններն ոգտագործելով խնդիրներ կազմեք:

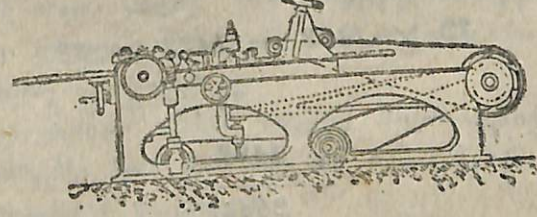
425. Աշխատանքի սենյակում փորձեք, թե 1 րոպեյում ի՞նչ լերկարուլիան կտրվածքով կարող եք սղոցել տախտակը:

426. Ռանդող մեքենան 1 րոպեյում 2 տախտակ է ուանդում լերկու կողմից: Հյուսնը ձեռքով ուանդում է ալյալիսի տախտակի

Ձեռքի ուանդ:

միայն մի կողմը 30 րոպեյում: 7 ժամյա բանվորական որում մեքենայի վրա աշխատող բանվորը քանի՞ տախտակ է ուանդում: Նույն

Ռանդող մեքենա:

ժամանակամիջոցում քանի՞ տախտակ կուանգի հյուսն և քանի՞ անգամ պակաս՝ մեքենայի վրա աշխատող բանվորից:

ԲԱԶՄԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ ՅԵՐԿՍԱՆԻՇ ԹՎՈՎ.

$$1422 \times 32 = (1422 \times 30) + (1422 \times 2)$$

$$1422 \times 32 = 42660 + 2844$$

$$1422 \times 32 = 45504$$

427. Կազմեք բազմապատկման որինակներ.

$$(176 \times 70) + (175 \times 5) \quad (4215 \times 20) + (4215 \times 4)$$

$$(296 \times 50) + (296 \times 4) \quad (7267 \times 40) + (7267 \times 8)$$

$$(1260 \times 10) + (1260 \times 8) \quad (6814 \times 30) + (6814 \times 2)$$

$$(9006 \times 20) + (9006 \times 9) \quad (2483 \times 50) + (2483 \times 6)$$

Գրավոր բազմապատկում ենք այսպես.

1422	×	32	կամ	×	1422
2844					2844
42660					4266
45504					45504

428. Բազմապատկեք գրավոր.

3845 × 25	3843 × 68	6710 × 54	9606 × 27
3274 × 42	4256 × 46	384 × 25	618 × 96
4356 × 56	4832 × 37	6825 × 18	1008 × 49
2437 × 75	3829 × 83	427 × 48	4900 × 36

$$32 \times 1422$$

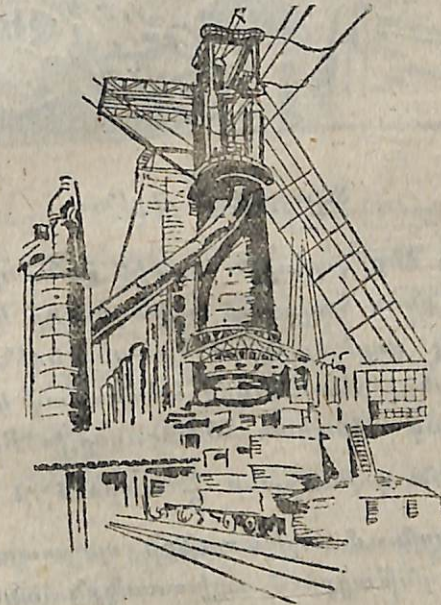
$$32 \times 1422 = 1422 \times 32$$

32
—
1422
2844
4266
45504

429. Բազմապատկեցեք վերևում ցույց տրված ձևով.

42 × 7325	15 × 8164	93 × 1219	47 × 2530
68 × 8475	39 × 1596	87 × 5126	16 × 7560
56 × 4843	78 × 2915	29 × 3743	54 × 5174

430. Ուրալում գործարկվող պողպատի դոմնային վառարաններից 14-ն որական արտադրելու լին յուրաքանչյուրը 150 տոնն պողպատ, իսկ 4-ն որական յուրաքանչյուրը 600 տոնն: Այս բոլոր վառարաններն ի՞նչքան պողպատ են արտադրելու 1 որում, 1 ամսում:

Դոմնային վառարանի աշտարակը.

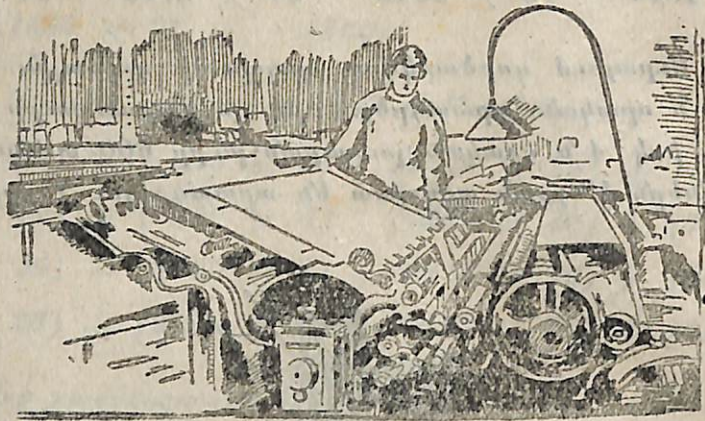
431. Գրքի մի լերեսը 50 տող ունի, յուրաքանչյուր տողը միջին հաշվով 45 տառ. թղթի մեծ թերթից ստացվում է 16 տպագրական լերես. գիրքը բաղկացած է 6 տպագրական թերթից: Քանի՞ տառ է շարել գրաշարը:

432. Գրքի լերեսը միջին հաշվով 2500 տառից է բաղկացած: Տպագրական թերթը կամ մամուլը 16 լերես ունի. տպագրական մամուլը քանի տառից է կազմված:

433. Հաշվեք ձեր գիրքը քանի՞ տպագրական մամուլ ունի և քանի՞ տառից է կազմված:

434. Գրաշարն որական շարում է 10,000 տառ. մի տպագրական մամուլը քանի՞ որում կշարի 1 գրաշարը:

435. Տպագրական մեքենաները մի ժամում տպում են 3000 մինչև 48000 տպագրական մամուլ: Մի ժամում 30000 տպագրական մամուլ տպագրող մեքենան 8 մամուլից բաղկացած գրքից քանի՞ որինակ կապի, լեթե անընդհատ աշխատի 24 ժամ:

Տպագրական մեքենա:

436. Այցելեք ձեր դպրոցին մտաիկ գտնվող տպարանը, թվական աեղեկություններ հավաքեք և խնդիրներ կազմեք:

437. Տեքստիլ գործարանում հյուսվածեղենի սուլայելը բանվորական առաջարկների հետևանքով եժանացավ և գործարանը խնայողութուն ունեցավ ամսական 25180 ուրբլի: Քանի՞ ուրբլու խնայողութուն կունենա գործարանը $\frac{1}{2}$ տարում, 1 տարում:

438. Գործարանում աշխատանքի պաշտպանության հանձնաժողովը 1 տարվա ընթացքում աշխատանքն անվտանգ դարձնելու, որափոխման համար ծախսեց 12000 ուրբլի, իսկ առողջության պահպանման հանձնաժողովը սանատորիաներ ուղարկեց 36 բանվորի, յուրաքանչյուրի համար ծախսելով 150 ուրբլի և հանգստյան սեներ՝ 60 բանվորի՝ յուրաքանչյուրի համար ծախսելով 87 ուրբլի: Սանատորիաների և հանգստյան սեների համար ծախսված գումարի $\frac{3}{4}$

մասը ստացան սոցալից: Քանի՞ ուրբլի ծախսեցին 1 տարվա ընթացքում այդ հանձնաժողովները:

439. Գյուղատնտեսական տուրք մի ուայնում պիտի գանձվեր 51400 ուրբլի, այդ գումարի 0,36 մասը ծախսվելու լե տեղական կարիքների համար (ուայնի նոր դպրոցական շենքերի, հիվանդանոցների կառուցման): Ի՞նչքան է ծախսվելու տեղական կարիքների համար:

ԲԱԶՄԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՑԵՐԿԱՆԻՇ ԹՎԻ ՎԲՍ.

$$11562 : 47 = (9400 : 47) + (1880 : 47) + (282 : 47)$$

Թիվը բաժանված է 3 տնայիսի թվերի, վորոնք հեշտությամբ բաժանվում են 47-ի վրա:

11562	47	11562	47
9400	200 + 40 + 6 = 246 կարճ	94	246
2162		216	
1880		188	
282		282	
282		282	

440. Կարճ ձևով վճռելով այս որինակները՝ ասեք այն թվերը, վոր ստացվում են բաժանելին հեշտ բաժանվող թվերի վերածելուց:

1054 : 62	3894 : 59	17214 : 57	5145 : 35
4891 : 73	33390 : 66	20703 : 67	46850 : 25
6188 : 91	43344 : 86	23716 : 77	205058 : 97
4446 : 78	17640 : 35	13860 : 45	227070 : 18

441. Վճռելով այս որինակները՝ ստուգեք ստացված թվերը բազմապատկման միջոցով:

7488 : 36	7904 : 26	33330 : 66	93660 : 84
7733 : 37	14736 : 48	43500 : 75	162393 : 19
11799 : 57	11016 : 36	570000 : 75	59400 : 27
11948 : 58	14640 : 48	74880 : 96	15865 : 95

442. 3 վագոնում տեղավորված էր 49446 կիլոգրամ հատիկ. յուրաքանչյուր պարկում 82 կիլոգրամ: Քանի՞ պարկ էր ամբողջ հատիկը և յուրաքանչյուր վագոնում քանի՞սն էր տեղավորված:

443. Կոմունարում 1 հեկտար հողի մշակումը մեքենայով կատարելուց, մարդը ծախսում էր 18 ժամ, իսկ մանր անհատական անտեսության մեջ՝ 432 ժամով ավելի: Մանր անհատական անտեսության մեջ մարդը քանի՞ անգամ ավելի աշխատանք է թափում:

444. Յերևանի կարբիդի գործարանը վորոշել էր 1932 թվին մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխության 15-րդ տարեդարձը 3000 տոնն կարբիդ տար Ապրիլին ավեց 306 տոնն: Ի՞նչքանով գերակատարեց ամսական պլանը:

445. Բազլի նավթահանքերը 1932 թ. մալխի առաջին 15-որյակում արտադրեցին 506250 տոնն նավթ, իսկ միայն մալխի 19-ին՝ 34137 տոնն: Մալխի 19-ին ի՞նչքան ավելի արտադրվեց առաջին 15-որյակի որվա միջին արտադրանքից:

ԹՎԵՐԻ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒՄԸ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎՈՎ.

$$1243 \times 134 = (1243 \times 100) + (1243 \times 30) + (1243 \times 4) \text{ կամ}$$

$$\begin{array}{r} 1243 \\ \times 134 \\ \hline 4972 \\ + 3729 \\ \hline 166562 \end{array}$$

Նայելով այս որինակներին՝ ասեք թե չեռանիչ թվով ինչպես ենք բազմապատկում:

446.

1242 × 325	1345 × 325	7342 × 162	727 × 445
924 × 248	1016 × 216	665 × 347	6765 × 131
1416 × 515	1396 × 121	372 × 865	4815 × 219
2532 × 110	4245 × 230	7312 × 160	1376 × 370
2234 × 313	2480 × 156	3208 × 127	376 × 965
2342 × 212	1173 × 412	6512 × 112	248 × 869

447. Մի քաղաքում սպառում էին տարեկան 138000 կիլոգրամ միս, վորի $\frac{1}{4}$ մասը կազմում է վոսկրը: Յուրաքանչյուր 100 կիլոգրամ վոսկրին վճարում են 45 ուրբլի: Վճրքան գումարի վոսկր է ստացվում:

448. 100 կիլոգրամ վոսկրից ստացվում է 60 կիլոգրամ վոսկրի ալյուր, վորը համարվում է ամենալավ պարարտանյութերից մեկը: Քաղաքի սպառած մսից ստացված վոսկրից ի՞նչքան վոսկրի ալյուր կստացվի:

449. III և IV թմբի աշակերտները սոց-մրցման պայմանագիր

կնքեցին. III-րդ խումբը պիտի հավաքեր 200 կիլոգրամ վոսկր, իսկ IV խումբը՝ գրանից 50-ով ավելի: IV-րդ խումբը վորոշված ժամանակամիջոցում հավաքեց ու հանձնեց 300 կիլոգրամ վոսկր, վոր 2 անգամ ավելի չէր III-րդ խմբի հավաքածից: Ի՞նչքանով գերակատարեց վոսկրի հավաքման կամպանիան IV-րդ խումբը և ի՞նչքանով թերակատարեց III-րդ խումբը:

450. Մի ուսյունում մինչև համատարած կուրսավարումը 16640 հեկտար կտր, վորը բաժանված էր սահմաններով մանր հողամասերի. սահմաններով բաժանված լինելու հետևանքով հողի մեկ քառակուսի մասը կորչում էր սահմանագծերի վրա. յուրաքանչյուր լեկտարում ցանում էլին 150 կիլոգրամ և բերք ստանում էլին միջին հաշվով 1—9: Ի՞նչքան հացահատիկ էլին կորցնում այդ ուսյունում հողամասերի սահմանագծերի պատճառով:

451. Կոմունայում աշխատավորն աշխատում է տարեկան 270 որ, որական 8 ժամ, իսկ մենատանտեսը՝ 250 որ, որական 12 ժամ: Մենատանտեսը տարեկան քանի՞ ժամ ավելի չէ աշխատում քան կոմունայի աշխատավորը:

452. Լավ կաթնատու կովը տալիս է միջին հաշվով որական 12 լիտր կաթ, միջակը՝ 8 լիտր, իսկ վատը՝ 3 լիտր: Տարեկան քանի՞ լիտր կաթ կտա դրանցից յուրաքանչյուրը, լեթե կթվելու ժամանակամիջոցը հաշվենք 315 որ:

453. Կորոնատու թլուսնը կոնարակաացիա կնքեց, վորի համաձայն կոոպերացիային պիտի հանձներ 255 ցենտներ կաթ. ցենտները 22 ուրբլով. գոմ կառուցելու համար ստացավ 1500 ուրբլի ներքև 22 ուրբլով, 50 ցենտներ թիթեղ, ցենտները 14 ուրբլի 50 կոկանխիկ դրամով, 50 ցենտներ թիթեղ, ցենտները 14 ուրբլի 50 կոպեկով, 360 ուրբլու ապակի և կովերի համար՝ 125 ցենտներ քուսպ, ցենտները 9 ուրբլով: Ի՞նչքան էր մնում ստանալու վերջնական հաշվի ժամանակ:

ԲԱԶՄԱՆԻՇ ԹՎԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԻ ՎՐԱ.

$$\begin{array}{r} 4544 : 284 \\ \hline 284 \quad | \quad 284 \\ \hline 1704 \\ \hline 1704 \\ \hline \end{array}$$

454. Բաժանեք գրավոր:

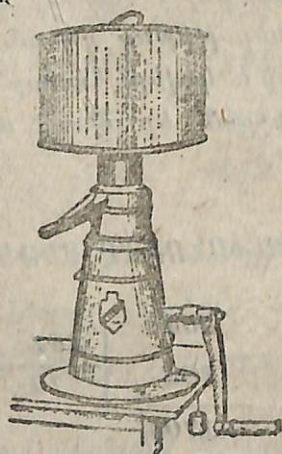
35504 : 634	1338 : 223	3752 : 469
48818 : 634	2272 : 284	7271 : 567
52026 : 667	3344 : 418	107625 : 875
46784 : 544	2544 : 424	210410 : 794

455. «Արարատ» տրեստի 3-րդ խաղողագործական խորհարն-տեսութիւնը բռնում է 3510 հեկտար տարածութիւն: Յերևանի մոտով անցնող ղոնրի շրանցքի աշխատանքներն ավարտվելուց ալ տարածութիւնը հնարավոր կլինի 5 անգամ ավելացնել: Քանի՞ հեկտարով կավելանա խորհանտեսութեան հողերի տարածութիւնը:

456. Այդ տնտեսութեան մեջ 1 հեկտար խաղողանոցի տնկումը ձեռքով նստում է 1554 ուրբի, իսկ ելեկտրովարի միջոցով՝ 111 ուրբի: Ելեկտրովարով տնկելը քանի՞ անգամ է եժան նստում ձեռքով տնկելուց:

457. Կաթնատնտեսական կոլտնտեսութիւնն ունի 520 կով. լուրաքանչյուր կովի տարեկան կթի 1184 լիտր կաթից հասարակ միջոցներով լուր ելին ստանում: Յուրաքանչյուր 128 լիտրից ստացվում էր 4 կիլոգրամ լուր: Տարեկան ի՞նչքան լուր էր ստացվում 520 կովի կաթից:

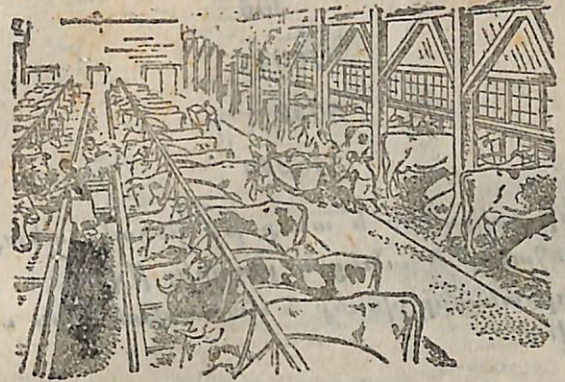
458. Կոլտնտեսութիւնը գլուղատնտեսի խորհրդով զնեց սեպարատոր և լուղահան խնոցի ու հիմնեց լուղի արտադրութեան գործարան: Շնորհիվ սեպարատորի և լուղահան խնոցու, 256 լիտր կա-

Սեպարատոր:

թից ստացվում էր 12 կիլոգրամ լուր: Գործարան հիմնելուց հետո 520 կովից կոլտնտեսութիւնն ի՞նչքանով ավելի լուր էր ստանում:

459. Գլուղի 75 տնտեսութիւնն ունի 150 կով, վորոնցից լուրաքանչյուրը միջին հաշիով տարեկան տալիս էր 840 կիլոգրամ կաթ: Այդ տնտեսութիւնները միանալով՝ կազմեցին կաթնատնտեսական կոլտնտեսութիւն, կառուցեցին կովերի համար ընդհանուր՝ որինակելի գոմ և սկսեցին կանոնավոր խնամել կաթնատու կովերին:

Կոլտնտեսութեան որինակելի գոմ:

Գովերն ընդհանուր գոմում խնամելուց ավելացավ կաթնատնտեսութիւնը լուրաքանչյուր կով տալիս էր տարեկան միջին հաշիով 2950 կիլոգրամ կաթ: Ի՞նչքանով ավելի կաթ էր ստանում կոլտնտեսութիւնը:

460. Մի կով մինչև ընդհանուր գոմ տեղափոխելը տարեկան տալիս էր 875 կիլոգրամ կաթ, իսկ ընդհանուր գոմ տեղափոխելուց և կանոնավոր խնամելուց հետո տալիս էր 2625 կիլոգրամով ավելի: Քանի՞ անգամ ավելացավ ալը կովի կաթնատնտեսութիւնը:

461. 1932 թ. Զանգեզուրի լեռնաշղթայից փրկված վայրերում կառուցվում են 12 որինակելի գոմ. գրանցից 2-ը՝ 150-ական առնասունի, համար 1-ը՝ 200 առնասունի, իսկ մնացածներից լուրաքանչյուրը՝ 100-ական առնասունի համար: 12 գոմը քանի՞ անասուն պիտի տեղափորեն:

462. Հայաստանի շրջաններից մեկում կար 1218 անգրագետ. 1932 թ. ամառվա ընթացքում վերացրին 406 մարդու անգրագիտութիւն. վեր մասն ելին կազմում իրենց անգրագիտութիւնը վերացնողները և քանի՞սի անգրագիտութիւնը պիտի վերացվեր ալը շրջանում՝ 1932 թվի աշնանը:

ԲԱԶՄԱՊՈՏԿՈՒՄ ՄԵՋ ՏԵՂԸ Օ ՈՒՆԵՑՈՂ ՅԵՎ Օ-ՈՎ ՎԵՐՋԱՑՈՂ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎՈՎ.

$$\begin{array}{r}
 2674 \times 306 \\
 \times 2674 \\
 \hline
 306 \\
 16044 \\
 + 8022 \\
 \hline
 818244
 \end{array}$$

Նախք վերևի որինակին և ասեք թե ինչպես պետք է բազմապատկել թիվը՝ մեջտեղը Օ ունեցող յեռանիչ թվով:

463. Այս որինակները վճռեք և պատասխաններն ստուգեք բաժանման միջոցով:

1416 × 504	735 × 405	372 × 305	810 × 702
2342 × 403	824 × 307	3614 × 108	2900 × 309
2238 × 308	428 × 206	2718 × 106	1512 × 407
1304 × 105	916 × 704	6175 × 102	1004 × 509

$$\begin{array}{r}
 1345 \times 230 \\
 \times 1345 \\
 \hline
 230 \\
 4035 \\
 + 2690 \\
 \hline
 309350
 \end{array}$$

Նախևերջ վերևի որինակին՝ ասեք թե ինչպես պետք է բազմապատկել Օ-ով վերջացող յեռանիչ թվով:

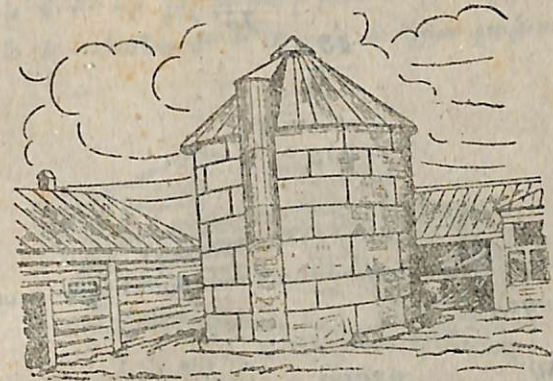
464.

727 × 420	1268 × 310	1435 × 150	765 × 810
345 × 230	2007 × 450	1500 × 250	1209 × 220
442 × 720	1456 × 370	3015 × 310	1900 × 350
625 × 670	1503 × 560	1127 × 110	2073 × 260

465. Կոլանտեսությունն ուներ 105 հեկտար բանջարանոց և 108 հեկտար մարգագետին. 1 հեկտար բանջարանոցից ստացվում

եր 80 ցենտներ կանաչ, իսկ մեկ հեկտար մարգագետնից՝ 20 ցենտներ խոտ. քանի՞ ցենտներ սիրտ կարելի է պատրաստել այդ տարածութունից ստացված կանաչից և խոտից:

Կովին տարեկան անհրաժեշտ է 30 ցենտներ սիրտ. քանի՞ կովի կրավարորի պատրաստած սիրտը:

Սիրտի աշտարակ:

466. Կոլանտեսությունն ուներ 708 հեկտար մարգագետին. մի հեկտարից միջին հաշվով ստացվում էր 12 ցենտներ խոտ. մի կովին տարեկան տրվում էր 20 ցենտներ խոտ. կոլանտեսությունն ուներ 406 կով: Տարեկան ի՞նչքան խոտ էր ավելանում:

467. Կովի կենդանի քաշն իմանալու համար վերցրեք — սանտիմետրանոց ժապավենով չափեք նրա մեջքը՝ սկսած պոչի արմատից մինչև աջտեղ, վորտեղ վերջանում է մեջքն ու սկսվում է վիզը և իրանի շրջապատը՝ առաջին վորտեղի մոտից. ստացված թվերը բազմապատկեք միմյանցով և ինչ վեր ստանաք, բաժանեք 50-ի ու կտոացվի կովի կենդանի քաշը՝ հաշված կիրոգրամներով:

Կովի կենդանի քաշը վորոշելը:

468. Կովի մեջքի լերկորութունը 120 սանտիմետր է, իրանը՝ 205 սանտիմետր. հաշվեք նրա կենդանի քաշը:

469. Նույն ձևով չափեք ու վորոշեք կոլանտեսության կովերի կենդանի քաշը և կազմեք աղյուսակ՝ հաշորդ տարին համեմատելու համար:

ԲԱԺԱՆՈՒՄ Օ.ՈՎ ՎԵՐՉԱՑՈՂ ՅԵՌԱՆԻՇ ԹՎԻ ՎՐԱ.

$$6450 : 430 = (6450 : 10) : 43$$

6450	430
— 43	15
215	
— 215	
0	

470. Բաժանեք և ստացված պատասխաններն ստուգեք բազմապատկման միջոցով:

457500 : 750	93600 : 450	139840 : 460
186000 : 750	32400 : 810	90000 : 180
120640 : 580	352600 : 430	96000 : 240
1000000 : 250	1000000 : 125	1000000 : 625

471. Տնտեսագործ-դարբինն որական 3 մետաղե փոցխ եր պատրաստում հատը 1 ուռբլի 60 կոպեկ արժողությաք, իսկ մետաղագործ բանվորը գործարանում պատրաստում է որական 38 ուռբլի 40 կոպեկ արժողության իրեր: Քանի անգամ բանվորի աշխատանքի արտադրողականությունը բարձր է քան տնտեսագործինը:

472. Չափի արագությունը մի վայրկյանում 330 մետր է. մեզնից հետո՝ 4 կիլոմետր 950 մետրի վրա լեթե թնդանոթ կրակեն քանի վայրկյանից հետո կլսենք ձայնը:

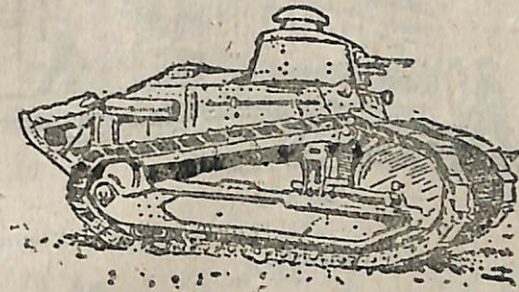
Թնդանոթ.

473. Լավ քողարկված չլինելու հետևանքով, գիշերը թշնամու թնդանոթի փողից դուրս լեկող կրակը նկատվելուց $\frac{1}{2}$ րոպե անց լավեց նրա ձայնը: Ի՞նչ հեռավորությունից էր կրակ բաց արել թշնամու թնդանոթը:

474. Կայծակը փայլատակելուց 10 վայրկյան անց լավեց վորոտը. կարող եք ասել, թե ի՞նչ հեռավորություն վրա փայլատակեց կայծակը:

475. Տանկը կշռում է 6 տոնն 900 կիլոգրամ, իսկ քառանիվ սալը՝ 575 կիլոգրամ: Տանկը քանի՞ անգամ ավելի չե քաշում սալից:

476. Տանկը 4 մետր լերկարություն և դրանից 2,25 մետր պակաս լայնություն է ունենում: Ի՞նչքան է նրա լայնությունը:

Տանկ:

477. Տանկը կարող է անցնել 0,7 մետր խորություն ունեցող գետով և դրանից 1,5 մետրով ավելի լայնություն ունեցող՝ ջրանցքների, առուների, փոսերի վրայից: Ի՞նչ լայնություն վրայից կարող է անցնել:

Դասարանում հատակի վրա չափեք ու գծեք այն լայնությունը, վորի վրայից կարող է անցնել տանկը: Դուք մեջ ցույց տվեք այն խորությունը, վոր անցնում է տանկը: Հատակի վրա գծեք այն մակերեսը, վոր բռնում է տանկը:

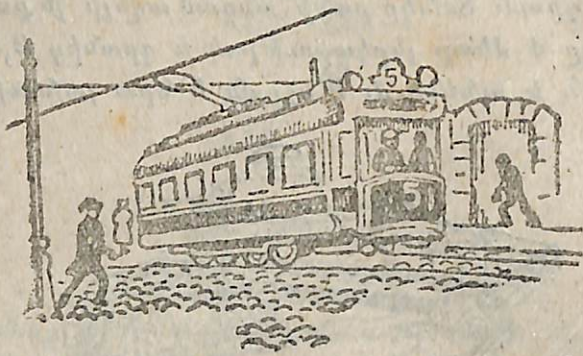
478. 1932 թվին Յերևանում կառուցվելու լե մի գործարան-խոհանոց, վոր որական տալու լե 20000 ճաշ և մեկն էլ՝ Ալլահվերդում, վոր որական տալու լե $1\frac{1}{2}$ անգամ ավելի ճաշ: Որական քանի՞ ճաշ է տալու Ալլահվերդու գործարան խոհանոցը:

479. Ալլահվերդու գործարան-խոհանոցի վրա ծախսվելու լե 350000 ուռբլի, իսկ Յերևանի՝ 2 անգամ պակաս: Ի՞նչքան է ծախսվելու Յերևանի գործարան-խոհանոցի վրա:

480. Մարդը վոտով 2 րոպեյում անցնում է 80 մետր, իսկ արամվալը՝ 120 մետրով ավելի: Յերևանի կայարանից մինչև համալսարանական թաղամասը 4 կիլոմետր է: Քանի՞ րոպեյում մարդը վոտով կարող է հասնել համալսարանական թաղամասը և քանի՞ րոպեյում պիտի հասնի կառուցվող արամվալը, լեթե անընդհատ գնալու լինեն:

Քանի՞ ժամով արամվալը շուտ կհասնի:

481. Տրամվայի վազոնում նստելու տեղ լինում է 24, իսկ կանգնելու վազոնի ներսում՝ 10 և վազոնի առջևի և հետևի հրապարակներում՝ 12 տեղ: Ընդամենը քանի՞ մարդ է տեղափոխվում մի վազոնում:

Տրամվայ:

Տրամվայն ունենում է 1 կամ 2 իրար կցված վազոն. կցված վազոններով քանի՞ մարդ է տեղափոխվում:

ԲՍՐԴ ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ԹՎԵՐ.

5 մետր, 10 կիլոմետր, 3 կիլոգրամ, 6 ժամ, 37 կոպեկ սրանք պարզ անվանական թվեր են:

482. Դրեք մի քանի պարզ անվանական թվեր:

3 ուրբի 25 կոպեկ, 8 կիլոգրամ 350 գրամ, 2 մետր 65 սանտիմետր, 7 ժամ 30 րոպե. սրանք բարդ անվանական թվեր են:

483. Դրեք մի քանի բարդ անվանական թվեր:

484. Չափեք դասարանի լեքկարությունը, լաջնությունը, բարձրությունը. ի՞նչպիսի թվեր ստացաք:

485. Չափեք գրատախտակի, սեղանի մակերևութի լեքկարությունը, լաջնությունը. ի՞նչպիսի թվեր ստացաք:

3 մետր 25 սանտիմետրը քանի՞ սանտիմետր է:

Քանի՞ գրամ է 4 կիլոգրամ 250 գրամը:

$3 \text{ մ } 25 \text{ սմ} = (100 \times 3) \text{ սմ} + 25 \text{ սմ} = 325 \text{ սմ}$

Մենք կատարեցինք վերածում, այսինքն՝ մեծ չափն արտահայտեցինք փոքր չափով:

486. Վերածեք սանտիմետրի.

$3 \text{ մ } 25 \text{ սմ} \quad 8 \text{ մ } 9 \text{ սմ} \quad 4 \text{ դց } 5 \text{ սմ} \quad 20 \text{ մ}$

$4 \text{ մ } 75 \text{ սմ} \quad 9 \text{ մ } 8 \text{ սմ} \quad 3 \text{ դց } 8 \text{ սմ} \quad 1 \text{ կմ}$

Վերածեք մետրերի.

$7 \text{ կմ } 200 \text{ մ} \quad 3 \text{ կմ } 50 \text{ մ} \quad 7 \text{ կմ } 7 \text{ մ} \quad 12 \text{ կմ}$

$25 \text{ կմ } 350 \text{ մ} \quad 12 \text{ կմ } 60 \text{ մ} \quad 8 \text{ կմ } 8 \text{ մ} \quad 125 \text{ կմ}$

487. Վերածեք ժամերի.

$3 \text{ որ } 12 \text{ ժ} \quad 12 \text{ որ } 5 \text{ ժ} \quad 30 \text{ որ } 12 \text{ ժ} \quad 365 \text{ որ } 6 \text{ ժ}$

$15 \text{ որ } 15 \text{ ժ} \quad 18 \text{ որ } 10 \text{ ժ} \quad 105 \text{ որ } 6 \text{ ժ} \quad 182 \text{ որ } 15 \text{ ժ}$

Վերածեք րոպեների.

$3 \text{ ժ} \cdot 50 \text{ ր} \quad 16 \text{ ժ} \cdot 25 \text{ ր} \quad 1 \text{ որ } 5 \text{ ժ}$

$12 \text{ ժ} \cdot 40 \text{ ր} \quad 24 \text{ ժ} \quad 2 \text{ որ } 4 \text{ մ} \cdot 5 \text{ ր}$

488. Վերածեք կիլոգրամների.

$10 \text{ ց } 15 \text{ կգ} \quad 18 \text{ տ } 14 \text{ կգ} \quad 4 \text{ ց } 84 \text{ կգ}$

$27 \text{ ց } 6 \text{ կգ} \quad 30 \text{ տ } 75 \text{ կգ} \quad 4 \text{ տ } 84 \text{ կգ}$

489. Վերածեք կոպեկների.

$15 \text{ ո. } 65 \text{ կոպ.} \quad 129 \text{ ո. } 15 \text{ կոպ.} \quad 1256 \text{ ո. } 45 \text{ կոպ.}$

$7 \text{ ո. } 27 \text{ կոպ.} \quad 516 \text{ ո. } 37 \text{ կոպ.} \quad 7460 \text{ ո. } 18 \text{ կոպ.}$

490. Քիմիական մատիան արժե 25 կոպեկ, իսկ բառարանը՝ 10 ուրբի 25 կոպեկ: Քանի՞ անգամ բառարանը թանգ արժե մատիանից:

491. Տետրն արժե 2 կոպեկ, իսկ զիրքը՝ 1 ուրբի 15 կոպեկ: Քանի՞ անգամ տետրը պակաս արժե զիրքից:

$10 \text{ ր. } 25 \text{ կոպ.} : 25 \text{ կոպ.} = (100 \times 10) \text{ կոպ.} + 25 \text{ կոպ.} : 25 \text{ կոպ.} = 1025 \text{ կոպ.} : 25 \text{ կոպ.} = 41 \text{ (անգամ)}$

$1 \text{ ո. } 15 \text{ կոպ.} : 5 \text{ կոպ.} = 115 \text{ կոպ.} : 5 \text{ կոպ.} = 23 \text{ (անգամ)}$

492. Տախտակի լեքկարությունը 5 մետր 16 սանտիմետր էր. բաժանեցին 3 հավասար կտորների: Ի՞նչքան էր մի կտորի լեքկարությունը:

5 մ.	16 սմ	3	5 ո. 25 կոպ.	25
3		1մ.72 սմ	5 ո. = 500	21 կոպ.
2 մ. = 200 սմ			500 կոպ.	
	216 սմ		50	
	21		25	
	» 6		25	
	6		»	
	»			

493. Կատարեք բաժանում.

9 մ 92 սմ : 8	7 ժ. 5 ու. : 5	19 ու. 20 : 10
10 մ : 8	7 ժ. 40 ու. : 10	78 ու. 50 : 25
8 մ 75 սմ : 5	14 ժ. 30 ու. : 6	93 ու. : 75
8 մ : 5	15 ժ. 45 ու. : 7	139 ու. : 5
14 կգ 20 գ : 4	390 կմ : 12	249 կմ 375 մ : 55
641 կգ : 20	869 կմ : 25	873 մ 62 սմ : 22
324 ու : 5	1 տ 172 կգ : 16	3005 մ 20 սմ : 8
7 ց : 25	321 ու. 75 կգ : 25	1065 ու. 75 կգ : 25

6 մ 90 սմ : 1 մ 15 սմ = 690 սմ : 115 սմ
 90 ու. : 1 ու. 25 կոպ. = 9000 կ. : 125 կոպ.
 28 կգ 200 գ : 141 գ = 28200 գ : 141 գր

494. Կատարեք բաժանում.

4 մ 20 սմ : 1 մ 75 սմ	6 ժ. 20 ր. : 1 ժ. 35 ր.
5 մ 20 սմ : 65 սմ	11 ժ. 40 ր. : 1 ժ. 40 ր.
4 մ 40 սմ : 55 սմ	13 ժ. : 2 ժ. 10 ր.
22 ու. 50 կոպ. : 1 ու. 25 կ.	11 ժ. 40 ր. : 2 ժ. 20 ր.
1176 կմ 125 մ : 12 կմ 125 մ	5142 կգ 250 գ : 16 կգ 750 գ

105 ու. : 4 ր. 20 կոպ.
 15 կգ 480 գ : 1 կգ 720 գ
 2822 մ : 4 մ 25 սմ
 546 մ 25 սմ : 1 մ 25 սմ
 492 մ 40 սմ : 3 մ 60 սմ

495. 2000 մետրը քանի՞ կիլոմետր է.
 300 կգ քանի՞ ցենտներ է.
 50 կգ քանի՞ ցենտներ է.
 2000 կգ քանի՞ տոնն է.
 120 ր. քանի՞ ժամ է.
 300 սմ քանի՞ մետր է.
 2000 մ : 1000 մ = 2 (կմ)
 2000 մետրը 2 կիլոմետր է.

Այստեղ կատարեցինք անդրադարձում, այսինքն՝ փոքր չափն արտահայտեցինք մեծ չափով:
 496. 5 գիրք գնեցին հատը 5 ու. 45 կոպեկով: Վերջին վճարեցին:

1 ու. 45 կ.	2 ու. 75 կոպ.	8 մ 35 սմ
× 5	× 4	× 7
5 ու. 225 կ.	8 ու. 300 կոպ.	56 մ 245 սմ
2 ու. — → 25 կ.	11 ու. —	58 մ 45 սմ
7 ու. 25 կ.		

497. Բազմապատկեք և ապա անդրադարձում կատարեք.

1 մ 25 սմ × 4	45 ու. × 5	208 կգ × 9	54 գ × 9
1 մ 75 սմ × 7	2 ժ. 35 ր. × 6	4 կգ 160 գ × 9	
1 ու. 40 կոպ. × 5	2 ժ. 30 ր. × 6	75 կմ 250 × 5	
2 ու. 75 կոպ. × 3	19 հլ 25 լ × 3	112 ու. 38 կոպ. × 7	
26 ու. 25 կոպ. × 8	38 կգ 12 գ × 6	75 մ 25 սմ × 4	
248 ու. 75 կոպ. × 36	6 կմ 250 մ × 24	208 կգ 425 գ × 72	

498. Յերկաթե վառարանի պատրաստելը գործարանին նստում է 37 ու. 80 կոպ. դրա $\frac{1}{2}$ ծախսվում է նյութերի վրա, $\frac{1}{3}$ աշխատավարձ է արվում, $\frac{1}{30}$ ծախսվում է վառելիքի վրա: Ի՞նչքան աշխատավարձ է արվում մի վառարան պատրաստելու համար, ի՞նչքան է ծախսվում նյութերի և վառելիքի վրա ու ի՞նչքան է մնացած ծախսերը:

499. Վառարանը ծախելուց գործարանը վերադիր վճար է վերցնում արժեքի $\frac{1}{10}$ -ի չափով: Վերջինով է ծախվում վառարանը:

500. Հազուստը դերձակին կարելի է աշխույժ նստում է

3 մ կտոր	մետրը 13 ու. 40 կոպ.
3 մ աստառ	» 2 ու. 50 կոպ.
$\frac{7}{10}$ մ քաթան	» 1 ու. 50 կոպ.
20 կոճակ	հատը — 12 կոպ.
Կարելի	35 ու. —

Վերջին եր նստում հազուստը:

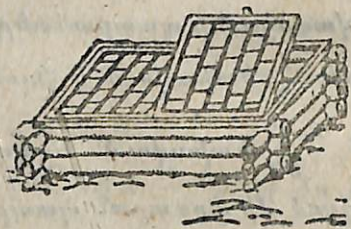
501. Նուրն հագուստը կարի գործարանում կարելուց նստում է.

$2\frac{3}{4}$ մ կտոր	մետրը 9 ո.	—
$2\frac{1}{2}$ մ աստառ	» 2 ո.	—
$\frac{1}{2}$ մ քաթան	» 1 ո.	—
20 կոճակ	հասը —	9 կոպ.
Աշխատավարձ	14 ո.	45 կոպ.

Վերջանով պակաս է նստում գործարանում կարել տալուց:

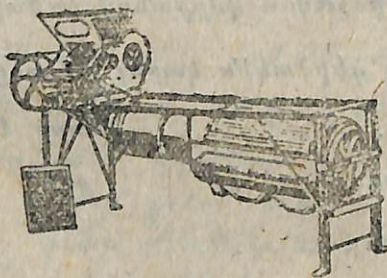
502. Տնայնագործ շուրճակը կարող է գործել որական 5 մ կտորեղեն՝ 35 սմ լայնությամբ, իսկ տեքստիլ գործարանի բանվորուհին որական գործում է 75 մ կտորեղեն՝ 70 սմ լայնությամբ. Քանի՞ անգամ ավելի չէ գործում որական բանվորուհին տնայնագործ-շուրճակից:

503. Ձերմոցն ունի 2 շրջանակ, վորոնցից յուրաքանչյուրի յերկարությունը 18 դց, իսկ լայնությունը՝ 10 դց: Քանի՞ քառակուսի դց մակերես ունի Ղերմոցը:

Ձերմոց:

504. Սերմագտիչ մեքենան որական 20 ց սերմ է գտում: Մի

Սերմագտիչ:

ամսում գտած սերմով քանի՞ հեկտար կարելի չէ ցանել, չեթե մի հեկտարի համար պահանջվում է 150 կգ սերմ:

505. Մարդու որական անհրաժեշտ է 200 գրամ կաթ. լավ կովը տալիս է տարեկան 2920 կգ կաթ: Մի կովի տված կաթը քանի՞ մարդու կենսիքի մի ամբողջ տարի:

506. Կովին որական տալիս են.

20 կգ սիրս	կիրոգրամը 2 կոպ.
4 կգ խոտ	» 5 կոպ.
3 կգ 500 գ հարդ	» 2 կոպ.
1 կգ 500 գ թեփ	» 6 կոպ.
1 կգ 500 գ քուսպ	» 6 կոպ.

Հաշվեք որական ի՞նչքան է ծախսվում կուրսնտեսություն մեջ մի կովի վրա:

507. Կովը տալիս է որական 12 լիտր կաթ, լիտրը 25 կոպեկ: Որական ինչքան չեկամուտ է բերում մի կովը:

508. Ճաշարանն ուներ 15 մայր խոզ, վորոնցից յուրաքանչյուրը գարնանը տալիս էր միջին հաշվով 10 խոճկոր: Մի տարեկան խոճկորից ստացվում է 60 կգ 500 գ միս: Մի տարվա ընթացքում 15 մայր խոզերի մի սերնդից քանի՞ կիրոգրամ միս կստանա ճաշարանը:

509. Մի տարեկան արջաուր տալիս է 90 կիրոգրամ միս: Խոզի մի տարվա սերնդից ի՞նչքանով ավելի միս կստացվի քան կովի:

510. 1932 թվի գարնանը Հայաստանում ցանվելու չէ 8650 հեկտար բազմամյա խոտ, դրանից 2700-ով ավելի միամյա է վերջինիցս 6850-ով պակաս սիրսույին կուրսուբաներ: Քանի՞ հեկտար է ցանվելու յուրաքանչյուրից:

Կազմեք դիագրամ. իմացեք ձեր շրջանում յուրաքանչյուրից ի՞նչքան է ցանվել:

511. Հողժողկոմտարի պլանի համաձայն, բանջարաբուծական կուրսուբաներ 1932 թվին Հայաստանում ցանվելու չեն 6300 հեկտար, իսկ 1933 թվին այդ տարածությունը հասցվելու չէ 8000 հեկտարի: Քանի՞ հեկտարով է ավելանալու:

Իմացեք ձեր շրջանում ի՞նչքան է ցանվել 1932 թվին և ի՞նչքան պիտի ցանվի 1933 թվին:

512. Ի՞նչի համար պետք է պաշարի Սորհրդարկն Հայաստանը 1932 թվին:

Պղինձ արտադրել	5000 տոնն
Պեմզա »	355000 »
Կարբիդ »	3300 »
Կիր »	57000 »
Գած »	35000 »
Մանվածք »	2700 »
Բամբակ ցանել	30500 հեկտար
Ծխախոտ »	3000 »
Շաքարի ճակնդեղ ցանել	1000 »
Պողատու ալգի անկել	2300 »
Սազողի ալգի »	1300 »
Սորանաեսուլթ. կովերի թիվը հասցնել 16000 գլխի	
» վոչխարների » 60000 »	
Անգրագիտութունը վերացնել	218000 հոգու:

Ոգաազսրծեք այս թվական ավյալները և ինքնուրույն խնդիրներ կազմեք:

Ուսուցչի ոգնությամբ հետևելով թերթերին պարզեք, թե ինչպես է կատարվել այս պլանը:

513. 1932 թվին Անգրկովկասում ցանվելու յե 285000 հեկտար, բամբակ, վորից վրաստանում՝ 28000 հեկտար, հայաստանում՝ 30500 հեկտար, իսկ մնացած՝ Ադրբեջանում: Գանի հեկտար է ցանվելու Ադրբեջանում:

Տ Ո Կ Ո Ս

514. Մետրի վրա ցույց տվեք, թե սանտիմետրը մետրի վոր մասն է:

515. Տետրում գծեք մետրի մեկ հարյուրերորդ մասը, ի՞նչ յերկարության է դա:

516. Հաշվեք 100-ի 0,05 մասը:

517. Հաշվեք 200- 0,05 մասը, 0,01 և 0,10 մասը. թվի հարյուրերորդ մասը կոչվում է տկոս. սակոս կարճ գրվում է այսպես $\frac{\circ}{\circ}$:

518. 100-ի $5\frac{\circ}{\circ}$ -ը գտնելու համար, նախ հարյուրը կրտաւենք 100-ի, վոր գտնենք մի $\frac{\circ}{\circ}$ -ը, կսասանք $1,5\frac{\circ}{\circ}$ -ը կլինի $1 \times 5 = 5$ -ի:

Որեմն՝ 100-ի $5\frac{\circ}{\circ}$ -ը հավասար է 5-ի:

519. Գտեք 100-ի $10\frac{\circ}{\circ}$ -ը, $25\frac{\circ}{\circ}$, $50\frac{\circ}{\circ}$ և $100\frac{\circ}{\circ}$:

520. Գտեք 300-ի $5\frac{\circ}{\circ}$ -ը, $15\frac{\circ}{\circ}$ -ը, և $20\frac{\circ}{\circ}$ -ը:

521. Գտեք 200-ի $30\frac{\circ}{\circ}$ -ը, $45\frac{\circ}{\circ}$ և $75\frac{\circ}{\circ}$ -ը:

522. Գտեք 500-ի $100\frac{\circ}{\circ}$ -ը, $50\frac{\circ}{\circ}$ և $10\frac{\circ}{\circ}$ -ը:

523. Դպրոցում սովորում էին 200 աշակերտ, վորի $55\frac{\circ}{\circ}$ -ը աղջիկ էր. աշակերտութունից քանիսն էր աղջիկ և քանիսը աղա:

524. Այգին շրելու համար 400 մետր առու պիտի փորելին, վորի $75\frac{\circ}{\circ}$ -ն արդեն պատրաստ էր. վոր մաս էր մնում փորելու:

525. Գտեք, 600-ի $50\frac{\circ}{\circ}$ -ը վորքան կլինի: 600-ի $50\frac{\circ}{\circ}$ -ը հավասար է 300-ի: Այժմ հաշվեք՝ 300-ը 600-ի վոր մասն է:

Կնշանակի 600-ի $50\frac{\circ}{\circ}$ -ը հավասար է 600-ի $\frac{1}{2}$ -ին:

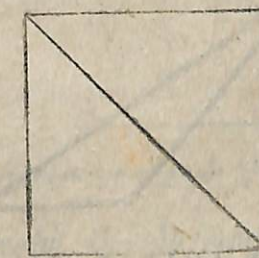
526. Դասարանում 30 աշակերտ կա, վորոնց $\frac{1}{2}$ -ը աղջիկ է, վոր $\frac{\circ}{\circ}$ -ն է աղջիկ և վոր՝ աղա:

527. Դպրոցի աշխույր յուր ունեցած 200 ու. $75\frac{\circ}{\circ}$ -ով նոր ապրանք գնեց: Հաշվեք, թե քանի ուր. ապրանք գնեց, և ծախսված փողը ամբողջ գումարի վոր մասն է կազմում:

528. Նույն ձևով վորոշեք, թե $25\frac{\circ}{\circ}$ -ը և $100\frac{\circ}{\circ}$ -ը թվի վոր մասն է:

Յ Ե Ռ Ա Ն Կ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

529. Գծադրեք մի քառակուսի, վորի կողմը լինի 5 սանտիմետր:

Կիսեք այդ քառակուսին այնպես, ինչպես նկարումը: Ստացվեց 2 յեռանկյուն:

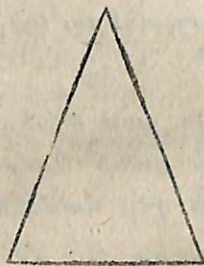
530. Հաշվեք, քանի անկյուն և քանի կողմ ունի յեռանկյունը: Այդ կողմերից քանիսն են յրար հավասար, չափեք: Ինչպիսի անկյուններ ունի յեռանկյունը, վոր անկյունն է ուղիղ և վորը՝ սուր:

Այն յեռանկյունը, վոր ունի ուղիղ անկյուն, կոչվում է ուղղանկյուն յեռանկյուն:

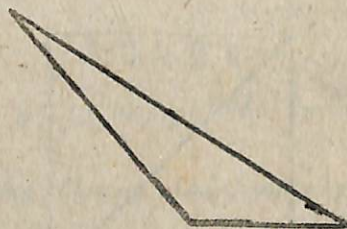
Ուղղանկյուն յեռանկյուն:

531. Գծեք մի յեռանկյուն, վոր բոլոր անկյունները լինին սուր:

Սուրանկյուն յեռանկյուն:

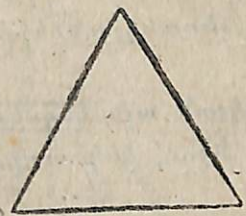
532. Գծեք մի յեռանկյուն, վոր ունենա բութ անկյուն:

Բութանկյուն յեռանկյուն:

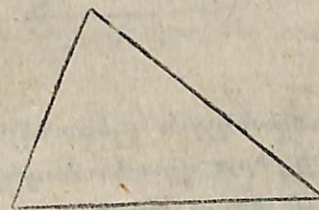
533. Թղթից կտրեք մի բութանկյուն յեռանկյուն: Այդ յեռանկյունը կտրելով դարձրեք, նախ՝ ուղղանկյուն, ապա՝ սուր անկյուն յեռանկյուն:

534. Գծեք մի յեռանկյուն, վորի բոլոր կողմերը հավասար լինին իրար: Այդպիսի յեռանկյունը կոչվում է հավասարակողմ:

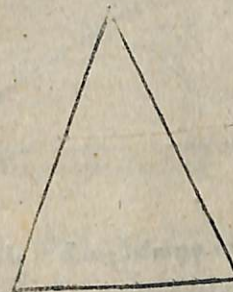
Հավասարակողմ յեռանկյուն:

535. Գծեք մի յեռանկյուն, վորի կողմերն անհավասար լինին: Դա կոչվում է անհավասարակողմ:

Անհավասարակողմ յեռանկյուն:

536. Գծեք մի յեռանկյուն, վորի 2 կողմերը հավասար լինին իրար: Դա կոչվում է հավասարաթուն:

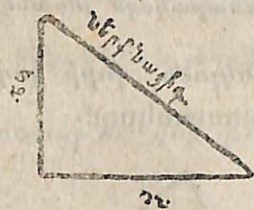
Հավասարաթուն յեռանկյուն:

537. Թղթից կտրեք մի—մի ախպիսի յեռանկյուն, վոր լինին ուղղանկյուն, սուրանկյուն, բութանկյուն, հավասարակողմ, անհավասարակողմ, հավասարաթուն:

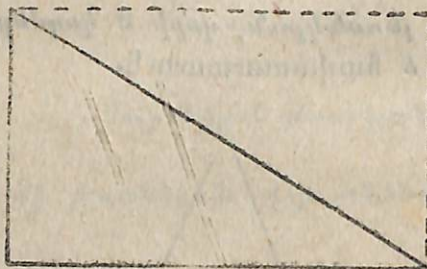
538. Թղթից կտրեք մի ուղղանկյուն՝ 5 սմ յերկարության և 3 սմ լայնության: Հակադիր անկյուններով կիսեք այդ ուղղանկյուն թուղթը: Ընչպիսի յեռանկյուններ ստացվեցին: Հավասար են իրար այդ յեռանկյունները, թե՛ վրջ, շափեք և ստուգեք:

539. Ուղղանկյունը 6 սմ լայնություն ունի և 4 սմ բարձրություն: Քանի քառ. մետր մակերես ունի այդ ուղղանկյունը: Կիսեր այդ ուղղանկյունը, վոր դառնա 2 ուղղանկյուն յեռանկյուն: Քանի քառ. սանտիմետր և այդ յեռանկյուններից յուրաքանչյուրի մակերեսը:

Ուղղանկյուն յեռանկյան այն կողմերը, վորոնք ուղիղ անկյուն են կազմում, կոչվում են եջե, իսկ ուղիղ անկյան դիմաց գտնվող կողմը՝ նեբնանիգ:

540. Գծեք մի ուղղանկյուն յեռանկյուն, վորի մի եջը լինի 5 սմ, իսկ մյուսը՝ 4 սմ: Դրա վրա կառուցեք մի ուղղանկյուն, ինչպես ներքևի գծագիրն և ցույց տալիս:

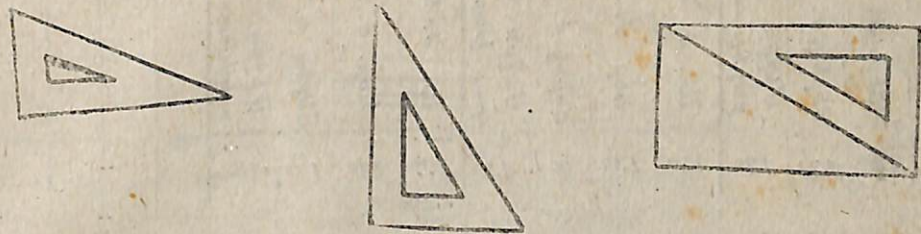
Ինչքան կլինի այս ուղղանկյուն մակերեսը: Ինչքան կլինի այդ ուղղանկյուն յեռանկյուններից յուրաքանչյուրի մակերեսը:

541. Մի ուղղանկյուն յեռանկյան եջերից մեկը 6 սմ է, մյուսը՝ 8 սմ: Վճրքան կլինի այդ յեռանկյուն մակերեսը:

Լուծում՝ $6 \times 8 = 48$ քառ. սմ ուղղանկյուն մակերեսն է:
40 սմ: $2 = 24$ քառ. սմ - ուղղանկյուն յեռանկյան մակերեսն է:

542. Աշխատանքի սենյակում տախտակից կամ ստվարաթղթից կարեք մի ուղղանկյուն յեռանկյուն և չափելով եջերը, հաշվեք այդ յեռանկյան մակերեսը:

543. Ուղղանկյուն յեռանկյուն գծելիս կամ կտրելիս գործածեք ուղղանկյունաչափը, այսպես:

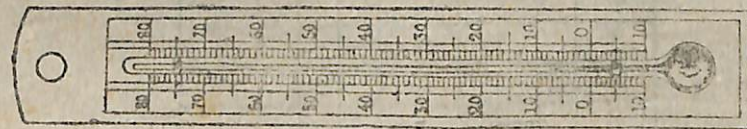

ՄԻՋԻՆ ՔԻՎ ԳՏՆԵԼԸ

544. III խմբից առաջին որը դասերից բացակայեց 3 աշակերտ, յերրորդ որը՝ 5-ը, յերրորդ որը վոչ վոք չբացակայեց և չորրորդ որը՝ 4 աշակերտ: Միջին հաշվով որական քանի՞ աշակերտ բացակայեց դասերից:

Միջին թիվը գտնելու համար հաշվում ենք, թե 4 որում քանի աշակերտ և բացակայել և այդ թիվը բաժանում որերի թվի վրա:

545. Հաշվեք ձեր խմբի բացակայությունների միջին թիվը՝ ամսի առաջին, միջին կամ վերջին տասնորյակում, կես ամսին, ամբողջ ամսին:

Պատի Չերմաչափ

Չերմաչափի վրա 0-ից վերև նշանակված աստիճանները ցույց են տալիս տաքությունը, իսկ, 0-ից ներքև՝ ցրասությունը, յերբ ջուրը սառչում է:

Աստիճանը գրում են $^{\circ}$ նշանով, որինակ, 8° , 12° , 7° :

Ցրասության աստիճան արտահայտելիս, թվանշանի առջև կրվում է «-» նշանը, որինակ՝ -82° , -3° :

546. Չափեք որվա բարեխառնությունը 3 անգամ՝ առ ժամը 9-ին, ցերեկվա ժ. 2-ին և յերեկոյան ժամը 7-ին:

Կազմեք մի աղյուսակ և նշանակեցեք ամեն որվա չափումների արդյունքը, ինչպես ցույց է տալիս ներքևի աղյուսակը:

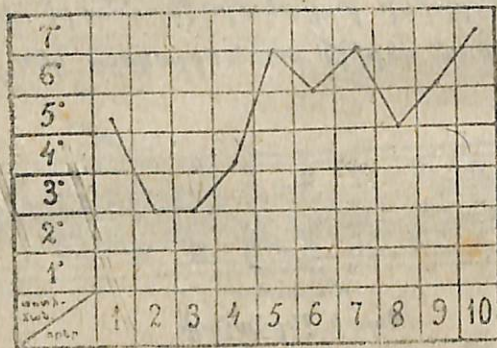
I ո Ր				II ո Ր				III ո Ր				և այլն			
Առ. ժ. 9	Ցեղ. ժ. 2	Ցերեկ. ժ. 7	Միջին բարեխառ.	Առ. ժ. 9	Ցեղ. ժ. 2	Ցերեկ. ժ. 7	Միջին բարեխառ.	Առ. ժ. 9	Ցեղ. ժ. 2	Ցերեկ. ժ. 7	Միջին բարեխառ.				
10°	14°	12°	12°	11°	13°	9°	11°	10°	16°	13°	13°				

Հաշվեք ձեր վայրի ողի բարեխառնությունն ամեն որ, նշանակեք սասիճանները և հաշվեք միջին բարեխառնությունը:

547. Մի գոլորտում չափեցին մտրտ ամսի առաջին դեկադի միջին բարեխառնությունը, վոր հետևյալն եր:

Որ եր	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ջերմասիճան	4,3°	2°	2°	3,2°	6°	5°	6°	4°	5,1°	6,5°

Այս աղյուսակը կարելի չե արտահայտել հետևյալ դժագրով:

548. Մի գոլորտում ապրիլ ամսի վերջին տասնորյակի օրերի բարեխառնությունը հետևյալն եր:

Որ եր	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Ջերմասիճան	9°	11°	10,5°	11°	10°	11°	12	12	13°	12,8

Այս աղյուսակն արտահայտել չէի՞նք դժագրով:

1. Առաջարան	3
2. Չորս գործողություն 1000-ի շրջանում	4
ա. գումարում և հանում	10
բ. բազմապատկում և բաժանում	22
3. Թվարկություն բազմանիշ թվերի	56
4. Բազմանիշ թվերի գումարում և հանում	60
5. Տասնորդական ու հասարակ կտորակների գումարումն ու հանումը	74
6. Բազմանիշ թվերի բազմապատկումն ու բաժանումը	82
7. Բարդ անվանական թվերի վերածումը և անդրադարձումը	108
8. Տոկոսներ	114
9. Ցեռանկյուն և նրա տեսակները	115
10. Միջին թիվ գտնելը	119

Գրքագրերին՝ Գար. Հակոբյան
Հ. Մանուկյան

Փլավկիտ № 7598(բ) Գ. № 2552 Հրատ. № 2313 Տիրում 15,000

Հանձնված և արտագրված 2011 թ. 32 Թ.
Ստորագրված է ապիլու 9/1 32 Թ. Ստ. Ֆ. Ա

ԳԻՆԸ 1 Ռ.

Apr.
4-84a

W

APM

14-84a